د ډیکتاتورۍ نه دیموکراسۍ ته

(د آزادۍ لپاره یوه مفکوروي طرحه)

جین شارپ

د البرت انیشتین مؤسسه

Ketabton.com

مترجم: م. رقیب

(c) ketabton.com: The Digital Library

د البرټ انشټین د مؤسسې رسالت:

د البرټ انشټین په مؤسسه کښې تل زمونږه دنده په نړیواله سطحه د عدم تشدد د مبارزې مطالعه او په نښتو کښې ئې د ستراتیژیکي استعمال رواجول دي.

دا مؤسسه متعهده ده چې:

- د دیموکراتیکو مؤسسو او آزادیو نه دفاع کوي.

- د دیکتاتورۍ، ظلم،او ټولنیزو وژنو سره به مخالفت کوي.

- او د سیاسي هدفونو د لاس ته راوستلو لپاره پر تشدد، د یوې وسیلې په حیث تکیه کولو باندې کموالی راولي.

پورتني دندې په درېو لارو تر سره شوي:

- د عدم تشدد د مبارزې د اصولونو تحقیق، او د پالیسیو د مطالعاتو هڅول او په تیرو وختونو په مختلفو نښتو کښې د هغوی استعمال.

- ددې مطالعاتو د نتیجونه خلک د خپرونو، کنفرانسونو، او د ډله ئیزو ارتباطي وسائلو په ذریعه خبرول.

- د عدم تشدد د مبارزې د ستراتیژیکي قدرت په هکله هغو ډلو ته سلا او مشورې ورکول،چې په نښتو کښې را ګیر دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بخښونکي او مهربانه خدای په نامه

ددې کتاب ټول حقوق د البرت انيشټين
مؤسسې سره محفوظ دي.

د کتاب پېژند نه

د کتاب نوم................د ديکتاتورۍ نه ديموکراسۍ ته

ليکوال.......................ډاکټر جين شارپ

پښتو مترجم...............م . رقيب

شمېر........................۵۰۰ ټوکه

د چاپ کال..............۲۰۰۸م ۱۳۸۷ ش

ځاپځی...................د دانش خپرندويه مؤسسه--پېښور

(c) ketabton.com: The Digital Library

منته

ددې اثر په ترجمه کولو او د مفاهیمو په روښانه کولو کې له ما سره زما ګرانې لورجمیلې اود پښتو دمناسبو لغاتو په پیداکولو کې زما محترم ملګری عبدلکافي رسولي ګټورې مرستې کړي،چې زه د دواړو نه د زړه له کومې منته کوم.

م . رقیب

(c) ketabton.com: The Digital Library

عنوان ....مخ

د مترجم سریزه ٧

د لیکوال سریزه ٩

لومړی فصل ١٢
له دیکتاتوریو سره په واقعیت باندې ولاړه مقابله
تلپاتې ستونزه
آزادی د تشدد د لارې نه
کودتاوې،انتخابات او بهرنې ژغورونکي
له حقیقت سره مخامخ کېدل

دویم فصل..١٩
د مذاکرو ګټې او محدودیتونه
تسلیمیدل، د مذاکراتو د لارې نه
په مذاکراتو کې قدرت او عدالت
د توافق وړ دیکتاتوران
څرنګه سوله؟
د امیدواری لپاره دلیلونه

دریم فصل ٢٦
قدرت له کومه راځي(دقدرت منابع)
د بیزوګانو د خاوند کیسه
د سیاسي قدرت ضروري سرچینې
د دیموکراتیکي قوتونو مرکزونه

څلورم فصل...٣٢
دیکتاتوري خپله کمزورتیاوې هم لري
د دیکتاتوریو کمزورتیاوې
د دیکتاتوری په کمزورو برخو برید کول

پنځم فصل..٣٦
د قدرت استعمال(په کار آچونه)
د سیاسي سر غړونې خاصیتونه
د عدم تشدد د مبارزې د کار ډول
د عدم تشدد وسلې او انضباط
څرګندتیا،محرمیت او لوړ معیارونه
د قدرت د اړیکو انتقال
د بدلون څلورم میکانزم(لارې چارې)
د سیاسي سرغړونې آزادي بخښونکي نتیجې
د عدم تشدد د مبارزې پېچلتیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم فصل..٤٦
ستراتيژيکي پلان جوړولو ته اړتيا
پر واقعيت باندې ولاړپلان جوړونه
د پلان جوړولو په مقابل کې موانع
په ستراتيژيکي پلان جوړولو کې څلور مهم اصطلاحات

اوم فصل..٥٣
د پلان جوړولو ستراتيژي
د وسايلو انتخابول
د ديموکراسۍ(آزادۍ) لپاره پلان جوړول
خارجي مرستې
د لويې ستراتيژۍ تنظيمول
د مبارزې لپاره د ستراتيژيو طرح کول
د همکارۍ د نه کولو د عقيدې خپرول
ځپل کيدل او مقابل اقدام
دستراتيژيکي پلان عملي کول

اتم فصل..٦٣
د سياسي سر غړونې پکار آچول
ټاکل شوې مقاومت
علامتي(سمبوليک) زور آچونه
د مسئوليت ويشل
د ديکتاتور قدرت په نخښه کول
په ستراتيژۍ کې بدلون

نهم فصل..٦٩
د ديکتاتورۍ تجزيه کول
د آزادۍ خپرول
په مسئوليت سره د بريالیتوبونو اداره کول

لسم فصل..٧٤
د دوام لرونکې ديموکراسۍ بنسټ
د کودتاوو مخنيوی.
د اساسي قانون مسوده(لومړی ليک)
ديموکراتيکي دفاعي کړنلاره
يو غوره مسئوليت

د عدم تشدد د مبارزې ١٩٨ ميتودونه..٧٩

د ليکوال په اړه..٨٩

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مترجم سریزه

نن سبا بشري ټولنه د ځمکې پر مخ رنګارنګو طبیعي،اجتماعي، اقتصادي،او نورو ګواښونو سره مخامخ ده. که د یوې خوانه د ځمکې د کرې د تودوخې درجې لوړیدل،د نفوسو د شمېر زیاتیدل، د اومو موادوکمیدل او نور عوامل د انسانانو ژوند په کلکه تهدیدوي،له بلې خوا کورنۍ بې عدالتي،دیکتاتوري او بین المللي استکباراو تجاوز په نړۍ کې یو خطرناکه بحران رامنځ ته کړی دی.په هیوادونو کې د ننه کله یو خاص اقلیت په چل ول او یا زور د اکثریت حق غصب او د دوی په برخلیک لوبې کوي. او همدارنګه په بین المللي چوکاټ کې زورور او لوی هیوادونه کمزوري او کوچني هیوادونو باندې توطئې او تجاوزونه کوي،ددوی خاوره اشغالوي،خلک یې مریان او په مادي او معنوي شته یې لوټ او تالان ګډوي.

په دواړو حالتونو کښې د کورنۍ دیکتاتورۍ او یا بهرني تجاوز او اشغال په مقابل کې

محکوم ملتونه درې دریځونه نیولی شي:

لومړی دیکتاتور ته تسلیمېدل او ورنه اطاعت کول،یعنې د خپل ټولو حقونو نه تیریدل او ناروا ته ځان سپارل چې البته دا یو غوره اقدام نشي ګڼل کیدای.

دویم: د دیکتاتورۍ او اشغال په مقابل کښې د وسله والې او تشدد لاره ټاکل، چې که ورته پوره ځیر شو دا هم د بریالیتوب،ظلم او دیکتاتورۍ د نسکورولو لپاره یوه مناسبه لاره نه ده. ځکه چې دواړه، دیکتاتوراو بهرني یرغلګر، د تشدد او وسله والې جګړې په وسایلو کښې پر ازادي غوښتونکو تل تفوق لري. ددې لپاره چې دوی منظم وسله وال پوځونه او رنګارنګ د وژنې او ځور وسایل په واک کې لري،چې ازادي غوښتونکي ور سره سیالي نشي کولی. نو وسله واله جګړه هم یو اغیز ناکه لار نشي ګڼل کېدلی.

دریم: د عدم تشدد مبارزه او همکاري نه کولو طریقه ده،چې د محکومو ولسونو په پوره توان کې دی،چې که په معقوله توګه طرح او سم په کار واچول شي،هرومرو به

دځپل شوو ولسونو په بریالیتوب او آزادۍ تمام شي. نو د عدم تشدد مبارزې او د همکاري نه کولو لارې دیکتاتورۍ او اشغالګر ته د تسلیمیدلو او یا ورسره د وسله والې جګړې پرځای یوه معقوله انتخاب دی.

د عدم تشدد جګړه د مبارزې یوه عملي او فعاله بڼه دی،چې په جنوبي اسیا کښې تاریخي سابقه لري او د شلمې پیړۍ په نیمایي کې ددې سیمې نه د انګریزانو د شړلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جګړه کې ورنه په بریالیتوب کار اخستل شوی دی. د آزادۍ دا لوی جنګ په هندوستان کې د کانګرس ګوند د ګاندي تر لارښونې او په پښتونخوا کې خدايي خدمتګارو د باچا خان تر با کفایته مشرتوب له ډیرو سربښندونو او فداکاریو وروسته

وګاټه او د انګریزي ښکیلاک برستنه یې له دې سیمې نه ورټولې کړې. ددې مبارزې په دوران کې پښتانه خدايي خدمتګار، د عدم تشدد د جګړې د انضباط او اصولو ته خپله وفاداري په اثبات ورسوله. نو سره له دې چې پښتون قام د توري او تشدد په استعمال کې ښه مهارت او لوړ شهرت لري،د عدم تشدد د اصول په پکار آچولو کې یې هم پوره استعداد ښودلی اوپه اسلامي نړۍ کې یې په بریالیتوب سره تطبیق کړی دی،نو د خدايي خدمتګارو تعلیمات او تجربه په راتلو نکې کې د پښتنو د کلتوري،اجتماعي،اقتصادي او سیاسي پرمختګ او یووالي لپاره د لارې یو روښانه مثال کیدای شي.

همدارنګه، افغانانو له روسانو سره د خپلې لس کلنې خونړۍ جګړې په دوران کې په پراخه ډول د عدم تشدد د جګړې د ډیرو میتودونو نه لکه اعتصاب، همکاري نه کول او سیاسي سرغړونې او نورو اصولونو نه ګټه آخیستې، چې په افغانستان کښې د روسانو د ماتې غټ عامل بلل کیږي.

پښتانه وايي،چې(مار مړ او کوتک هم مات نشي) نوکه د یو هدف لاس ته راوستل له وسله والې جګړې او وینې توئیدنې پرته د عدم تشدد د مبارزې له لارې ممکن وي، نو د خطرناکو وسلو استعمال ته چې د زیات شمیرانسانانو د ژوند په تباه کولواو نورو ورانیو تمامیږي څه ضرورت؟

د معاصرې نړۍ لوی متفکر او د اجتماعي علومو پیاوړی عالم ډاکټرجین شارپ،چې د عدم تشدد د مبارزې، همکاري نه کولو او سیاسي سرغړونې په موضوعاتو باندې د نیمايي پیړۍ نه زیات علمي تدقیقات او مطالعې کړي، په دې رسالې کې"د دیکتاتورۍ نه دیموکراسۍ ته" خورا په زړه پورې، پر واقعیت ولاړ او علمي لارې چارې تجویز کړي،چې د سم تطبیق کولو په صورت کې،به ملتونو او هیوادونو ته هرومرو آزادي او خپلواکي وګټي.

ددې رسالې مطالعه به یقیناً لوستونکو ته قناعت ورکړي،چې دا رساله د آزادي غوښتونکو مبارزو لپاره یو آغیزمن، علمي او عملي اثر دی.

په درناوي، م . رقیب

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لیکوال سریزه

په انساني ټولنو باندې د دیکتاتوریو د واکمن کېدلو مخنیوی او د موجوده دیکتاتوریو ویجاړول، د ډیرو کلونو راهیسې یو زما د لویو اندېښنو څخه ؤ. دا اندېښني ددې عقیدې نه روزل شوي ؤ، چه انسانان باید د استبدادي رژیمونو تر واک دهغو د ناوړو آغیزو لاندې له مینځه لاړ نشي. د انسانانود آزادیو اهمیت او د د یکتاتوریو د خاصیت (د ارسطو نه تر د استبدادي حکومتونو تحلیلونه) او د ډیکتاتوریو د تاریخ (مخصوصاً دنازي جرمني او ستا ليني سیستمونو) مطالعې زما داعقیده ئې لاهم تقویه کړه.

وروسته د کلونو نه، راته د هغو انسانانو د پیژند ګلوۍ فرصت لاس ته راغی چه د نازیا نو د حکومت لاندې ځوریدلي وو، او پدې کښې داسې کسان هم وو چه د ډلئیزو بندیخا نو نه ژوندي راوتلي وو. په ناروي کښې مې داسې کسان ولیدل چه د فا شیستي حکومت په مقابل کښې ئې د مقاومت نه ژوندي پاتې شوي ، او د هغو د برخلیک نه هم خبر شوم چې خپل ژوندونونه ئې د لاسه ورکړي وو.

. په مختلفو هیوادونو کښې، د کمونیستي حکومتونو د وحشت او ترور نه اکثراً د کتابونو او د شخصي تماسونو له لارې مې معلومات تر لاسه کړل. څرنګه چه په کمونستي نظامونو کښې دیکتاتورۍ د ظلم او استثمار نه د خلاصون په نوم پر خلکو تحمیل شوي وو نو ما ته په خاصه توګه زورونکې او دردونکې ؤ.

د ننی ورځې د دیکتاتوریو حقایق، په دې ډیرو نژدیو لسیزو کښې، د هغو هیوا دونو د وګړو د لیدنو کتنو د لیارې نه، چه د استبدادي حکومتونو لاندې لکه پانامه، پولیند، چلي، تبت، او برما اداره کیږي ، نور هم راته روښانه شوي دي.

د دیکتا توریو د تېر ایستونکو خاصیتونو نه مې اکثراً ځورونکي درک، د تبت د خلکو نه چه د چینائي کمونست تیري کونکو سره مبارزه کوي، روسانو چه د ۱۹۹۱ کال، د سخت دریزو کودتا ئې ناکامه کړه ، او تایلیندیانو چه د عدم تشدد د لارې نه د پوځي حکومت د بېرته راګرځېدلو نه مخنیوی کړي وو تر لاسه کړ.

څرنګه چه د ظلمونو او تیریو په مقابل کښې مې د کرکې احساس ډیریده، د هغو کلکو اتلولیو لپاره چه د باور نه کونکي زړه ورو سړو او ښځو له خوا نه ښودل کېده،ورسره جوخت دهغو ځایونو په لیدلو ځما د قدردانۍ احسا س تقویه کېده، چیرته چه خطرونه لاهم زیات وو،خو سر غړونې او مقاومتونه د خلکو له خوا نه همغسې دوام درلود. زما له خوا نه په لید ل شوو ځایونو کښې د نوریګې د حکومت لاندې پانامه ; د شوروي اتحاد د دوامداره فشار لاندې، په لیتواني کښې ویلینوس ; په پیکنګ کښې د تیانا من میدان، د آزادي غوښتونو د مظاهرو په وخت، او هم کله چې لومړنی زغرلرونکې واسطه په هغه برخلیک جوړونکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپې ميدان ته ورننوتل ; او په مانرپلاو"آزاده برما " کښي د ديموکراتيکو قوتونو ځنګلي قرارګاه شامل دي.

ځني وختونه مې ماتې خوړلي ځايونو، لکه په ويلينوس کښې د تلويزيون برج او هديره، د لاتويا دجمهوريت په پلازمېنې کښي ريګا، چيرته چې خلک وژل شوي وو، د شمالي ايطا ليا د فرارا مرکز،په کوم ځاى کښې چې فاشيستانو مخالفين ئې په صفونو درولي او وژلي وو، او يو ساده هديره په مانرپلاو کښې چې دداسې سړو د جسد ونو نه ډک ؤ چې د مړينې لپاره دير ځوان وو،وکتل. دا مرګونه اووراني، هغه دردونکې واقعيتونه دي چې هرې د يکتاتورئ ئې شا ته پريږدي.

دې مفکورو او تجربو راته اميدواري پيدا کړو چې ښائي د ديکتاتورئ مخه نيول به ممکن وي.

دارنګه چې په مقابل کښې ئې بريالې مبارزه کولی شي چې بې له دوه اړخيزو درندو انساني تلفاتو،موجوده ديکتاتورئ ړنګ او د هغې د ايرو نه د نوي استبداد د راجيګېدو مخنيوی وشي.

د ډيرو آغېزمنو لارو د پيدا کولو لپاره ما زيار ايستلي چې په ډېر دقت او احتياط فکر وکړم

چې څرنګه دکتاتورئ په برياليتوب سره د ډېروممکنو لږو کړاونو او انساني ضايعاتو ويجاړولی شو.

پدې هلو ځلو کښي د ډيرو کلونو د مطا لعاتو په ترڅ کښې ما ديکتاتوريو، مقاومتي نهضتونو،

انقلابونو، سياسي افکارو، حکومتي سيستمونو او په خا صه توګه د عدم تشدد پر واقعيت ولاړومبارزو ته پاملرنې کړې دي.

دا اثر ددې هلو ځلو نتيجه ده. زه پوره باور لرم چې دا يو بشپړ لار ښودنه نه ده. لاکن ښائي چې دا داسې تعليمات ارائه کړي چې د آزادئ غوښتونکو حرکتونو لپاره د فکر کولو او پلان جوړولو په برخه کښي مرسته، او داسې آزادي غوښتونکې نهضتونه مينځ ته راولي چې ډېر آغيز من او زورور وي، چې بې لدې لارښودنو نه به ئې مينځ ته راتګ هيڅ ممکن نه وي.

د ضرورت او قصدي انتخاب له مخې دا کتاب په عمومي توګه د موجوده دکتاتوريو د له مينځه وړلو، او د نوو د يکتاتوريو نه، په مخنيوي کولو باندې زور آچولی دی. زه ددې صلاحيت نلرم چې يو مفصل تحليل او طرزالعمل د يو خاص هيواد لپاره وړاندې کړم. سره لدې، زه اميد لرم چې دا عمومي تحليل د ډيرو ملتونو لپاره چې په خواشينئ سره، د استبدادي حکومتونو سره په اخ او ډب آخته دي ګټور واوسي. هغوی به ددې نظرياتو مواد د خپلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خاصو شرایطو لپاره وځیږي، او ځان پوه کړي چې څومره ددې تعلیماتو عمده نظریات ددوی د مبارزې لپاره مناسب دی او یا ورته د تغیر ورکولو ضرورت دی.

ددې کتاب په لیکلو کښې زه د ډیرو کسانو نه مدیون یم، او د هغو د مرستو نه د زړه له کومې

مننه کوم. بروس جینکنز زما مخصوص مرستیال، ډیر زیات ارزښتناکې همکارۍ ، په محتویاتو، د مسائلو په تشخیص او وړاندې کولو ، د ارزښتناکو وړاندیزینو د ډیرو پیچلو مطالبو په ساده کولو،او د کتاب د ترتیب او تنظیم په برخه کښې ئې کړی دی. د استفان کوډې نه د هغه د کتاب د تصحیح کولو لپاره مننه کوم. ډاکټر کرستوفر کروګلر، او رابرټ هلوي دواړو ګټور وړانیزونه او انتقادونه د کتاب په متن باندې کړي دي. ډاکټر هازل مک فرسون او ډاکټر پاتریشیا پارکمن، په ترتیب د افریقې او لاتینې امریکې د منازعاتو په هکله ما ته معلومات راکړي دي.

که څه هم ددې اثر په لیکلو کښې د ډېرو کسانو د مرستو ، حمایو ،او مهربانیو نه ګټې آخستل شوي، لاکن د ټولو تحلیلونو او نتیجه ګېریو مسئولیت شخصأ ما پورې اړه لري.

ددې کتاب په هیڅ برخه کښې ندی ویل شوی چه د دیکتاتوریو سره مبارزه یوه آسانه او ارزانه هڅه ده. د مبارزې ټول شکلونه خپلې ځانګړې پیچلتوب او تاوانونه لري، او د دیکتاتورانو سره جګړه البته تلفات آړوي. سره لدې،دا زما هیله ده چه دا اثرد مقاومت رهبرانو سره مرسته وکړي چې داسې ستراتیژۍ طرح کړي چې ددوی د قدرت اغېزه ډیر زیات او د هدفونو د لاس ته راوستلو په مبارزو کښې ئې تلفات ډیر لږ کړي. دا تحلیل داسې هم باید تعبیر نشي چې کله یو دیکتاتور له مینځه ځي نو دنیا به ټول، ګل او ګلزار ،او کړاونه به ګرد سره، ورسره یو ځای ورک شي. خو په خوا شینۍ سره باید ووایو،چې داسې نه ده، او د هیڅ دیکتاتورۍ سقوط د یو بشپړ هوسا ټولنې د جوړیدو سبب نه ګرځي. بلکه د زیار او زحمت او اوږدو هلو ځلو لپاره لار جوړوي چې یو عادلانه، ټولنیز، اقتصادي، او سیاسي اړیکې خلق ،او د بې عدالتۍ او استبداد ټولې جرړلې له بېخه وباسي. زه هیله لرم چې دا لنډ تحلیل د استبداد او دیکتاتوریو د له مینځه وړلو لپاره ټولو هغوولسونو لپاره ګټور ثانت شي، چې د استبداد د سلطې لاندې ژوند کوي او د خپلې آزادۍ او خپلواکۍ لپاره مبارزه کوي.

جین شارپ

٦ اکتوبر، ١٩٩٣

د البرټ انیشتین مؤسسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ فصل

د ډیکټاتوریو سره په واقعیت باندې ولاړه مقابله:

پدې نژدیو کلونو کښې،ډیر استبدادي رژیمونه، که ئي کورنی بېخ او یا بهرنی منشأ درلود ل ، د متشکلو او مجهزو خلکو د مبارزو پر مخ یا پوره ویجاړ او له مینځه تللي او یا کمزورې شوي دي. اکثراً لیدل شوي چه خورا قوي او مستحکمې ډیکټاتورۍ د خلکو د ډله ایزو سیاسي، اقتصادي، او ټولنیزو سر غړونو او مقاومتونو نه ئې ماتې خوړلي او نسکوره شوي.

د ۱۹۸۰ کال د لسیزې نه راپدیخوا ډیرې دیکتاتورۍ، په استونې، لاتویا، او لیتوانې، پولیند،ختیزه جرمني،چکوسلواکیا، او وسلوینیا، مدغاسکر،مالي، بولویا، او پلپاین کښې د خلکو د سیاسي سر غړونکو مبارزو نه ئې ماتې خوړلي دي. د استبداد په مقابل کښې سر غړونکې مبارزې په نیپال،زمبیا، جنوبي کوریا، چلي، ارجنټاین، هیټي، برازیل، یوروگوای، ملاوې، تایلیند، بلغاریا،هنګري، زایر، نایجیریا، او د پخواني شوروي اتحاد په مختلفو برخو کښې (خصوصآ دسخت دریزو د ۱۹۹۱ کال د آګست د میاشتې د کودتا په شنډولو کښې خورا مهم رول ولوباوه.)آزادي بخښونکي نهضتونه ئې پر مخ بیولي دي.

بر سیره پر دې، پدې نژدې کلونو کښې په چین، برما، او تبت کښې ډله ایزې سیاسي سر غړونې صورت نیولي دي. که څه هم دا مبارزې، دیکتاتورۍ او یا بهرنی اشغال ئې پای ته نه دي رسولي، خو بیا هم مستبد رژیمونه ئې بین ا لمللي ټولنې ته رسوا،او هم د خلکو لپاره ئې د سیاسي سر غړونې په اړه ارزښتناکې تجربې پر ځای پریښي دي.

په یقین سره پدې هیوادونو کښې، د دیکتاتوریو ړنګېدل هلته نور مشکلات لکه فقر، جنایت،اداري نیمګړتیاوې، د ژوند د چاپیریا ل ورانی، چه اکثرآ د استبدادي رژیمونو میراث وي پای ته ونه رسول. خو بیا هم ددې دیکتاتوریو سقوط، د استبداد ځېلو پرګنو رنځونه ئې تخفیف، او د هیواد د بیا رغونې، د پراخې سیاسي خپلواکۍ، شخصي آزادۍ، ټولنیز عدالت لپاره ئې لاره اواره کړه.

تلپا تې ستونزه:

رښتیا په نړۍ کښې، په تیرو وروستیو لسیزو کښې د انسانانو لا د پراخې خپلواکۍ او آزادي غوښتنې خوا ته تمایل پیداشوی.

د آزادۍ د کور د مؤسسې[۱] ، د احصایې له مخې چه هر کال; د سیاسي حقوقو او مدني آزادیو په برخه کښې کلنۍ سروې برابروي او هیوادونه پدې معیارونو ویشي پدې لسو ورستیو کلونو

۱ Freedom House

(c) ketabton.com: The Digital Library

کبنې د هغو هیوادونو شمېر چه د نړۍ په ګوټ ګوټ کبنې آزاد ګڼل شوي ډېر زیات شوي دي.

د هیوادونو ویش د کال او سیاسي وضعیت پر اساس

کال	آزاد	قسماً آزاد	غیر آزاد
۱۹۸۳	۵۵	۷٦	٦٤
۱۹۹۳	۷۵	۷۳	۳۸

لاکن دا زړه خوښونکي پالیسي د نړۍ د هغې برخې د څېړنې لپاره چې د استبدادي شرائطو لاندې ژوند کوي رښتینې وضعیت غوره کوي. د کال ۱۹۹۳ په جنوری کبنې د نړۍ د ۵,۴۵ میلیاردي ټولنې نه په سلو کبنې ۳۱ د هغو حکومتونو د ډار لاندې ژوند کاوه چې پدې جدول کبنې"غیر آزاد" ګڼل شوي دي. دا هغه هیوادونه دي چې ډېر سخت سیاسي محدودیتونه لري او پکبنې د مدني آزادیو نه تخلف کیږي. دا، ۳۸ هیوادونه او ۱۲ منطقې چې د" غیر آزاد" په ډله کبنې دي، لکه برما او سوډان د نظامي دیکتاتورۍ لاندې، عنعنوي مستبد پاچاهي رژیمونه (لکه سعودي عربستان، او بوټان)، حاکمې سیاسي ډلې (لکه چین،عراق، شمالي کوریا) خارجي اشغالګران لکه تبت او ختیز تیمور، او یا انتقالي حکومتونو ځنې عبارت دي.

اوس ډېر هیوادونه د چټکو اقتصادي، سیاسي او اجتماعي بدلونونو په حالت کبنې دي. که څه هم د "آزادو" هیوادونو شمېر په تیرو لسو کلونو کبنې ډېر شوي، ولې بیا غټ خطر شته چې دداسې چټکو بنسټیزو بدلونونو سره، ډېر هیوادونه به مخالفې لورې ته ولاړ شي ، او د دیکتاتورۍ ځنې نوې ډولونه سره آخته شي. نظامي ډلې، قدرت غوښتونکي اشخاص ، انتخاب شوي رسمي کسان او عقیدوي سیاسي ډلې په وار واربه هڅې وکړي چه خپلې غوښتنې پر خلکو تحمیل کړي. کودتا ګانې اوس او په راتلونکي کبنې به عموماً پیښیږي، او ډېر شمېر خلک به د اساسي، سیاسي اوبشري حقونو نه محروم کړی شي.

له بده مرغه، تېر وختونه اوس هم له مونږ سره دي. د دیکتاتورۍ د جنجال مسئله ژوره ده. خلک په ډېرو هیوادونو کبنې په لسګونو کلونو یا پیړیو د کورنۍ او یا د باندني استبداد لاندې اوسیدلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قدرت خاوندانو او حاکمانو ته اکثراً مطلق اطاعت له ډېر پخوا نه تلقین شوي دی . په افراطي حالاتو کښې، د ټولنې د کنترول لپاره،دولت یا حا کمه ډله اجتماعي،سیاسي، اقتصادي، او حتي دیني مؤسسات چې د دولت د اقتدار د حوضې نه د باندې هم دي قصداً کمزوری، د لاس لاندې او حتي د رژیم د یوې نوې مؤسسې په رنګ ئې اړوي. په داسې حالاتو کښې د هیواد نفوس اکثرآ په ځانګړي افرادو بېلیږي چې د آزادي غوښتونکي د ګډ کار،باور هم یو پر بل نشي کولی، او حتي پر خپل ابتکار هم کوم ګام نشي آخستلای. په نتیجه کښې، خلک کمزوري کیږي،د هغوی پر ځان باور، او د مقاومت توان له مینځه ځي. ډیر ځل خلک دومره ډاریږي چه خپل نفرت د مستبد رژیم نه او خپله تنده د آزادۍ لپاره حتي خپل نژدې دوستانو ته هم نشي څرګندولی. اکثرآ خلک ډیر زیات ډاریږي چې په جدي توګه د عمومي مقاومت په هکله فکر وکړي، او وائي "چې مقاومت څه ګټه لري؟ ". په نتیجه کښې دوی بې هدفه رنځونه او نا امیده راتلونکي سره مخامخ کیږي.

نن سبا د دیکتاتوریو وضعیت د پخوا نه هم ډیر خراب شوی دی. پخوا ځنې کسان مقاومت ښودل او هم لنډ مهاله مجموعي احتجاجونه او مظاهرې د خلکو له خوا صورت نیول. تا به ویل چه په خلکو کښې په موقتي توګه څه تازه روح زغلېدلې وه. کله به وګړي او یا ډ لګیو، زړور ولې کمزوري حرکات اجرا کوي، چه ځنې قواعد ئې عملي کړی او یا ئې د مقاومت شتوالی نه ئې ښودنه کړی وي. که څه هم دا حرکتونه لوړ اصالت به درلودل ، ولې اکثرآ دا راز مقا ومتونه ددې لپاره چې د خلکو د ډار او اطاعت عا دت چې د مستبدو رژیمونو د مینځه وړلو لپاره لازمي شرط دی کافي نه ؤ. له بده مرغه، دا ډول حرکتونه، نه یوازې نه بریالي کېدل،بلکه هیله ئې هم د خلکو په زړونو کښې نه پیدا کول، حتي ځنې وخت رنځونه او وژنې هم لا پسې ډېرول.

آزادي د تشدد د لارې نه:

په دغسې حالاتو کښې، څه باید وشي؟ هغه څرګندې لارې چه اول ځل فکر ته راځي، بې ګټې ښکاري. د اساسي قانون او عدلي موانع، عدلي پرېکړې، او د عوامو افکار عادتآ د دیکتاتورانو له خوا نه د پام وړ نه ګرځي. په ښکاره ډول، ظلمونه، شکنجې، د خلکو بې درکه کېدل ، او وژنو ته کتل, خلک دې نتیجې ته رسوي چه یواځې تشدد دیکتاتورۍ پاي ته رسولي شي. کله سره لدې چه د قواو انډول د دیکتاتورانو په ګټه وي ،بیا هم پاریدلي قربانیان ځانونه سنبال کړي چه ظالم دیکتاتورسره په هره وسیله چه کولی شي جنګ وکړي. دا رنګه خلک اکثرآ په زړورتیا سره د لوړو انساني تلفاتو او سختیو د ګاللو سره جنګیدلي دي. ددوی لاس ته راوړنې کله د پام وړ او ډیر وچت وي، خو په ډیرو کمو حالاتو کښې دوی آزادي ګټلې دي. په تشدد سره سر غړونې او جګړه کیدلی شي چې د دیکتاتور له خوا نه د کلک ځپلو سبب وګرځي چې اکثرآ خلک به د پخوا نه ډیر بې وسې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تشدد د لارې انتخاب دلیل هر څه چې وي، خو بیا دا یو څرګند واقعیت دی‌چې: د تشدد لاره غوره کول دا معني لري چې د مبارزې په داسې ډول مو زړه تړلی چې په هغې کښې نژدې د ټولو اړخونو نه استبداد تل تفوق لري. دیکتاتوران داسې مجهز دي چې دوی تشدد په لویه پیمانه کارولی شي. که څه هم، آزادي غوښتونکي که د اوږدې یا لنډې مودې لپاره مقاومت هم وکړي په پای کښې تریخ پوځي واقعیت به تحقق ومومي او مقاومت به ټوټې ټوټې شي. دیکتاتوران تقریباً تل په پوځي وسلې او تجهیزاتو، جبه خانه، انتقالات، او د پوځي قوت په شمېر کښې تفوق لري.او آزادي غوښتونکي، سره له زړورتوبه هیڅکله د هغوی انډول نشي کېدلی.

کله چې د جګړې معمولي شکل غیر عملي وپېژندل شو ځنې مخالفین بیا داړیزو جګړو ته مخه کوي. په هر حال، داړه ئېز جنګونه هیڅکله د ځپل شوو خلکو لپاره کومه ګټه نه درلوده او دیموکراسي لورې ته ئې لارښودنه نه ده کړې. داړه ئېز جنګونه د حل یوه روښانه لاره نشي کېدلی خصوصاً کله چې د خپلو خلکو باندې د درانده تلفاتو سبب ګرځي. سره له تائیدونکي نظریاتو او ستراتیژیکي تحلیلونو او ځنې اوقات بین المللي حمایې دا لاره د ناکامۍ نه مخنیوی نشي کولی. داړه ئېزجنګونه اکثراً ډېر زیات اوږدیږي. ملکي خلک اکثراً د اقتدار لرونکي حکومت له خوا د ډېرو انساني کړاونو سره د خپلې اصلي ټاټوبي نه بې ځایه کیږي. حتي که داړه ئیزې جګړې بریالی هم شي اکثراً ښکاره اوږد مهالې منفي جوړښتي عواقت لري.

فوراً نوی حکومت د ځان د ساتنې او متقابل تدابیرو لپاره نور هم دیکتاتوري کیږي. که ګوریلایان په پای کښې بریالي شي، د نظامي قوتونو د مرکزیت د پراخه کولو او د تولنې د خپلواکو ډلو او مؤسسو د کمزورې کولو او یا د مینځه تللو له آغیزې نه نوی رژیم د خپل مخکیني رژیم نه ډېر دیکتاتور کیږي. بیا به د دیکتاتورۍ مخالفین ددې نوې استبداد د مینځه وړلو لپاره بله نوې لاره ولټوي.

کودتاوې،انتخابات او بهرني ژغورونکي:

د یو پېژندل شوې منفور رژیم د لرې کولو لپاره ښائي چې نظامي کودتا نسبتاً ډېر آسان او چټکه لار ښکاره شي. خو په عمل کښې ددې لارې سره سخت مشکلات شته. د ټولو نه مهم دادی چې دا د قدرت نا مناسبه ویش د خلکو او د هغې ممتازې ډلې چې حکومت او د هغې وسله واله قوا په لاس کښې لري همغسې پاتې کیږي. د ځانګړي اشخاصو او ډلو لرې کول د حکومتي مقاماتو نه ډېر امکان لري چې محض د بلې ډلې د پاره د هغوی د ځای د نیولو لاره اواره کړی. په نظري توګه، دا نوې ډله ښائي چې په خپل حرکاتو کښې ملایم او په محدوده اندازه دیموکراتیکو اصلاحاتو ته غاړه کښیږدي، خو سره لدې، ددې برعکس احتمال لري چې تحقق ومومي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته د خپل د موضع د تحکیمولو نه ښائي چې نوې ډله د پخوانۍ ډلې نه ډېر بې رحمه او په قدرت مین وي. په پای کښې، نوې ډله چې ورته خلکو سترګې نیولي وو، بې له د ینه چې د بشري حقوقو او یا دیموکراسۍ پروا وکړي هر څه چه ئې زړه وغواړي, کوي به ئې. نو دا یو قبلونکې ځواب د دیکتاتورۍ په مقابل کښې نشي کېدلی.

ددیکتاتورۍ لاندې انتخابات د یو مهم سیاسي تغیر د وسیلې په حیث وجود نلري. ځنې دیکتاتوري رژېمونه ، لکه د پخواني شوروي اتحاد د اداري لاندې په شرقي بلاک کښې ددې لپاره چې دیموکراتیک ښکاره شي نمایشي انتخابات تر سره کوي. دا انتخابات اصلاً سخت کنترول شوي ټولپوښتنې وي، چې د هغه کاندیدانو لپاره چې د دیکتاتور له خوا نه تعین شوي د خلکو تائید واخلي. دیکتاتوران چې د فشار لاندې راشي نو ځنې وختونه نوي انتخاباتو ته غاړه ږدي، خو بیا ملکي ګوډاګیان د حکومت په مقامونو ځای پر ځای او تیر ایستنه کوي. که مخالفو کاندیدانو ته اجازه ورکړي، چې په انتخاباتو کښې ګډون وکړي او فرضاً هغوی انتخابات وهم ګټي، له نتیجې نه به په آسانۍ سره مخ واړول شي او"بریالی" کاندید به وډارول، یا بندي او حتي اعدام شي. لکه چې په۱۹۹۰ کال کښې په برما، او په ۱۹۹۳ کال کښې په نایجرېا کښې واقع شو. دیکتاتوران به هیڅکله ونه غواړي چې دارنګه انتخاباتو ته اجازه ورکړي چې هغوی د خپل د باچاهی د تخت نه راوغورځوي.

اوس ډېر خلک د ظالمو دیکتاتوریو لاندې کړیږي ،او ځینې کسان بهرني هیوادونو ته د ځان د ژغورنې لپاره وتلي دي. دوی باور نه کوي چې دا د ظلم لاندې کړېدلي خلک ددې توان ولري چې پخپله د اسارت نه ځان خلاص کړي او فکر کوي، چې یواځې د نورو په اقدام باندې دوی نجات موندلی شي. دوی عقیده لري چې یواځې بین المللي مرسته به کافي وي چې دیکتاتوران نسکور کړي. دا نظریه، چې ځپل شوي خلک قادر ندي چې د ځان ژغورنې لپاره مؤثر اقدام وکړي د وخت د یوې مشخصې دورې لپاره څرګندیږي. څرنګه چې بیان شو، اکثراً ځپلي خلک نه غواړي او مؤقتاً د مبارزې توان هم نلري ځکه چې هغوی په خپل قدرت باندې چې یو ظالم دیکتاتور سره مقابله وکړي باور نلري، او کومه روښانه لاره چې دوی ته نجات ورکړي هم ورته نده معلومه.

پدې شرائطو کښې څرګنده ده چې یو شمېر خلک د خپلې د آزادۍ د ارمان تر سره کول په نورو پورې تړلی بولي. دا خارجي قدرت به یا " د نړۍ عامه ذهنیتونه،" ملګري ملتونه، یو خاص هیواداو یا په هیواد کښې د موجود دیکتاتور پر ضد د بین المللي اقتصادي او سیاسي قوانینو تصویبول وي.

دا سیناریو به سترګوته په زړه پورې ښکاره شي، خو په بهرنی ناجي باندې زړه تړل ډېر خطرناکه عواقب لري. دارنګه اعتماد او زړه تړانه ښائي کاملا بې ځایه وي، او په حقیقت کښې هیڅ خارجي ناجي به وجود ونه لري چې عملاً دخالت وکړي. او که فرضاً یو خارجي قدرت د اوضاع د بدلولو لپاره راشي، بیا هم نه ښائي چې پرې باور وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته په بهرني قدرت باندې د اعتماد او مداخلې په اړه باید ځیني ترخه واقعیتونو ته اشاره وکړو:

- ددې لپاره چې خپل اقتصادي ګټې مخکښې ویسي اکثر وخت خارجي دولتونه یو دیکتاتور تحمل کوي، او یا حتي حمایه کوي ئې.

- همدارنګه پردي دولتونه، ددې پر ځای چې خپله وعده د بل هدف د لاس نه د ورکولو په بیه تر سره ، او د هغوی د آزادۍ لپاره کومک وکړي، بنائي چې وغواړي ددوی پر سر د دیکتاتور سره معامله وکړي.

- ځیني پردي دولتونه، د یو دیکتاتور په مقابل کښې یواځې هغه وخت اقدام کوي چې د هغه هیواد په اقتصاد،سیاست، یا وسله والو قوتونو باندې کنترول تاسیس کړي.

- پردي دولتونه عملاً هغه وخت د یو مثبت مقصد لپاره مداخله کوي، کله چې کورنۍ مقاومت ددیکتاتورۍ په لړزولو پیل کړی وي او د رژیم ظلمونه ئې نړیوالو ته په ډاګه کړی وي.

دیکتاتوری په لومړۍ مرحلې په هیواد کښې د قدرت د ویش د ډول په د لیل خپل ژوند ته دوام ورکوي. د هیواد خلک او ټولنه ډیر کمزوري دي چې دیکتاتورۍ ته جدي خطر ورپیښ کړي، او ثروت او قدرت د ډیرو لږو خلکو لاسونو کښې راټول شوی وي. که څه هم ، دیکتاتوري کیدای شي چې د بین المللي اقداماتو نه ګټه واخلي او یا ترې کمزوری‌شي خو د هغوی د ژوندانه دوام اصلاً داخلي عواملو باندې تړلی دی.

بین المللي فشارونه کیدای شي چې ډیر ګټور تمام شي، خو کله چې دیوي زوروري کورنۍ تحریک ملا تړ وکړي. نو بیا د مثال په ټوګه، بین المللي اقتصادي تحریمونه ممنوعیتونه،

د دیپلوماتیکو اړیکو شکول، د یکتاتوري رژیم د بین المللي مؤسساتو نه اخراجول، د ملګري ملتونو د مختلفو برخو له خوا نه محکومول، او نور ډیر مرسته کولی شي. سره لدې، د یو زورورې کورنۍ مقاومتي تحریک په نشتوالي کښې د دارنګو اقداماتو صورت نیول به احتمال ونه لري، او که واقع هم شي دومره اغیزناکه به نه وي.

د حقیقت سره مخامخ کیدل :

کله چې څوک وغواړي یوه دیکتاتوري په اغیزناکه ډول او په ډیر لږ مصرف نسکور کړي نو دا څلور وظیفې باید تر سره کړي:

- اول باید د ځپل شوي خلک اراده، پر ځان باور او د مقاومت کولو وړتیا او مهارت تقویه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ځېل شوو خلکو خپلواکه اجتماعي ګروپونه او مؤسسې ،(مذهبي، اقتصادي، کلتوري او نور) بايد تقويه شي.

- د مقاومت يو قوي داخلي قوت بايد ايجاد شی.

- يو جامع او معقول ستراتيژيکي پلان بايد طرح او د آزادئ د ګټلو لپاره بايد په مهارت سره پکار واچول شي.

د آزادئ په جګړه ګښي د مبارزو قوتونو پر ځان باور او کورنی ټينګوالی پياوړی کيږي. څرنګه چې چارلس ستيوارت پارنل، په ۱۸۷۹ او ۱۸۸۰ د آيرليندیانو د کرايي په اعتصاب کښې ويلي ؤ;

"په دولت باندې اتکا هيڅ ګټه نه لري.....بايد يوازې پر خپلې ارادې تکيه وکړئ.........يو د بل څنګ ته د دريدلو سره د ځان سره کومک وکړئ..........خپلې کمزوري سره مرسته وکړئ............يو د بل سره اړيکې ټينګې ګړئ........ ځانونه متشکل کړئ..........او تاسې بايد بريالي شئ.........کله چې دې خپله تقا ضا عملي کولو لپاره تيار کړ، وروسته د هغې نه به عملي شي.

د يو زورور او پر ځان باور لرونکې قوت، په معقولې ستراتيژئ او کلک دسيپلين مجهز، زړور او اصيل اقدام په مقابل کښې به ديکتاتورئ با لاخره نسکوره شي. خو لږ تر لږه پا سني څلور ګامونه بايد لومړئ واخستل شي.

څرنګه چې پورتنئ څيړني ښيي، په پای کښې د خلکو آزادي دديکتاتورئ نه، د دوی په قابليت پورې اړه لري، چې غواړي ځانونه آزاد کړي. د سياسي سر غړوني يا عدم تشدد د مبارزې بريالي حالتونه چې د سياسي مقصدونو د لاس ته راوستلو لپاره په کار آچول شوي او مخکښې بيان شول ښيي چې د خلکو سره وسيلې شته چې ځانونه آزاد کړي، ولې دا لاره تر اوسه پوره انکشاف نه دی موندلی. مونږ به ددې لارې انتخاب په راتلونکې فصلونو کښې وڅيرو چې د عدم تشدد د مبارزې مؤثرې لارې وښودل شي. خو په سر کښې مونږ بايد دديکتاتورئ د نسکورولو د يوې وسيلې په توګه د خبرو اترو مسئلې ته کتنه وکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم فصل

د مذاکراتو خطرونه

څرنګه چې په اول فصل کښې وڅیړل شو، ځیني خلک د دیکتاتورۍ سره د مقابلې د سختو مشکلاتو له مخامخ کېدلو سره د بې وسۍ احساس کوي او دیکتاتور ته د منفي تسلیم خوا ته واوړي. یو شمېر نور کسان دیموکراسۍ ته د رسېدلو نه نا امیده کیږي او د دیکتاتورۍ حاکمیت قبلوي او هیله کوي چې د مصا لحې،روغې جوړې او مذاکراتو د لارې ، د خطر نه ځان بچ او ځناورتوبونه پای ته ورسوي. په ښکاره توګه کله چې خلک بله سمه چاره نشي پیداکولی نو دا لاره غوره کړي.

څرنګه چې د ظالمو دیکتاتوریو په مقابل کښې جدي مبارزه کوم زړه راښکونکی کار ندی، نو ولې مونږ په داسې کار اقدام وکړو؟ آیا ټوک نشي کولی چې د منطق او خبرو اترو لار ونیسي او د مذاکراتو د لارې نه دیکتاتورۍ پای ته ورسوي؟ آیا دیموکراتان نشي کولی چې د دیکتاتورانو انساني احساس وپاروي او ورته قناعت ورکړي چې خپل تسلط په تدریج لږ او په پای کښې د بشپړدیموکراتیک حکومت د جوړېدو لپاره لاره اواره کړي؟

کله داسې استدلال کیږي چې حقیقت تل په یوه خوا نه وي. ښائي چې دیموکراتان دیکتاتوران ئې چې په سختو شرایطو کښې د مجبوریت نه روغ عمل کوي سم نه وي پېژندلاي. یا ښایي چې ځیني کسان فکر وکړي چې دیکتاتورانو به په خوښۍ سره ځان د قدرت نه پرې باسي، کله چې هیواد د ناوړو حالاتو سره مخامخ او ټوک دوی یواځې تشویق او ترغیب کاندي. ځیني کسان به وائي، چې دیکتاتورانو ته باید د وړل وړل لاره چې هر ټوک به ترینه څه لاس ته راولي، وړاندې شي.

دا به وویل شي چې د نوي جګړې خطر او کړاو به ضرور نه وي . که دیموکراتیکو ډلو وغواړي چې جنجال د سوله ایزې مذاکرې د لارې حل کړي (کیداي شي چې د ا مذاکرې د ځیني پوهو کسانو او یا حتي د یو بل حکومت له خوا نه تر سره شي.) آیا دا لاره به په هغې سختې مبارزې باندې غوره نه وي ، چې که بې له نظامي جګړې نه حتي د عدم تشدد د لارې نه هم تر سره شي؟

د مذاکرو ګټې او محدودیتونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې اترې د ځينې ډولونو جنجالي مسائلو د حل کولو لپاره ډيرې ګټورې وسېلې دي او په مناسبو حالاتو کښې بايد هيڅکله هېر يا رد نشي.

په ځينې شرايطو کښې، کله چې کوم بنسټيز مسئله د بحث موضوع نه وي او روغه جوړه د قبلونې وړ وي نو مذاکره کېدلی شي چې د جنجال د حل لپاره يوه مهمه د حل وسيله وي. د کارګرانو اعتصاب د مزدورۍ د لوړولو لپاره يو ډير ښه مثال کېدلی شي: د مذاکرې د لیارې يوه فيصله ښايي چې د دواړو خواؤ د لورې نه د يوي اندازې پيسې د زياتولو تر مينځ وي چې د دواړو خواو نه د اعتصاب په پيل کښې وړاندې شوی وي. کارګري جنجالونه د يوي قانوني کارګري اتحاديي تر اداري لاندې، البته د هغې لانجې نه ډير توپير لري چې پکښې د يوې ظا لمې ديکتاتورۍ د موجوديت او يا د سياسي آزادي د تاسيس لپاره خبرې کيږي.

کله چې جنجال پر يوې بنسټيزې مسئلې لکه د مذهبي اساسات، د بشري آزاديو مسايل، يا د ګردې ټولنې انکشاف پورې تړلی وي نو مذاکرې د يوې دوه اړخيزې رضائيت بخښونکې حل ته د رسيدو لار نه ده ، ځکه چې ځينې بنسټيز مسايلو باندې مصالحه نشي کېدالی . يوازې د قدرت د اړيکو انتقال د آزادي غوښتونکو په ګټه کولی شي چې په بشپړ توګه اساسي مسا يل خوندي وساتي. چې دارنګه انتقال به د مبارزې د لارې نه صورت ونيسي نه د مذاکرې د لارې نه.

دا نو پدې معني نه ده چې د مذاکراتو نه بايد هيڅکله ګټه وانخلو، خو دلته مقصد دادی چې مذاکرې د يوي پياوړې ديموکراتيک مخالفې ډلې په نشتوالي کښې يوه قوي ديکتاتوري په واقعيت سره د مينځه نشي وړلی.

مذاکرات ښائي په ډيرو حالاتو کښې البته د انتخاب وړ نه وي ، ځکه هغه ديکتاتوران چې موقعيت ئې ډير مستحکم او ځانونه ډير خوندي ګڼي حاضر به نشي چې خپلو کورني مخالفينو سره خبرو اترو ته کښيني او يا کله چې مذاکرې پيل شي نو آزادي غوښتونکي مذاکره چيان به له مينځه ورک کړي چې بيا ئې هيڅ درک ونه لګيږي.

تسليميدل، د مذاکراتو د لارې نه

هغه کسان او ډلې چې د ديکتاتورۍ مخالفت او د مذاکراتو پلوي کوي اکثرآ ښه دليلونه لري، خصوصآ کله چې د يوه ظالمه ديکتاتورۍ په مقابل کښې په کلونو روانه مبارزه بې له کوم بريالیتوب نه دوام لرلی وي. البته دا د پوهيدلو وړ ده چې ټول خلک که د هرې سياسي ډلې او عقيدې خاوند وي سوله غواړي. ديموکراتانو هغه وخت د مذاکراتو ډير غوښتونکې وي چيرته چې ديکتاتورانو په ښکاره ډول په نظامي اړخ کښې تفوق ولري او تخريب او تلفات نور ورته د تحمل وړ نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې حالت کښې، یوه زوروره وسوسه پیدا کیږي چې هره بله لاره چې د آزدي غوښتونکو ځینې هدفونه خوندي، او تشدد او متقابل تشدد پای ته ورسوي غوره وګڼل شي.

د دیکتاتورۍ له خوا نه د مذاکراتو په وسیله آزادي غوښتونکو ته د سولې وړاندیز یوه ریاکارانه عمل دی. تشدد ډیر چټک کولی شي چې پای ته ورسیږي ، یواځې که هغوی د خپلو خلکو پر ضد د جنګ د اعلان نه لاس واخلي. که هغوی وغواړي بې له هیڅ ډول معاملې نه د بشر حرمت او حقونو ته په احترام، د بندیانو په پرېښودلو،دشکنجو په بندولو، د عسکري عملیاتو په درولو، د حکومت نه په لاس آخستلو، او د خلکو نه د بخښنې په غوښتلو پر خپل ابتکار سر ته رسولی شي. کله چې دیکتاتوري قوي وي خو یو پارونکې مقاومت هم موجود وي، ښایي چې دیکتاتور د سولې د بهانې لاندې وغواړي مخالفین د مذاکراتو د لارې نه ځان ته تسلیم کړي. مذاکراتو ته دعوت به په غوږرونو ښه لګیږي خو د خبرو اترو په کوټې کښې ډیر خطرونه به پټ موجود وي.

د بلې خوا نه کله چې د مقاومت نهضت ډیر زیات پیاوړی او دیکتاتوري په ربښتیا سره د تهدید لاندې وي، نو دیکتاتوران به احتمالآ زیار وباسي چې د مذاکرې د لارې تر ممکن حده پورې پر هیواد باندې خپل کنترول ټینګ او خپلې شتمنې خوندي وساتي. آزادي غوښتونکي په هیڅ حالت کښې نه ښائي چې د دیکتاتورانو سره د هغوی د اهدافو د تر سره کولو لپاره مرسته وکړي.

دیموکراتان باید په ډیر ځیر سره هغو تلکونو ته متوجه وي چې عملآ د دیکتاتورانو له خوا نه د مذاکراتو په تګ لارې کښې ځای پر ځای شوي دي. د دیکتاتورانو له خوانه آزادي غوښتونکي مذاکراتو ته رابلل، کېدای شي، چې دارنګه هڅه وي چې دیموکراتان په سوله ایز ډول ځان ته تسلیم کړي، په داسې حال کښې چې د هغوی قوتونه خپل تشدد ته دوام ورکوي. پدې ډول تصادماتو کښې د مذاکراتو رول په هغه صورت کښې پر ځای دی چې د استبداد قوتونه په بشپړ ډول تخریب او خپله دیکتاتوران یوې بین المللي هوائي ډګر ته د خوندي تیریدلو په تکل کښې وي.

په مذاکراتو کښې قدرت او عدالت

که د مذاکراتو په برخه کښې پورتنی قضاوت ځیر او سخت ښکاري، ښایي چې ځینې رومانتیکي نظریې چې د هغو سره اړه لري تعدیل شي. د خبرو اترو د څرنګوالي په برخه کښې روښانه فکر کول پکار دی.

خبرې اترې پدې معنی نه دي چې دواړه خواوې د برابرۍ د اساساتو سره سم یو ځای سره کښیني او د مذاکرې د لارې نه،هغه اختلاف چې د جنجال سبب شوي دی حل کړي. پدې برخه کښې دوه واقعیتونه باید په نظر کښې ونیول شي. لومړی دا چې په مذاکراتو کښې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مختلفو نظريو نسبي عدالت او انصاف ندي چې د مذاکراتو په وسيله د موافقې محتوا تعينوي. دوهم دا چې د موافقې محتوا د دواړو خواوو په زور او قدرت پورې اړه لري.

په راتلونکې کښې ځو مشکل سوالونه بايد په نظر کښې ونيول شي، لکه هره خوا به څه وکړي شي چې خپل هد ف لاس ته راولي که د مذاکرې پر مېز مقابل لوری ورسره جوړ رانغي؟ هره خوا به څه وکولی شي که وروسته د موافقې نه بل لوری خپله خبره ماته او سره د موافقې نه په زوره خپل هدف تر لاسه کړي.

معمولاً په مذاکراتو کښې، توافق ته د مسايلو سمو او ناسمو څېړنو ځينې نه رسېږو، که څه هم ډيرې خبرې به پرې وشي. خو د مذاکراتو اصلي نتيجه د مخالفو خواوو د مطلق او نسبي قوت د څېړنې نه په لاس راځي. آزادي غوښتونکي څه کولی شي تر ځو ډاده شي چې د خپلو غوښتنو د ډير لږ حد نه هم نه محروميږي؟ ديکتاتوران څه کولی شي چې ديموکراتان بې اغېزې کړي او خپله په کنترول کښې پاتې شي؟ په بل عبارت، که يو توافق حاصل شي، دا ډير احتمال لري چې به د دواړو خواوو د قدرت او ظرفيت د مقائسې نتيجه وي او وروسته به محاسبه وشي چې څرنگه يو ښکاره جنجال به ښايي چې پای ته ورسيږي.

همدارنگه، بايد توجه وشي چې دواړو خواوو د موافقې د رسيدلو لپاره د کوم شي نه غواړي چې تير شي. په بر ياليو خبرو اترو کښې مصالحه او د اختلافاتو نيمائي کول صورت نيسي، هره خوا يوه برخه د هغه څه نه آخلي چې ئې غواړي او د خپل د هدف د يوې برخې نه تيريږي. د مطلقو ديکتاتوريو په شرايطو کښې آيا د ديموکراسۍ پلويان د څه نه ديکتاتورانو ته تېرېدلی شي؟

د ديکتاتورانو کوم هدفونه د ديموکراسۍ پلويانو ته د منلو وړ دي؟ آيا آزادي غوښتونکي غواړي چې ديکتاتورانو ته(يوه نظامي او يا سياسي ډله) د اساسي قانون په اساس د هيواد د حکومت په راتلونکې کښې يو دايمي رول ورکړي؟ پدې کښې نو بيا ديموکراسي چېرې دی؟

فرض کوو چې خبرې اترې ښه پر مخ لاړ هم شي، خو بيا بايد پوښتنه وکړو: سوله څرنگه به په نتيجه کښې لاس ته راشي؟ آيا وضعيت به د هغه وخت نه چې آزادي غوښتونکې مبارزه ئې پيل کړی ؤ او يا ئې مبارزه کوله ښه وي او يا خراب؟

د توافق وړ ديکتاتوران

ديکتاتوران ښائي چې د قدرت د غصبولو لپاره مختلف محرکې او نيتونه ، لکه مقام، اقتدار، ثروت، د تولنې بيا تشکيلول او نور ولري. مونږ بايد پوه شو، چې که دوی قدرت د لاسه ورکړ نو ټولې هيلې به د لاسه ورکړي. د مذاکراتوپه مهال به ديکتاتوران هڅه وکړي چې خپل هدفونه په لاس وساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر څه چې د روغې په خبرو اترو کښې د د یکتا تورانو له خوا نه وړاندې کیږي،بیا هم هیڅوک باید هېر نکړي چې دیکتاتوران به هره وعده ورکړي تر څو خپل دیموکرات مخالفین ځان ته تسلیم کړي، او وروسته به په بې شرمۍ سره د همغو موافقو نه سر وغړوي. که آزادي غوښتونکي ومني چې مقاومت بند کړي چې په مقابل کښې به د دوي ټکول هم د د یکتاتورانو له خوا نه بند شي نو نتیجه به ئې سخته نا امیدي وي. د مقاومت بندول په ډیرو لږو حالا تو کښې د مقابل لوري نه فشار کموي. کله چې کورنۍ او بین المللي مخ نیونکي قوتونه لرې شول دیکتاتوران به خپل فشار او تشدد به له پخوا نه نور هم زیات کړي. د عمومي مقاومت ماتیدل معمولاً هغه قدرت چې د د یکتاتور له خوا نه تشدد او کنترول ئې محدود کړی له مینځه وړي. مستبد حاکم پدې حالت کښې د هر چا په مقابل کښې چې وغواړي عمل کوي. څرنګه چې کرشنا لال شرید هاراني ویلي:

مستبد حاکم یوازې هغه وخت مونږ ته ضربه راکولي شي چې په مونږ کښې د مقابلې توان لږ وي.

کله چې بنسټیز او حیاتي مسایل تر مینځ وي، نو مقاومت پکار دی نه مذاکرات. مقاومت د دیکتاتور د قدرت نه د بشپړ لاس آخستلو پورې باید دوام وکړي. بریالیتوب اکثراً د خبرو اترو نه،نه بلکه د مقاومت د ټولو موجودو قوي وسایلو په عاقلانه او مناسب استعمال باندې لاس ته راځي.

زمونږه بحث څرنګه چې په راتلونکو فصلونو کښې به په مفصله توګه دوام وکړي دادی په سیاسي سرغړونه یا د عدم تشدد مبارزه د هغو ولسونو لپاره چې د خپلې آزادۍ لپاره جګړه کوي، ډیره زوروره وسیله ده، چې په لاس ئې لرو.

څرنګه سوله

که چیرې دیکتاتوران او آزادي غوښتونکي غواړي چې د سولې په اړه یو بل سره وغږیږي نود هغو خطرونو لپاره چې مخکښې شته، فوق العاده روښانه او دقیق فکر کول پکار دی. هر هغه څوک چې د " سولې" کلمه پر ژبې راوړي، مقصد ئې سوله د عدالت او آزادۍ سره نه وي.

د ظلم په مقابل کښې مطلق اطاعت،او د ظالمو دیکتاتورانو منفي متا بعت چې د سل هاوو زرو انسانانو په برخه کښې بې رحمۍ کړي حقیقي سوله نه ده. هیټلر اکثراً د سولې خبرې کولې چې مقصد ئې د هغه ارادې ته تسلیمیدل ؤ. د یو دیکتاتور سوله د بندیخانې یا د هدیرې د سولې نه کوم زیات شی نه دی. نور خطرونه هم شته. صادقه مذاکره کونکي هم کله کله د مذاکرې هدفونه او د خبرو اترو جریان ګډ وډ کړي. دیکتاتوري نظامونه چې خپل حقانیت ئې د دولت د غصبولو، د بشري حقونو نه د تخلف او بیرحمیو له امله له لاسه ورکړی کېدای شي دیموکراتیکي مذاکره کونکي یا باندني کار پوهان چې د مذاکراتو د تر سره کولو لپاره مرستي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته را بلل شوي په يوه خبره ورته بين المللي مشروعيت ورکړي. بې لدې مشروعيت نه چې ديکتاتوران ورته سخت ضرورت لري، هغوی نشي کولی چې خپلې حکمرانی ته تر نا معلوم وخته پورې دوام ورکړی. د سولې آستازې بايد هيڅکله ديکتاتورانو ته قانوني مشروعيت برابر نکړي.

د اميدوارۍ لپاره دليلونه:

څرنگه چې مخکښې وويل شو، د مخالفو قوتونو رهبران د ديموکراتيکو مبارزو نه د نا اميدۍ له امله خبرو اترو ته غاړه ږدي. لاکن د نا اميدۍ او ضعف دا احساس د بدلولو وړ دی.
ديکتاتوري د تل دپاره نه وي. هغه خلک چې د ديکتاتورۍ لاندې ژوند کوي نه ښائي چې ضعيف پاتې شي، او هم ديکتاتورانو ته بايد اجازه ور نکړل شي چې تر نا معلوم وخته پورې د زور خاوندان و اوسيږي.

آرسطو، قرنونه مخکښې ويلي ؤ "اوليگارشي او استبدادي حکومتونه د نظامونو په ډولونو کښې ډېر لنډ عمر لري. د تاريخ په اوږدو کښې مستبد حکومتونه هيڅکله اوږد عمر نه درلود."

اوسني ديکتاتورۍ هم کمزورتياوې لري، مونږ کولی شو چې دغو کمزورتياو ته لمن ووهو اود ديکتاتور قدرت ټوټې ټوټې کړو. (په څلورم فصل کښې به مونږ دا ضعيفې نقطې مفصلاً وڅيړو)

موجوده تاريخ د ديکتاتورۍ کمزورتياوې مونږ ته راښئي او دا حقيقت څرگندوي چې استبدادي رژيمونه نسبتاً د زمان په لنډې مودې کښې ټوټې ټوټې کيدلی شي. يواځې لس کاله د

(۱۹۸۰ تر ۱۹۹۰) پکار ؤ چې کمونيستي ديکتاتورۍ په پوليند - ختيز المان کې نسکوره او په چکوسلواکيا - کښې چې په ۱۹۸۹،پيښ شو ، په څو هفتو کښې دړې وړې شي. په کال ۱۹٤٤، په السلوادور او گواتيمالا کښې د ظالمو چمتو نظامي ديکتاتورانو د پرزولو لپاره تقريباً د هر يو لپاره دوه هفتې مبارزه پکار وو. د ايران د پاچا ډېر پياوړی رژيم په څو هفتو کښې ونړېده.

کله چې د مخالفينو زور په پلپاين کښې د مارکوس د ديکتاتورۍ په مقابل کښې څرگند شو، نو د امريکې حکومت په بيړه خپله حمايه ئې پرې ښده اوپه ۱۹۸٦ کال کښې په څو هفتو (اونی) کښې ړنگ شو. په پخواني شوروي اتحاد کښې، کله چې سخت دريزو د ۱۹۹۱ کال د آگست په کودتا اقدام کول، نو د سياسي سر غړوني په وسيلې د څو ورځو په مدې کښې شنډه شوه. وروسته بيا ډېر رای ورکونکي چې ډېر کلونه د ظلم سلطې لاندې وو يواځې د څو ورځو ، هفتو، يا مياشتو خپلواکي ئې لاس ته راوستل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا زوړ باور چې تشدد تل چټک او عدم تشدد تل ډېر وخت د بریالیتوب لپاره ضرورت لري په هیڅ شکل سم نه دی.که څه هم د ټولنې په لاندني برخه کښې تغیر راوستل، ډېر وخت پکار لري،خو د عدم تشدد د مبارزې په اصول حقیقي جگړه د دیکتاتورۍ په مقابل کښې نسبتآ چټک پر مخ ځي.

د یوې اوږدې ورانونکې جگړې نه د ځان ژغورلو لپاره خبرې اترې د یوې خوانه او یا دیکتاتورته تسلیمید ل د بل خوا نه یواځینۍ لارې نه دي. هغه مثالونه چې اوس وړاندې شول ، او هم هغه مثالونه چې په لمړي فصل کښې وښودل شول راښیي چې د هغوی لپاره چې دواړه سوله او آزادي غواړي بله لار هم شته: چې سیاسي سر غړونه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم فصل

قدرت له کومه راځي (د قدرت منابع)

: د سولي د لارې نه آزادۍ ته رسېدل کوم آسانه کار نه دی. دا ډول مبارزه، ستراتیژیکي پوهې، تشکیلات او پلان جوړولو ته ضرورت لري، او د ټولو نه مخکښې قدرت ته ضرورت لري. که دیموکراسي غوښتونکي دا وړتیا ونه لري چې خپل قدرت او امکانات په آغیزه ناکه ډول پکار واچوي، نو نشي کولی چې دیکتاتوري رنګ او پر ځای ئې سیاسي آزادي تاسیس کړي. دا څرنګه کېدلی شي؟ آزادي غوښتونکي کوم ډول قدرت سمبالولی شي چې د دیکتاتورۍ او د هغه د پراخې سیاسي شبکې د ویجاړولو لپاره کافي وي ؟

ددې پوښتنې ځواب د سیاسي قدرت په پوهېدلو پورې اړه لري چې اکثرآ د پاملرنې وړ نه ګرځي. په رښتیا سره، دې مطلب باندې پوهېدل کوم ګران کار نه دی، او ځینې اساسي واقعیتونه پکښې خورا ساده دي.

د بیزوګانو د خاوند کیسه:

د څورلسمې پېړۍ چینايي مثال چې د لیو-جي، له خوا ورکړل شوی، د سیاسي قدرت د اهمیت پوهېدل یې خورا ښه تشریح کړی دی.

" د چو، په فیوډالي سیمه کښې، یو زوړ سړی د بیزوګانو نه د کار آخستلو د لارې نه ژوند کاوه،او د چو خلکو به ورته"جوګانګ" یعنې د بیزوګانو خاوند ویل.

هر سهار زوړ سړی، بیزوګان به خپلې حویلۍ کښې راټولول او مشر ته به ئې امر ورکړو چې ټول غره ته د بوټو او د ونو نه دمېوو د راټولولو لپاره وخېژوي. دا قانون ؤ، چې هر بیزو د خپلې ټولې کړې میوې نه لسمه برخه زوړ سړي ته ورکړي، او که چا نه ؤ ورکړی نو بیا په بېرحمۍ سره وهل او ټکول کېده. ټول بیزوګان ددې ظلم نه د خپل د ژوند نه بېزاره وو، خو یو هم د شکایت جر ئت نه درلوده.

یوه ورځ یو کوچنی بیزو د نورو بیزوګانو نه یې پوښتنه وکړه، چې " آیا زوړ سړی دا ونې او بوټې ئې کښېنولي دي؟ " نورو ځواب ورکړو چې نه " دا ونې او بوټې پخپله شنه شوي دي."

کوچنی بیزو بیا پوښتنه وکړه: " آیا مونږ بې د زاړه سړي د اجازې نه مېوې ټولولی نه شو؟ "

(c) ketabton.com: The Digital Library

نورو ځواب ورکړ: " چې هومونږ ټولولی شو ." کوچنی بیزو دوام ورکړ: "نو، ولې مونږ د زاړه سړي پورې تړلي اوسو; ولې مونږ ټول د هغه په خدمت کښې اوسو؟ " مخکښې له دې نه چې کوچنی بیزو خپلې خبرې پای ته ورسوي، ټول بیزوګان ناڅاپه ، په مطلب پوه او ویښ شوي وو.

په همغې شپې کله چې زوړ سړی ویده شو، بیزوګانو د خپلې بندیخانې دیوالونه ئې ونړول او ټول ئې وران او ګډ وډ کړل. او هغوی ټولې مېوې چې زوړ سړي په خپلې زیرمې کښې در لوده ځانونو سره ځنګله ته ویوړل،او بیا هیڅکله بېرته رانغلل. زوړ سړی په پای کښې د لوږې نه مړ شو. یو- لي - ځي ، وائي " په نړۍ کښې ځینې کسان خپل خلک په چل اداره کوي نه په عادلانه قانون. آیا دوی لکه د بیزوګانو د خاوند پشان نه دي. په رښتیا سره دا خلک د خپلې نا پوهۍ نه خبر ندي. خو کله چې د دوی خلک دوی وپېژني، نو بیا د دوی چلونه کار نه ورکوي.

د سیاسي قدرت ضروري سر چینې

اصل د موضوع ساده ده . دیکتاتوران د هغو خلکو مرستې او همکارۍ ته اړ دي چې دوی یې اداره کوي، اوبې له دې نه دوی د سیاسي قدرت منابع نشي اداره کولی.

د سیاسي قدرت سر چینې دادي:

- مشروعیت، د خلکو په مینځ کښې باید عمومي عقیده موجود وي چې حکومت قانوني دی او خلک یو اخلاقي وظیفه لري چې ورنه اطاعت وکړي.

- انساني منابع، د هغو کسانو او ډلو شمېر او اهمیت چې د حکومت نه اطاعت کوي، ورسره همکاري او ورته کومک برابروي.

- مهارت (وړتیا) او پوهه، د معینو او مشخصو کارونو د اجرا لپار رژیم ورته اړ دی او د هغو اشخاصو له خوانه تهیه کیږي چې د حکومت سره همکاري کوي.

- غیر عیني عوامل، روحي او عقیدوي عوامل چې خلک وهڅوي چې د رژیم نه اطاعت او ورسره مرسته وکړي.

- مادي منابع، په هغه اندازه چې حاکم کنترول او یا لاس رسي پر املاکاتو، طبعي منابعو، مالي منابعو، اقتصادي سیستم، او د ارتباط او ترانسپورت پر وسایلو لري; او

- جزاګانې، جریمې او تهدیدونه چې د بې اطاعتو او همکاري نه کونکو خلکو په برخه کښې ددې لپاره عملي کیږي چې د هغوی همکاري او اطاعت چې د رژیم د بقا لپاره د هغه د ورځني کارونو د پر مخ بیولو لپاره ضروري دی تر لاسه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دا ټول منابع د رژیم په قبلولو، او ورنه د خلکو اطاعت او دهغوی په تسلیمېدو، او د بې شمارو خلکو او د ټولنې د ډېرو مؤسساتو په همکارۍ پورې تړلی دی. دا منابع تضمین کیدلی نشي.

بشپړ همکاري، د خلکو اطاعت او حمایت د قدرت د منابعو شته والی زیاتوي او په نتیجه کښې دهر حکومت د قدرت ظرفیت ډېروي.

له بلې خوا د خلکو او مؤسساتو همکاري د تیري کونکي او یا دیکتاتور نه آخستل، د هغوی د قدرت منابع چې ټول حاکمان ورپورې تړلي دي کموي او یا په بشپړه توګه له مینځه وړي. بې له دې منابعو د موجودیت نه د حاکم قدرت کمزوری کیږي او په پای کښې له مینځه ځي.

طبعآ ، دیکتاتوران د هغو اقداماتو په وړاندې چې ددوی خپلواکي تهدیدوي حساس دي. نو دیکتاتوران هغه کسان چې ددوی امر نه مني، مظاهرې کوي، او یا ورسره همکاري نه کوي

غواړي چې تهدید او مجازات کړي. ولې خبره دلته پای ته نه رسي. ټکول حتي وحشتونه هم تل په کافي اندازه بدلون نه راولي چې د خلکو هغومره همکاري تر لاسه کړي چې د رژیم د بقا لپاره په کار ده.

که سره د ځپلو او ټکولو، د قدرت منابع د کافي وخت لپاره بیا هم محدود او یا جلا پاتې شي نو نتیجه به یې د دیکتاتورۍ په د ننه کښې وار خطایي او فکري ګډوډي وي. ددې حالت نه وروسته احتمال لري چې د دیکتاتورۍ د قدرت کمزورتیا بربنډه شي. د وخت په تیریدو سره، د دیکتاتوریو نه د قدرت د منابعو ایسارول به رژیم فلج او کمزوری، او په وخیمو حالاتو کښې به ئي ټوټې ټوټې کړي. د دیکتاتور قدرت به ورو ورو او یا ژر د سیاسي قحطۍ نه ومري. په هر حکومت کښې د آزادۍ او یا دیکتاتورۍ اندازه تر ډېره حده پورې د هغه د ولس د نسبي غوښتنې انعکاس دی چې غواړي آزاد واوسي، او هم د هغوی غو ښتنه او توانایي پورې چې د هغه هڅو په مقابل کښې مقاومت وکړي چې غواړي دوی مریان کړي.

د عمومي عقیدې پر ضد، حتي هغه دیکتاتوري چې د خلکو د ژوندانه ټول اړخونه یې د کنترول لاندې راوستي بیا هم د خلکو او ټولنې پورې تړلي دي. څرنګه چې د سیاسي علومو پوه، کارل ډبلیو ډاچ، په کال ۱۹۵۳ ویلي:

" انحصاري قدرت تر هغه وخته قوي دی چې د هغې نه ډیر کار وانه خیستل شي. که چېرې انحصاري قدرت همیشه د ټول جمیعت په مقابل کښې باید استعمال شي نو دا احتمال نلري چې تر اوږدې مودې پورې په قدرت کښې پاتې شي. څرنګه چې انحصاري رژیمونه نظر د حکومتونو نورو ډولونو ته ډیر قدرت ته ضرورت لري چې خپلو خلکو سره معامله وکړي، نو دارنګه رژیمونه د خلکو پراخو همکاریو ته هم اړ دي. برسیره پردې، هغوی باید د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضرورت په وخت کښې وکولی شي چې د ټولنې د لوئې برخې پر فعال حمایت باندې ډاډ ګیرنه ولري."

جان آستن، د انګلستان د ۱۹ پیړۍ قانون پوه د هغه دیکتاتورۍ وضعیت چې د خپلو خلکو نارضایتي سره مخامخ دی تشریح کړی دی. آستن وايي، چې که د خلکو اکثریت تصمیم ولري چې حکومت وران کړي او چمتو وي چې پدې لاره کښې ځور هم قبول کړي،نو د حکومت او پلویانو هلې ځلې ئې به یو منفور حکومت، حتي که بهرنی مرسته هم ورته ورسیږي،هیڅکله به هم ونشي تینګولی. آستن نتیجه آخلي چې د حکومت نه سرغړونکي خلک د تل لپاره اطاعت او انقیاد ته مجبوریدلی نشي.

نیکولو ماکیاولي، هم مخکښې له دې نه استدلال کړی ؤ چې که شهزاده " .....ټول خلک په خپل مخکښې لکه دښمنان لري، هیڅکله به هم ځان مأمون نکړي، او هر څومره چې ډیر ظلم وکړي رژیم به ئې نور هم کمزوری شي.

په سیاست کښې ددې نظریاتو عملي په کار آچونه د ناروي د خلکو له خوانه په اتلولۍ سره د نازي اشغال په مقابل کښې، او لکه چې په لمړي فصل کښې بیان شو د زړورو پولیندیانو، جرمنانو، چکانو، سلواکانو، او د ډیرو نورو د کمیونیست د تیري او دیکتاتورۍ په مقابل کښې عملي شوي، چې په یورپ کښې با لآخره د کمونیزم د ړنګیدلو سبب وګرځید. البته دا یوه نوې پیښه نه ده: د عدم تشدد د مقاومت موارد لږ تر لږه تر ٤۹٤ ق م . پورې سابقه لري ، کله چې خلکو خپله همکاري د خپلو رومي شهزادګانو باندې بند کړل. د عدم تشدد مبارزه د تاریخ په مختلفو مرحلو د خلکو له خوا نه په ټوله آسیا، افریقا، شمالي او جنوبي امریکا، آسترالیا او د بحرالکاهل په جزایرو او همدارنګه په یورپ کښې پکار آچول شوی دی.

درې ډیر مهم عوامل چې د یو حکومت د قدرت د کنترولیدلو او نه کنترولیدلو امکانات ښیي :

۱. د خلکو نسبي غوښتنه چې د حکومت قدرت د تهدید لاندې راولي.

۲. د خلکو،آزادو تشکیلاتو او مؤسساتو نسبي طا قت چې په ډله ئیزه توګه د قدرت منابع په دیکتاتورۍ وتړي.

۳. د خلکو نسبي وړتیا چې خپله موافقه او مرسته په دیکتاتورۍ بند کړي.

د دیموکراتیکي قوتونو مرکزونه

د دیموکراتیکي ټولني د مشخصاتو نه یو دادی چې هلته یو شمیر آزاد غیر دولتي ډلې او مؤسسې وي، چې د مثال په توګه عبارت دي د کورنیو، دیني تشکیلاتو، کلتوري اتحا دیې، سپورتي کلپونه، اقتصادي مؤسسې، کارګري اتحادیې، د زده کونکو اتحادیې، سیاسي ډلې، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلو د ګاونډيتوب اتحاديې، د باغوانۍ کلبونه، د بشري حقونو تشکيلات، د موسيقي ګروپونه، ادبي ټولنې او نور.

داسي مؤسسې،که د يوې خوا نه خپل هدفونه پر مخ بيايي همدارنګه د ټولنې اړتياؤ ته هم ځواب وايي.

برسيره پر دې، دا مؤسسې خورا ستر سياسي اهميت هم لري. دوی ډله ئيز يا مؤسساتي مرکزونه برابروي چې خلک د هغې په واسطه وکولی شي چې د خپلې ټولنې په جهت ورکولو تاثير ولري،او د نورو ډلو او دولت په مقابل کښې- خصوصاً کله چې دوی پوی شي چې په غير عادلانه توګه د هغوی په ګټو، فعاليتونو او مقاصدو باندې تجاوز کوي مقاومت وکړي. هغه کسان چې ددې تشکيلاتو نه بهر دي معمولاً نشي کولی چې په نورې ټولنې باندې کوم مهم تاثير واچوي، حکومت او ديکتاتوري خو يوه خوا پرېږده.

په نتيجه کښې که چيرې ديکتاتور ددې مؤسسو آزادي او استقلال سلب کړي، خلک به نسبتاً کمزوری شي. او هم که دا مؤسسې په ديکتاتوري ډول د مرکزي رژيم له خوا کنترول شي او يا په نوي کنترول شوي مؤسساتو بدل شي نو استبداد بيا به وکولی شي چې دواړه ځانګړي غړي او هم هغه برخه د ټولنې چې دا مؤسسې ورسره اړيکې لري کنترول او په خپلې خوښې اداره کړي.

په هر حال، که آزادي او استقلال ددې خپلواکې مؤسسې (چې د دولت د کنترول نه د باندې دي) وساتل شي او يا بيرته تر لاسه شي ، نو دوی به د سياسي سر غړونې په کار آچولو باندې به ډيرمهم اغيزه واچوي. ټول مثالونه چې د ديکتاتورۍ د ړنګېدلو او يا کمزورې کيدلو په برخه کښې پدې کتاب کښې بيان شوي د خلکو او يا په دوی پورې د مربوطو مؤسساتو له خوا په زړور توب سره د سياسي سر غړونې د پراخې پکار آچونې مشترک مثالونه دي.

څرنګه چې وويل شو، د قدرت دا مرکزونه د هغو مؤسساتو بنسټونه جوړوي چې د هغوی نه خلک په ديکتاتوری باندې فشار آچولی شي او يا د ديکتاتورۍ د کنټرول مخه ونيولی شي. په راتلونکې کښې دا تشکيلات به د خپلواکې ټولنې يو ضروري برخه وي. نو ددې مؤسساتو دوامداره آزادي او وده د آزادي غوښتنې د مبارزو لپاره شرط دی.

که ديکتاتورۍ د ټولنې د خپلواکو مؤسساتو په کنترولولو باندې ډيره بريالی وي دا به د آزادي غوښتونکو لپاره مهمه وي چې نوی آزاده ټولنيزې ډلې او مؤسسې مينځ ته راولي، او يا ديموکراتيکي کنترول د آزادو پاتې شوو او يا نيمه آزاد پاتې شوو مؤسسو باندې تاسيس کړي.

د هنګري د ۱۹۵۶ ـ ۱۹۵۷ کال د انقلاب په ترځ کښې د مستقيمې ديموکراسۍ يو شمېر شوراګانې را ښکاره شول، حتی سره يو ځای شول چې د څو هفتو لپاره د مؤسساتو او حکومت يو مکمل فيدرالي سيستم تاسيس کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پولیند کښې، د ۱۹۸۰ ، د لسیزې په وروستیو کښې، کارگرانو د پیوستون غیر قانوني اتحادیي جوړې کړې، او په ځینې حالاتو کښې د کار گرانو د اتحادیي کنترول یي هم په لاس ونیول چې رسماً د کمیونیست د حزب د اداري لاندې ؤ. د مؤسساتو دارنگه انکشافات کېدلی شي چې ډیرې مهمې نتیجې تر شا ولري.

البته دا ټولې خبرې پدې معني نه دي چې د استبداد کمزورې کول او یا ړنگول یو آسانه کار دی او دا هم باید فکر ونشي چې هر اقدام به په بریالیتوب پای ته ورسیږي.. په غټ باور سره، دا مبارزه به بې له سر ښندني نه هم نه وي. هغوی چې د دیکتاتورۍ لپاره خدمت کوي ډیر احتمال لري چې پدې نیت متقابله حمله وکړي چې خلک مجبوره کړي چې بیا د دیکتاتورۍ سره همکاري او ورته اطاعت وکړي.

د قدرت په اړه پورتنۍ نظریه پدې معنی ده، چې د هرې دیکتاتورۍ قصدي تجزیه او ټوټې کیدل ممکن دی. دیکتاتوري په خاصه توگه مشخص خواص لري، چې هغی ډیر زیات د سیاسي سرغړونې د ښه تطبیقولو په مقابل کښې زیان منونکی گرځوي. راځئ، چې دا خاصیتونه په ډیر تفصیل سره مطا لعه کړو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم فصل

دیکتاتوری خپلې نیمګړتیاوې لري

دیکتاتوری اکثرآ ماتې خوړونکې نه ښکاري. د جاسوسی وسایل، پولیس، عسکري قوتونه، بندیخانې، د توقیف ځایونه، او د اعدام دلګیونه، یواځې د یو څو زورورو دیکتاتورانو له خوا اداره کیږي. همداسې د یو هیواد مالي پانګه، طبیعي منابع، او تولیداتو د دیکتاتورانو له خوا لوټ او د هغوی د اهدافو او حمایې په لاره لګول کیږي. له بلې خوا، دیکتاتورانو سره په مقایسې، دیموکراتان اکثرآ ډیر زیات کمزوري، بې تاثیره او ضعیف ښکاري. د دیکتاتورانو په هکله د نه ماتېدونکیتوب تصور او د دیموکراتانو کمزورتیا، د یوې اغیز ناکې مخالفې قوې راولاړیدل د ذهن نه لرې کوي. خو خبره دلته پای ته نه رسیږي.

د "اشیل د پوندې" تشخیصول

د لرغوني یونان نه یوه کیسه د هغو کسانو د کمزورتیا ټکی ډیر ښه روښانه کوي ، چې عموماً فکر کیږي چې دوی به په هیڅ اړخ کښې به کمزورتیا ونلري. د آشیل، پهلوان پر ځان هیڅ غشی به نفوذ نه کاوه او نه توره به ئې پوستکی غوڅولی شو. روایت کیږي چې د آشیل مور هغه ئې په ماشوموالي کښې د ستیکس په جادوئي سیند کښې غوټه کړی ؤچې په نتیجه کښې ئې بدن مصئون شوی ؤ. لاکن سره لدې دلته یو مشکل پاتې ؤ. څرنګه چې ماشوم آشیل د غوټه کولو په وخت کښې مور د پوندې نه نیولی ؤ ، نو اوبه ئې د بدن هغې برخې ته نه ؤ رسیدلی چې مصئونیت یې حاصل کړی وای. کله چې آشیل لوی شو نو خلکو به فکر کاوه چې هغه د غلیمانو د وسلو په مقابل کښې پوره مصئونیت لري. په پای کښې د تروا په جګړه کښې، د ښمن یو عسکر چې د یو کس له خوا نه پدې راز خبر شوی ؤ، د آشیل غیر مصئونې پوندې ته نخښه ونیوله چې دی ئې ټپي کړ او غشې وژونکی تمام شو. تر ننه پورې د "آشیل پونده" عبارت، د یو کس، یو پلان او یا مؤسسې هغې کمزورې برخې ته اشاره کوي چې که پر هغې برخې برید وشي نو کوم مصئونیت یا محافظت به ونه لري.

د ظالمو دیکتاتورانو په برخه کښې، همدا اصول په کار آچول کیږي. هغوی ته هم په ډیره چالاکۍاو لږ تاوان ماتې ورکول کیدای شي، خو چې که د دوی کمزورې برخه تشخیص او ګذارونه پرې راټول شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډیکتاتوریو کمزورتیا وې:

د استبدادي حکومتونو کمزورتیاوې دادي:

۱. د یو زیات شمیر خلکو، ډلو ، مؤسساتو مرستې او منافع چې د رژیم د عادي جریان لپاره ضروري دي،ښائي چې محدود او یا قطع شوی وي.

۲. د رژیم د تیرو سیاستونو ملزمات او نتیجې، هغه وخت ئې اوسنی قدرت محدودوي چې متضادې پا لیسی، قبول یا پکار واچوي.

۳. کیدای شي چې رژیم خپل عملیات د ورځني عادي جریان په رنګ ګرځولی وي، او لږ وړتیا ولري چې ځان د نوي وضعیت سره عیار کړي.

٤.افراد او منابع چې د اوسني وظایفو لپاره تعین شوي د نوي ضروریاتو لپاره به غوره او وړ نه وي.

٥. مادونان چې د خپلو آمرانو د خپه کولو نه ویریږي، ښائي چې دیکتاتور ته سم او مکمل راپور چې د تصمیم نیولو لپاره ضرور دی ورنکړي.

٦. ایډیالوژي ښایي چې زوړ شوی او د سیستم کیسې ، علامې او شعارونه خپل اعتبار له لاسه ورکړي وي.

۷.که یو قوي ایډیالوژي ارائه شوی وي چې د چا د واقعیت د کتلو قابلیت ئې د خپلې آغیزې لاندې راوستی وي، نو د هغې نه کلکه پیروي به ددې سبب شي چې د ټولنې د واقعي شرایطو او ضرورتونو نه پاملرنه وګرځوي.

۸. د بیروکراسۍ د آغیزمنتوب او وړتیا زوال او خرابیدل ، یا د حد نه زیات کنترول او د اصولنامو جاري کول به د سیستم پالیسي او عملیات بې آغیزې کړي.

۹. داخلي مؤسساتي ټکرونه او شخصي رقابتونه او دښمنۍ ښایي چې د دیکتاتوري عملیاتو ته ضرر ورسوي او یا یې مختل او سره وئې شلوي.

۱۰ . ښایي چې د روشن فکرانو او زده کونکو حوصله د حالاتو، تحدیداتو، نظریاتو د تلقینیدلو اوټکونو نه په سر رسیدلي وې.

۱۱. عمومي خلک ښایي، چې د وقت په تیریدلو سره د رژیم په مقابل کښې بې پروا، شکمن او حتي دښمن وګرځي.

۱۲.سیمئیز، طبقاتي، کلتوري، یا ملي مخالفتونه ښایي چې لوړې درجې ته ورسیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳. د د یکتاتورۍ د قدرت د مراتبو سلسله تر یوې اندازې پوري تل بې موازنې وي،

او کله دا بې موازنیتوب ډیر زیات وي . افراد نه یوازې په خپل ځای په عین رتبې پاتې کیږي. بلکه کېدای شي چې لوړ یا ټیټ لاړ شي او یا کاملاً له مینځه لاړ او نور اشخاص ئې پر ځای وګمارل شي.

۱٤. د پولیسو یا عسکرو ځینې برخې ښایي داسې عمل وکړي چې خپل هدفونو ته ورسیږي، حتي د تاسیس شوي دیکتاتورۍ د غوښتنې پر ضد، آن که د کودتا د لارې نه هم وي.

۱٥. که دیکتاتوري نوی تاسیس شوی وي، او وخت ته ضرورت ولري چې ځان ښه ځای پر ځای کړي.

۱٦. څرنګه چې په دیکتاتورۍ کښې ډیر زیات تصمیمونه د ډیرو لږو خلکو له خوا نیول کیږي نو په دیکتاتورۍ کښې د قضاوت، تګ لارې، او عمل اشتباهات ډیر احتمال لري.

۱۷. که رژیم وغواړي چې دا خطرونه له مینځه ویسي، او خپل کنترول غیر مرکزي کړي، نو کنترول به یي پخپله د قدرت په مرکزي اهرمونو نور هم کمزورۍ شي.

د دیکتاتورۍ په کمزورو برخو برید کول

ددې ذاتي کمزوریو په پوهیدلو سره، ددې لپاره چې سیستم ته اساسي تغیر ورکړي او یایي تجزیه کړي آزادي غوښتونکي کولی شي چې قصداً دا د " آشیل پوندې" لا پسې کمزورې کړي.

نتیجه څرګنده ده: سره لدې چې ظاهرآ غښتلی ښکاري، دیکتاتورۍ خپلې کمزورتیاوې ، لکه داخلي بې کفایتي ، شخصي رقابتونه ، مؤسساتي بې کفایتي، او د تشکیلات او اداراتو تر مینځ اختلافات لري. د وخت په تیریدلو سره دا کمزورتیا وې د رژیم مؤثریت کموي او د تغیراتو او عمدي مقاومتونو په مقابل کښې یې ژوبلېدونکی ګرځوي. هر څه چې رژیم غواړي تر سره کړي الزاماً نه تکمیلیږي ځینې وختونه د مثال په توګه حتي د هیټلر مستقیم امرونه هم هیڅکله پر ځای نه شول، ځکه چې د لاندنیو قدمو اشخاص د مراتبو په سلسله کښې نه غوښتل چې هغه اجرا کړي. دیکتاتوري رژیمونه ، لکه چې مو ولیدل شاید پخپله ټوټې ټوټې شي.

دا ددې معنی نلري چې دیکتاتوري به بې له خطرونو او تلفاتو به ویجاړ شي. د آزادۍ لپاره به هر احتمالي طرز د حرکت د خطر او کړاو سره مخامخ شي او د عملي کولو لپاره به وخت او زمان ته ضرورت ولري. او هم یقیناً د عمل هیڅ یوه وسیله نشي کولی چې په ټولو حالاتو کښې چټک بریالیتوب تامین کړي. سره لدې هم، د مبارزاتو هغه ډولونه چې د دیکتاتورۍ مشخص کمزورتیاوې په نخښه کړي، نظر هغو ته چې د یکتاتورۍ سره په هغه ځای کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

جگړه کوي چيرته چې ډيره قوي ده، د برياليتوب ډير چا نس لري. اوس نو سوال دادی چې ددې مبارزې لاربنوونه څرنگه وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم فصل

د قدرت استعمال (پکارآچول)

په لومړي فصل کښي مونږ وويل چي دديکتاتورۍ په مقابل کښي د نظامي مقاومت انتخاب د هغه په کمزوري برخه، نه ، بلکه په قوي برخه برید کول دی. د مبارزې لپاره د دیکتاتورۍ عسکري قوا، د مهماتو زیرمي، د وسلو ټکنالوژي او نور ټاکلو باندې د مقاومت نهضت ځان په ښکاره توگه په نا مساعده وضعیت کښي آچوي. دیکتاتوري نژدې هر وخت پدې ساحو کښې د زیاتو منابعو د راټولولو امکانات لري. په پردي قواوو باندې د خلاصون لپاره تکیه کول هم مخکښي په لنډ ډول بیان شوی دی. په دویم فصل کښې مو د مذاکراتو د لارې د دیکتاتورۍ د لیرې کولو مشکلات هم وڅیړل.

نو کومې وسیلې پاتې دي چي دیموکراتیک مقاومت ته په ښکاره توگه پر دیکتاتورۍ بر لاسی ورکړي او دهغه کمزوري نقطې په ډاگه، او لاپسي کمزورې کړي؟ کوم تخنیکي حرکت کولی شي چې د سیا سي قدرت په نظریي باندې چي په دریم فصل کښې بیان شو پانگه آچونه وکړي؟ ددې سوال لپاره مناسب ځواب سیاسي سرغړونه ده.

د سیاسي سر غړوني خاصیتونه:

- سیاسي سر غړونه نه قبلوي چې د جگړې نتیجه د مبارزې د هغو وسیلو په واسطه تعین شي چي دیکتاتورۍ ئې تعینوي.

- د رژیم د پاره مبارزه مشکله ده.

- کولی شي چې په بې سارې توگه د دیکتاتورۍ کمزور تیاوې لاپسي کمزورۍ او د قدرت د منابعو نه ئې اړیکې پرې کړي.

- عملیات کولې شي چې په یوې پراخې ساحې کښې خور شي، خو کولی شي چې په یو معین هدف باندې متمرکز شي.

- دیکتاتور د قضاوت او اقدام د اشتباه خواته بیایي.

- سیاسي سر غړونه، په اغیزناکه ډول خلک، او د ټولنې ډلې، او مؤسسات په ډله ئیزه توگه په هغې مبارزې کښې پکار آچولی شي چې د ظالم اقلیت، حکومت پای ته ورسوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- سياسي سر غړونه په اغيزناکه توگه په ټولنې کښې د قدرت د توزيع سره مرسته کوي، او دمؤسساتو په جوړونه او د ديموکراتيکي ټولنې حمايي او ساتنه نور هم ممکنوي.

د عدم تشدد د مبا رزې د کار ډول:

لکه د نظامي قوې، سياسي سرغړونه هم د د مختلفو هدفونو لپاره پکار آچول کيږي. دا هدفونه کېدای شي چې مقابل لوری د يو خاص حرکت په کولو باندې مجبور کړي، يا داسې وضعيت پيداکړي چې اختلافات په سوله ئيزه توگه حل کړي، او يا مخالف رژيم پوره له مينځه ويسي.

که څه هم، سياسي سر غړونه د وسله والې نښتې نه ډير بل ډول پر مخ ځي،ولې بيا هم د جگړې دواړې لارې غواړي چې په ډيرو مختلفو وسيلو باندې مبارزه وکړي چې متفاوتې نتيجې به مينځ ته راولي.

د وسله والي جگړې لارې او نتيجې خورا څرگند دي، چې د ډارولو، ټپي کولو، وژلو او ورانولولپاره پکښې حقيقي وسلې او تخريبي وسايل پکار آچول کيږي.

عدم تشدد(بې وسلې) جگړې نسبت وسله والې جگړې ته ډير پېچلی اود مبارزې متفاوت شکل دی ځکه چې د وژونکو وسلو پر ځای پکښې سيکالوژيکي، ټولنيز، اقتصادي، او سياسي وسلې د خلکو او د جامعي د مؤسساتو له خوا استعماليږي. دا وسلې(وسيلې) په مختلفو نومونو لکه احتجاج، اعتصاب، عدم همکاري، تحريم، سوړوالی(بي علاقه توب) او د خلکو د زور په نومونوپيژندل شوي. څرنگه چې مخکښې مونږ وويل، ټول حکومتونه يواځې تر هغې پورې اداره کولی شي، چې خپل د ضرورت وړ قوت د خلکو او د ټولنې د مؤسساتو د همکارۍ ، تسليم ،او اطاعت نه تر لاسه کړي. بر خلاف د تشدد(وسله والې) مبارزې نه، سياسي سر غړونه په خاصه او مناسبه توگه د ديکتاتورۍنه د قدرت د پورتنی منابع د جلا کولو لپاره خدمت کولی شي.

د عدم تشدد وسلې او انضباط :

په تيرو سياسي سر غړونو کښې، عامه غلطي، چې اکثرآ بې له مخکيني پلان جوړولو يي شکل نيوه دا ؤ چې تصور کېده، چې يواځې په دوو ميتودونو لکه د اعتصابونو او عمومي مظاهراتو په وسيله کولی شو چې نتيجې ته ورسيږو. په حقيقت کښې، ډېر شمېر ميتودونه شته چې د مقاومت ستراتيژيستانو ته اجازه ورکوي چې د مقاومت له ايجابه سره سم په يوې نقطې يې راټول اويا يې په ټولې ساحې کښې خور کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دوو سوو په شاوخوا کښې د عدم تشدد د مبارزې میتودونه تر اوسه پورې پېژندل شوي، او په ډاډ ګیرنې سره ډېر نور اصولونه هم موجود دي. دا اصولونه په دوو پراخو ډلو ویشل شوي:

اعتراض او اغوا ، همکاري نه کول او مداخله.

د عدم تشدد د اعتراض او اغوا کولو میتودونه اکثرأ نمایشي مظاهرات دي چې پدې کښې رسم ګذشتونه، لاروهنې، او بیخوبي ایستنې ، (٥٤میتودونه) شامل دي.

همکاري نه کول په دریو ګروپونو بیلیږي: (آ) ټولنیز همکاري نه کول (١٦ میتودونه)

(ب) اقتصادي همکاري نه کول، تحریمونه (٢٦ میتودونه) او اعتصابونه(٢٣ میتودونه)

(ج) سیاسي همکاري نه کول(٣٨ میتودونه). سوله ئیزه مداخله، د روحي، فزیکي، ټولنیز،

اقتصادي، یا سیاسي وسایلو سره، لکه روژه،سوله ئیزه اشغال، یا د موقتي حکومت تاسیس (٤١ متودونه) وروستی ګروپ دی. د سوله ئیزې سر غړونې ١٩٨ میتودونه ددې کتاب په پای کښې د ضمیمې په ډول راټول شوي دي.

ددې میتودونو ډېر شمیر چې په احتیاط سره انتخاب شوي، دوامدار او په غټ مقیاس چې د یوې سمې ستراتیژۍ په چوکاټ، او مناسب تکتیکونه د تربیه شوي ملکي کسانو له خوا پکار آچول شوي، ډېر احتمال لري چې هر ناجایزه رژیم د سختو مشکلاتو سره آخته کړي.

پدې کښې ټولې دیکتاتورۍ شامل دي.

بر خلاف د نظامي وسایلو، د عدم تشدد د مبارزې میتودونه کېدلی شي چې په مستقیمه توګه په مطلوبو هدفونو متمرکز شي. د مثال په توګه، ددې دپاره چې دیکتاتوري کاملأ یو سیاسي موضوع ده نو د عدم تشدد د مبارزې د سیاسي شکلونو د استعمال به یو قاطع اثر پرې واچوي.. دا مبارزه دیکتاتور ته د حقانیت د ورکولو انکار او د هغه رژیم سره د همکارۍ نه کول دی. همدارنګه، د مشخصو پالیسیو په مقابل کښې عدم همکاري استعمالیدلی شي. ځنې وختونه، ځنډول او ځان ناګاره آچول کېدای شي چې په چپټیا او پټه عملي شي ، او په نورو وختونو کښې ښکارنده نافرماني او سر غړونې عمومي مظاهرې او اعتصابونه کیدای شي چې ټولو ته ښکاره وي.

له بلې خوا ، که دیکتاتوري د اقتصادي فشارونو نه زیان منونکی وي او یا د رژیم په مقابل کښې عمومي شکایتونه د اقتصادي نیمګړتیاو له کبله وي نو بیا تحریمونه او اعتصابونه کیداي شي چې د مقاومت مناسب میتودونه وي. د دیکتاتور هلې ځلې به چې د اقتصادي سیستم نه ګټه واخلي د محدودو عمومي اعتصابونو، د کارونو د پرمختګ ورووالی او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

لازمو متخصصینو مرسته نه کولو او یا د صحنې نه د هغوی د وتلو سره مخامخ شي. د اعتصابونو انتخاب شوي مختلف ډولونه پر مهمو نقطو باندې لکه تولید، نقلیات، د اومو موادو زیرمې، او د تولیداتو په وېشلو پکار آچول کیدی شي.

د عدم تشدد د مبارزې ځینې میتودونه د خلکو نه غواړي چې داسې کارونه وکړي چې د هغوی د عادي ژوندانه سره رابطه نلري، لکه په خلکو باندې د خپرونو د پاڼو وېشل، د پټو خپرونو دعملیاتو اداره کول، د لوږې اعتصاب،یا په کوڅې کښې کښیناستیدل. د ځینو خلکو دپاره به دا سخته وي چې بې له فوق العاده حالاتو نه دا میتودونه پکار واچوي.

د عدم تشدد د مبارزې نور میتودونه د خلکو نه غواړي چې تقریباً ژوند ته ادامه ورکړي خو په یو څه توپیر سره. د مثال په تو گه، د اعتصاب پر ځای خلک به کار ته ولاړ شي خو قصداً به د معمول نه ډېر ورو او یا بې ګټې(بې آغیزې) کار وکړي. په لوی لاس به اکثراً غلطۍ وکړي . کېدای‌شي چې یو کس ځان مریض واچوي او پلمه وکړي چې په یو معین وخت کښې کار نشي کولی.

بل کس به دیني مراسمو ته ولاړ شي چې هلته نه یواځې مذهبي مقصد بلکه سیاسي هدف هم موجود وي. ددې لپاره چې خپل ماشومان د تبلیغاتي حملو نه وساتي یو څوک کیدلی شي چې خپل ماشومان په کور یا غیر قانوني صنفونو کښې تربیه کړي. بل څوک به نه غواړي چې هغو اجباري ډلو سره یو ځای شي، چې د آزادۍ په صورت کښې به ونه غواړي چې پکښې ګډون وکړي. د دغو ډولو اقداماتو ورته والی د خلکو د عادي فعالیتونو سره او د دوی لږ لږې والی د هغوی د معمولي ژوند نه بنائي د ډېرو خلکو برخه آخستل په ملي آزادي بخښونکي مبارزو کښې آسانه کړي.

څرنګه چې د عدم تشدد مبارزه او د تشدد مبارزه سره ډېر زیات توپیر لري، نو حتي په ډېر لږ مقیاس د سیاسي سر غړونې مبارزې کښې د تشدد استعمال به بې ګټې وي،ځکه چې تشدد به مبارزه هغه خوا ته بوځي چې دیکتاتور پکښې فوق العاده بر لاسی لري(وسله وال اخ او ډب) .

د عدم تشدد په مبارزه کښې انضباط د بریالیتوب اساسي کلي ده، او د دیکتاتور او د هغه د استازوله خوا نه، سره د لمسونکي اقداماتو او بیرحمیو باید ټینګ وساتل شي. د تشدد کونکې ډښمن په مقابل کښې، د عدم تشدد د جګړې انضباط ټینګول د عدم تشدد په جګړې کښې د تغیر هغه څلور وسیلې(چې په همدې فصل کښې څېړل شوی) آسانوي. همدارنګه د عدم تشدد د جګړې دسپلین د سیاسي جوجیتسو* په مراحلو کښې ډېر زیات مهم دی.

---

*جوجیتسو: د دیکتاتورځېل او تکول چې د خلکو له خوا نه په انضباط پیوستون او ټینګار سره مخامخ شي،نور هم به د هغه ناروا او ظلم خلکو ته بربنډ کړي. دا به د عدم تشدد د عاملینو په ګټه، به په عقایدو او د قدرت په اړیکو کې تغیر راولي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پدې مراحلو کښې د رژيم ښکاره ظلم د عدم تشدد د مبارزينو په مقابل کښې،سياستاً د ديکتاتور د موضع پر ضد راڅرخيږي او د ديکتاتورۍ د مراتبو په سلسلې کښې ټکر پيدا کوي، او دمقاومت لپاره د خلکو په مينځ کښې ،د رژيم د عادي پلوي کونکو او دريمې ډلې کښې پلويان ګټي.

.که څه هم په ځينو حالاتو کښې، د ديکتاتورۍ په مقابل کښې د تشدد د لړې اندازې د استعمال نه به مخنيوی ممکن نه وي. د خلکو نا اميدي او د رژيم نه نفرت ښايي چې د تشدد په انفجار بدل شي، او يا مشخصو ډلو که څه هم د عدم تشدد د مبارزې د اهميت په دندې پوه شوي خو بيا هم تشدد يي پوره ندی خوشې کړی. پدې حالاتو کښې سياسي سر غړونه، نه ښايي چې پرېښودل شي. په هر حال، ضرور دی چې د تشدد جګړه د عدم تشدد د مبارزې نه په جغرافياوي، ټولنيزو ګروپونو، او زماني ملحوظاتو سره بېل شي. که نه نو، تشدد به د سياسي سر غړونې استعمال باندې چې د مبارزې يو پياوړی او بريالی ممکنه لار ده تباه کونکې اغيزې واچوي.

تاريخي ثبتونې راښيي، که څه هم مرګ ژوبلې بايد د سياسي سر غړونې په مبارزې کښې په نظر کښې ونيول شي، خو دا تلفات به د پوځي جګړې نه ډېر زيات کم وي. برسيره پر دې، د مبارزې دا ډول (عدم تشدد) د وژلو او بې رحميو د ناپايه سلسلو د دوام سره مرسته نه کوي.

د عدم تشدد مبارزې، د تلفاتو د مينځ ته راوړلو (يا دډېر کنترول) هم ايجاب کوي او هم يې سبب ګرځي. د حکومت د تشدد او ځپلو نه د خلکو په زړونو کښې ډار پيدا کيږي. د خلکو د زړونو نه ددې وېرې ورکول او يا کنترولول په ټولنې باندې د ديکتاتورانو د قدرت د تخريب لپاره يو اساسي عنصر دی.

څرګند تيا، پټول او لوړ معيارونه:

د هغه تحريک لپاره چې عدم تشدد پکار آچوي، پټول، غولول اوخفيه توطئې ډېر سخت مشکلات پيداکوي. اکثراً ممکن نه وي چې خپل مقصدونه او پلانونه، د سياسي پوليس او استخباراتي استازو نه پټ وساتو. د تحريک له نظره پټول نه يواځې اړيکې له ډاره سره لري بلکه ور سره نوره مرسته هم کوي. دارنګه چې د مقاومت روحيه کمزوری کوي، او د هغو کسانو شمېر لږوي چې په يو ورکړل شوي اقدام کښې برخه آخلي. همدارنګه دا د هغه بدګمانيو او تهمتونو سره مرسته کوي چې اکثراً د تحريک په د ننه کښې په نه توجيه کونکې ډول چې څوک د دښمن نماينده ده او يا ورته خبر ورکوي پيدا کيږي. همدارنګه، پټونه ښائي چې د تحريک قابليت چې په عدم تشدد ولاړ پاتې شي د اغيزې لاندې راولي.

بر خلاف،د مقصدونو او پلانونو په برخه کښې څرګندتيا نه يواځې تحريک د عدم تشدد مبارزې په لار باندې قايم ساتي بلکه دا مفکوره هم تقويه کوي چې تحريک ډېر زيات پياوړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. البته مسئله ددې نه چې دلته بیان شوی ډیر پېچلی دی او د مقاومت د فعالیتونو ځینې ملحوظات شته چې د محرمیت ایجاب کوي.د هغو کسانو په واسطه چې د عدم تشدد د مبارزې په زور او قوت او هم د دیکتاتورۍ د کشف په وسایلو باندې په یو مشخص حالت کښې پوره پوهیږي یوه جامعي څیړنې ته ضرورت لري.

د پټو خپرونو تصحیح،چاپول، او توزیع، او د هیواد د داخل نه د غیر قانوني راديوي نشریات ،او د دیکتاتوري د عملیاتو په برخه کښې د استخباراتي معلوماتونو راټولول د هغه مخصوصو محدودو ډولونو فعالیتونو څخه دی چې پکښې په لوړه درجه محرمیت ایجاب کوي. د عدم تشدد د مبارزې د تصادم په ټولو مرحلو کښې د لوړې سويي د عمل او رفتار ساتنه ډیر ضرور دی. خصوصیاتو ته لکه زړورتوب، او د عدم تشدد د انضباط ساتني ته تل ضرورت دی. دا ضرور دی چې باید په یاد وساتل شي چې د خلکو ډیر شمیر به اکثرأ ضرورت وي چې یو مشخص تغیر باندې اغیزه واچوي. د دومره لوی شمیر ګډون په هغه صورت ممکن کیدای شي چې په نهضت کښې پورتني لوړ معیار ساتل شوی وي.

د قدرت د اړیکو انتقال

ستراتیژي جوړونکو باید په یاد ولري چې سیاسي سر غړونه د مبارزې یوه دوامداره بدلیدونکي ډول دی چې د حرکت او متقابل حرکت او یا عمل او عکس العمل په بڼه دوام مومي. هیڅ یو شی ساکن ندی. د قدرت اړیکي که مطلق وي یا نسبي د پر له پسې او چټک بدلون تابع وي، چې د مقاومت کونکو لپاره دا ممکن ګرځوي چې د خپل د عدم تشدد په مبارزې باندې د ظلم په مقابل کښې ولاړ پاتې شي.

د مقابلو خواوو، د مربوطو قواوو رنګارنګ توب پدې ډول جګړئیزه حالت کښې ډیر احتمال لري چې د تشدد ډوله تصادم نه ډیره افراطي وي چې ډیر په چټکۍ سره صورت نیسي. او ډول ډول او په سیاسي لحاظ مهمې نتیجې لري. ددې رنګا رنګ توب په لحاظ د مقاومت کونکو له خوا خاص اقدامات احتمال لري چې دارنګه اغیزه ولري چې تر هغه زمان او مکان نه تجاوز وکړي چې دا اقدامات پکښې واقع کیږي. دا آغیزې د یو یا بلې ډلې په تضعیف او یا تقویي کښې به منعکس شي.

برسیره پر دې، د عدم تشدد د مبارزې ډله ښایي د خپل عمل سره، د مخالفې ډلې مربوط قوت په زیاتوالی او یا کموالی باندې په زیاته اندازه نظر و نظا مي جنګ ته تاثیر واچوي. د مثال په توګه، د دیکتاتور د ظلمونو په مقابل کښې، دسپلین لرونکې او زړور مقاومت ښایي چې د دیکتاتور د خپلو عسکرو او خلکو په مینځ کښې، تشویش، نا خوښي، بې اعتمادي، او په فوق العاده حالاتو کښې حتي د بغاوت موجب و ګرځي. (په ۱۹۳۰کال،کې د پیښورد قصه خوانۍ د بازار مثال). دا مقاومت ښايي چې د دیکتاتورۍ د زیاتې بین ا لمللي محکومیت سبب شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(د مترجم یادونه: د دیکتاتور د عسکري او پولیسو بې اطاعتي څرګند مثال د.۱۹۳۰کال د اپریل په۲۳مه د پېښور د قصه خوانی بازار په قتل عام کې د یادوني وړ دی.کله چې د انګریزانو د شاهي ګاروال رایفلز بلوک د بیګناهو بې دفاعو او بې وسلو ملکي مظاهره کونکو باندې د ډزو د کولو نه سر وغړول.نوموړي افراد بیا د عسکري دیوان حرب له خوا د لسو نه تر څوارلسو کلونو پورې په بند محکوم شول. ویل کیږي چې د قصه خوانی پدې قتل عام کښې د ۳۰۰ په شاوخوا خدايي خدمتګاران شهیدان شوي وو. خو ځیني دا تلفات تر ٦۰۰ پورې روایت کړي)

بر سیره پر دې ،په مهارت سره ، دسپلین لرونکی او د سیاسي سر غړوني دوامداره استعمال ښایي په مقاومت کښې د هغو خلکو ګډون چې په عادي توګه دیکتا تور حمایه کوي او یا بې طرفه پاتې کیږي زیات کړي.

د بدلون څلور میکانیزم (لارې چارې):

د عدم تشدد مبارزې، په څلورو طریقو بدلون تولیدوي. اولنۍ میکانیزم ډیر لږ د پیښیدو امکان لري، که څه هم ځیني وختونه واقع شوي دي. کله چې مقابل لوری د مظلومو او زړورو مقاومت کونکو د رنځونو او کړاونو د زغملو نه چې د عدم تشدد د مبارزې پیروي کوي د احساساتو د تاثیر لاندې راشي او یا منطقِاً قناعت حاصل کړي چې د مقاومت کونکو غوښتنه پر حق ده نو کیدای شي چې دوی یې ومني. چې دې مکانیزم ته " د عقیدې بدلون " وايې.

د عقیدې د تغیر پیښې د عدم تشدد د مبارزې په جریان کښې کله کله پیښیږي چې د نادراتو څخه شمېرل کیږي، او په ډیرو منازعاتو کښې ښځي صورت نه نیسي او یا که پېښ هم شي په ډیر لږ مقیاس به وي.

اکثراً د عدم تشدد مبارزې، د جګړې د حالت او ټولنې د بدلولو په اساس عمل کوي او مقابل لوری هر څه چې وغواړي نشي کولی. دغه بدلون دی چې درې نور میکانیزم(لارې چارې) تولیدوي:

روغې جوړې،بې تشدده اجبار اوتجزیه. دا چې کوم یو ددې درې میکانیزم نه پیښیږي د دیموکراسی په ګټه د نسبي او مطلق قدرت د انتقال د درجې پورې تړلی دی.

که موضوعات ډیر بنستیز نه وي، د مخالفې لوري غوښتنې ډیر تهدیدونکې نه ګڼل کیږي، او د قوتونو رقابت د یوې اندازې پورې د قواوو اړیکې تبدیل کړی وي، او موجوده جنجال ښایي چې دیوې موافقې د لارې نه د اختلافاتو په نیمایي کولو یا د مصالحې د لارې لرې شي. دا میکانیزم ته روغه (سازش) وایي. ډیر اعتصابونه له دې لارې نه حل شوي، چې دواړه خواوې خپل ځیني هدفونو ته رسیږي او یو خوا هم خپل ټول هدفونه، نه تر لاسه کوي. یو حکومت شاید چې درک وکړي چې دارنګه روغه جوړه ځیني مثبتې ګټې لري لکه د تشنج کموالی، خلکو ته ځان د" انصاف خاوند" معرفي کول، یا د رژیم تصور بین المللي ټولنې ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښایسته ځلول. نو دا ډیر مهم دي چې د هغو موضوعاتو په ټاکنې باندې ډیر غور وشي چې د روغې(سازش) له لارې پرې فیصله د منلو وړ وي.

دا د دیکتاتورۍ د نسکورولو لار نه ده.

د عدم تشدد مبارزه کیدای شي چې د هغې نه ډیر پیاوړی وي چې د عقیدې د تغیر او روغې جوړې د لارو چارو (میکانیزم) سره ښودل شوی. ډله ئیزه همکاري نه کول او سر غړونه

ټولنیز او سیاسي وضعیت داسې بدلولی شي، مخصوصاً د قدرت ارتباط، چې، د دیکتاتور

وړتیا چې اقتصادي، اجتماعي او سیاسي جریان چې حکومت او ټولنه کنټرول کړي ترې آخستل کیږي. د مقابل لورى وسله وال قوتونه نور دا باور دلاسه ورکوي چې مقاومت کونکي به وټکوي.

که څه هم د مقابل لورى مشران په خپلو مقامونو کښې پاتې کیږي،او خپل هدفونه تعقیبوي، خو دهغوی قابلیت چې په اغیزناکه توگه اقدام وکړي د هغوی نه آخستل شوی وي. دې ته د عدم تشدد اجبار وایي. چې ځینې فوق العاده وضعیتونو کښې، د عدم تشدد اجبار کوم حالات پیدا کوي نور هم پر مخ ځي. د مقابل لورى رهبر په حقیقت کښې خپل د عمل ټول قابلیت دلاسه ورکوي او د قدرت ساختمان یې ړنگیږي. د مقاومت کونکو پر ځان باور،همکاري نه کول او سر غړونه دومره پرمختګ وکړي چې دیکتاتوري ډیر لږ کنټرول هم پرې نشي لرلی. د مقابل لورې بیروکراسي د خپلې رهبري د اطاعت نه انکار کوي او دهغه پولیس او عسکر بغاوت ته لاس آچوي. د مقابل لوري عادي ملا تړ یا عوام خپل پخوانی رهبر ردوي او د حکومت کولو حق نه یي کاملاً انکارکوي. پس له دې د دوی پخواني مرسته او اطاعت له مینځه ځي.

د بدلون څلورم مکانیزم (لارې چارې) د مقابل لوري د سیستم ټوټې ټوټې کېدل دارنګه تکمیل شوی وي، چې حتي هغوی اوس کافي قدرت د تسلیمیدلو لپاره هم نلري. رژیم په سادګۍ سره په ټوټوبیلیږي.

د آزادی د ستراتیژي د طرح کولو په وخت کښې ښایي چې دا څلور میکانیزم (لارې چارې)

په فکرکې ونیول شي. کله کله دوی ضرورتاً په تصادفي ډول عمل کوي. سره لدې، په یوې جګړې کښې د بدلون د میکانیزم دپاره د دوی نه د یو یا ډیرو ټاکل دا به ممکنه وګرځوي چې مشخص او دوه اړخیزه تقویه کونکي ستراتیژي تنظیم شي. د مکاییزم یا میکانیزمونو ټاکل په متعددو عواملو پورې اړه لري، په ګډون د دبنمنې ډلې مطلق او نسبتي قدرت، او د عدم تشدد د مبارزینو نظریات او هدفونو نه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سياسي سر غړونې آزادي بخښونکې نتيجې

د تشدد د استعمال د مرکزي کونکې نتيجې په مقايسه، د عدم تشدد د مبارزې د اصول استعمال د سياسي ټولنې په ديموکراتيکي کولو کښې د څو لارو نه کومک کوي.

د ديموکراسي کولو د نتيجې يوه برخه منفي ده. لکه د نظامي وسيلو، دا اصول د يوه حکومت کونکې اقليت د اداري لاندې، د ځپلو يوه وسيله نه پيداکوي چې د خلکو په ضد د ديکتاتورۍ د تاسيس او يا محافظې په مقصد استعمال شي. د سياسي سرغړونې د نهضت رهبران پر خپلو پيروانو باندې تاثير او فشار آچولى شي خو کله چې دوى بل رهبر انتخاب کړي هغوى بندي کولى يا اعدامولى نشي.

د ديموکراسي کولو د نتيجې بله برخه مثبت دى. چې د عدم تشدد د مبارزې خلک د مقاومت د وسيلو سره سمبالوي چې د هغې سره خلک آزادۍ ته ورسيږي، او هم د اوسني او راتلونکې ديکتاتور په مقابل کښې د هغې نه دفاع وکړي.

د ديموکراسۍ کولو څو مثبتې نتيجې په لاندې ډول کېدلى شي:

- د عدم تشدد د مبارزې د پکار آچولو تجربه به خلکو کښې پر ځان باور پيداکړي، چې د رژيم تهديد او د زور په واسطه د ځپلو ظرفيت يي د ګواښ لاندې راولي.

- د عدم تشدد مبارزه، د عدم همکاري او سر غړونې وسايل برابروي چې خلک کولى شي د هغې په واسطه د ديکتاتورې ډلې له خوا د غير ديموکراتيک کنترول په مقابل کښې مقاومت وکړي.

- د عدم تشدد مبارزه،د ديموکراتيک آزادۍ د عملي کولو نه لکه د بيان آزادي، د مطبوعاتو آزادي، د سياسي ډلو آزادي، د راټولېدلو آزادي نه د ځپونکې کنترول په مقابل کښې دفاع کوي.

- د عدم تشدد مبارزې په ټولنه کښې د مستقلو ډلو، مؤسساتو چې مخکښې مو ياد ګړل د ژوندي پاتې کيدلو او يا بيا راپيداکولو او تقويه کولو کښې غټه مرسته کوي. مستقلې ډلې او مؤسسې د ديموکراسۍ لپاره ځکه مهمې دي چې دوى دخلکو د قدرت د سمبالولو او د هر راتلونکې ديکتاتورپه آغيزمن قدرت باندې تحديد آچولى شي.

- د عدم تشدد مبارزې هغه وسايل برابروي چې خلک د ظالم پوليس او عسکري عملياتو په مقابل کښې قدرت ښه پکار آچوي چې د يو ديکتاتور حکومت لخوا اجراکيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د عدم تشدد مبارزې هغه لارې برابروي چې خلک او خپلواکه مؤسسات د هغې په واسطه د ديموکراسۍ په ګټه د حاکم اقليت نه د قدرت منابع محدودوي او يا يې قطع کوي، او دارنګه د هغه د حاکميت ادامه په خطر کښې آچوي.

د عدم تشدد د مبارزې پېچلتيا:

څرنګه چې پدې بحث کښې مو وکتل، د عدم تشدد مبارزه د ټولنيز عمل يو پيچلی لاره ده چې پکښې ډير شمير اصولونه، د بدلون پراخې لارې چارې، او د مشخصو کړو وړو ايجابول شامل دي. خصوصأ ، د سياسي سرغړونې لارې په يو ديکتاتور باندې آغيزمن کېدل په ډير احتياط سره د پلان جوړول او چمتووالی ايجاب کوي. راتلونکي ګډون کونکي ضرورت لري چې بايد پوه شي چې د هغوی نه څه غوښتل کيږي. منابع بايد د استفادې لپاره موجود شي. او طراحانو بايد تحليل وکړي چې د عدم تشدد مبارزه څرنګه په آغيزمنه توګه پکار واچول شي. اوس مونږ خپله پاملرنه وروستنۍ ډير مهم موضوع (ستراتيژيکي پلان جوړولو اړتيا ته) ته آړوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم فصل

ستراتیژیکي پلان جوړولو ته اړتیا

د دیکتاتورۍ په مقابل کښې د سیاسي سر غړونې مبارزه کیدای شي چې په رنګارنګو ډولونو پیل شي. پخوا دا مبارزه تقریباً تل بي له پلانه او اساساً به په تصادفي توګه شروع کیده .هغه مشخص شکایتونه چې د پخوانیو مبارزو د پیلیدلو سبب شوي دي ډیر پراخ توپیرونه ئې سره درلودل، خو ډیر ځلې یې نوي ظلمونه لکه ، د یو ډیر مهم شخصیت بندي کول او یا وژل،یو نوی ظالمانه تګ لاره یا حکم جاري کول، د غذایي موادو کموالی، د دیني عقایدو په وړاندې بې حرمتي، یا د یوې ډیرې مهمې واقعې د نمانځلو نه به پیل شو. کله د دیکتاتورۍ له خوا نه یو مخصوص اقدام دومره خلک په قهر کړي چې بې له دې نه چې وپوهیږي چې د دوی پاڅون څرنګه پای ته رسي دوی به اقدام ته لاس پورې کول. بل وخت یو ډیر زړور شخص او یا یو وړوکې ډله یو اقدام باندې لاس پورې کوي چې بیا وروسته د خلکو له خوا نه حمایه کیږي. یو ځانګړی شکایت ښایي چې د نورو له خوا نه لکه د اولنۍ ډلې درک،او دوی هم به په مبارزې کښې ګډ شي. ځینې وختونه د مقاومت لپاره یوه مشخصه چیغه د یو ورکوټي ډلې یا شخص له خوا نه کیدای شي چې د انتظار نه ډیر زیات پلویان راټول کړي.

که څه هم خپل سري ځینې مثبت اړخونه لري،خو ډیر ځلې زیانونه هم را اړولي دي. اکثراً، آزادي غوښتونکي د دیکتاتورۍ د شدید عکس العمل په انتظار نه وي او څرنګه چې دوی سخت وځپل شي نو بیا مقاومت له مینځه ځي. ځینې وختونه د دیموکراتیکو ډلو له خوا نه د پلان نه جوړول مهم تصمیمونه تصادف ته پریږدي چې تباه کونکي نتیجې مینځ ته راوړي. حتي وروسته د ظالم رژیم د نسکوریدلو نه د انتقالي دورې لپاره د پلان نشتوالی د یوې نوې دیکتاتورۍ د راپیداکیدلو لپاره مرسته کوي.

پر واقعیت ولاړ پلان جوړونه

په راتلونکي کښې، بې له شکه، د خلکو عمومي اقدام چې سم پلان شوی نه وي د دیکتاتورۍ سره د مقابلې پر ضد به اغیزه وکړي. سره له دې، اوس ممکنه ده چې د ټولونه اغیزمنې لارې د دیکتاتورۍ د نسکورولو لپاره پیدا کړو ،خو که مونږ سیاسي وضعیت او د خلکود فکري حالت چمتووالی تشخیص او د مبارزې د پیل څرنګوا لی سم غوره کړو. د وضعیت د واقعي غور او پاملرنې په اساس په ډیر احتیاط سره فکر کول، او د خلکو قابلیت ته اړتیاده چې آغیزمنې لارې انتخاب شي تر څو چې په دارنګه شرایطو کښې آزادي تر لاسه شي.

که څوک غواړي چې یو کار تر سره کړي، نو دا د عقله سره سم دی چې باید ورته یو پلان جوړ کړي چې څرنګه یې باید ترسره کړي. هر څومره چې هدف مهم وي یا د ناکامی عواقب

(c) ketabton.com: The Digital Library

خطرناکه وي په همغه اندازه د پلان جوړوني اهمیت ډیریږي. ستراتیژیکي پلان جوړونه د ټولو موجودو منابعو سمبالول او په کار آچول په اغیزمنه توګه تامینوي. د پلان جوړولو اهمیت د داسې یو دیموکراتیک تحریک لپاره په خاصه توګه مهمه ده چې محدود مادي منابع ولري او وغواړي چې یوه زوروره دیکتاتوري نسکوره کړي او د غټ خطر لاندې وي. برخلاف، دیکتاتوري معمولاً به ډیر زیات مادي منابعو ته لاس رسي،تشکیلاتي پیاوړتیا به ولري، او د بې رحمیو په عملي کولو باندې به پوره واکمن وي.

"د یوې ستراتیژۍ طرح کول" دلته دا معني ورکوي، چې هغسې یو طرز د حرکت وسنجوو چې دا ډیر محتمل کړي، چې د اوسني حالت نه هغه مطلوبې راتلونکې ته ورسیږو. یعني چې د یوې دیکتاتورۍ نه یوې راتلونکې دیموکراتیکي سیستم ته. کوم پلان چې هغې هدف ته ورسیږي معمو لأ د ځو مرحلئیزو مبارزو د سلسلې او نورو منظمو فعالیتونو نه جوړ شوی وي، چې هدف یې د ځپل شوو خلکو او ټولنې تقویه کول او د دیکتاتورۍ کمزوره کول وي. دلته باید په یاد ولرو چې هدف دا ندی چې په ساده ډول موجوده دیکتاتوري ویجاړکړو، بلکه ښایي چې د یوې دیموکراسۍ سره یې تعویض کړو. هغه لویه ستراتیژي چې خپل هدف یواځې د موجوده دیکتاتوري د نسکورولو لپاره محدودوي د بلې دیکتاتورۍ د راپیدا کولو غټ خطر رامینځ ته کوي.

د پلان جوړولو په مقابل کښې موانع

د آزادۍ ځینې مدافعین، د نړۍ په ډیرو برخو کښې خپل ټول زور آزادۍ ته د رسیدلو لپاره پکار نه آچوي. دا مدافعین ډیر لږ وختونه، په غور سره د ستراتیژیک پلان د جوړولو په پوره اهمیت مخکښې لدې نه چې په اقدام لاس پورې کړي پوهیږي. په پای کښې، دا پلان جوړونه هیڅکله نه تر سره کیږي.

ولې هغه خلک چې دارنګه ارمان لري چې خپلو خلکو ته سیاسي آزادي وګټي په ډیر ندرت سره دا بصارت لري چې یو جامع ستراتیژیکي پلان تیار کړي چې دې هدف ته یې ورسوي؟ له بده مرغه،اکثرأ ډیر خلک په دیموکراتیکي ډلو کښې د ستراتیژیکي پلان د ضرورت په اهمیت باندې نه پوهیږي، یا ورسره آشنا نه وي او یا داسې ندي روزل شوي چې ستراتیژیکي فکر وکړي.

دا یوه سخته دنده ده. پر له پسې، د دیکتاتورۍ له خوا نه آزاریدل، او د نژدې مسئولیتونو سره د ځان په ورکولو ، د مقاومت لاربښونکي ډیر ځل لازم وخت او امنیتي ماحول نشي پیدا کولی چې خپل ستراتیژیکي فکر کولو ته انکشاف ورکړي.

په ځای ددې، دا یوه کلي نمونه ګرځي چې د دیکتاتور د ابتکار په مقابل کښې دوی یواځې عکس العمل وښیې. نو مخالفین تل د مدافعې په حال کښې د محدودو آزدیو په لټه کښې او یا د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلو موضع ګانو په ساتلو بخت وي. دوی یو اځې د دیکتاتوری د کنترول پرمختګ ورو کوي او یا د رژیم د نوو پالیسیو لپاره مشکلات پیدا کوي.

ځیني اشخاص او یا ډلې ښایي چې د آزادۍ د یو نهضت ته د اوږدې مودې لپاره د یو جامع پلان جوړولو ته اړتیا ونه ویني. ددې پر ځای ، په ساده توب سره به دوی فکر وکړي، چې د پلان جوړولو پر ځای که دوی خپل هدف په زوره کلکه او په کافي اندازه دوامداره د تاثیر لاندې ونیسي ،نودوی به دیوې لارې نه بریالیتوب ته ورسي. نور فرض کوي چې که دوی خپلو اصولو او عقیدو سره سم یواځې د مشکلاتو په مقابل کښې ولاړ پاتې شي، هغوی ټول هغه تر سره کړي چې دیموکراسۍ ته د رسیدلو لپاره دوی کولی شوای. د بشري اهدافو حمایت، او عقایدو ته وفاداري د ستاینې وړ دي،خو دا یواځې د دیکتاتورۍ د پای ته رسولو او آزادۍ ته د رسیدلو لپاره کافي نه ده.

د دیکتاتورۍ نور مخالفین ښایي چې په سادګۍ سره فکر وکړي چې که دوی یواځې په کافي اندازه تشدد پکار واچوي آزادي به وګټي.لاکن څرنګه چې مخکښې وویل شو تشدد د بریالیتوب ضامن نه دی. د آزادۍ پر ځای، کیدای شي چې په ماتې، لوی غم، او یا دواړو تمام شي. په اکثرو حالاتو کښې دیکتاتورۍ تشددي مبارزې ته د هر چا نه ډیر تیار وي، او نظامي واقعیت په ندرت سره هم که کله پیښ شي آزادي غوښتونکې پر خوا دریږي.

همدارنګه یو شمېر فعالین شته چې خپل عمل هلته متمرکز کوي چیرته چې دوی یې لازم ګڼي.

دا لارې که څه هم نه یواځې چې په ځان غوښتنې ولاړ دی، بلکه دوی د آزادی لپاره د یوې لویې ستراتیژۍ د انکشاف ورکولو لپاره هم کومه لارښودنه نه وړاندې کوي. هغه اقدام چې د یوې"ځلاندې مفکورې" پر اساس یې څوک لري هم محدود دی. د هغه پر ځای " راتلونکې ګامونه" ضرورت دي چې د دیکتاتورۍ د نسکورولو د یوې دقیقې محاسبې پر اساس واخیستل شي.

بې له ستراتیژیکي تحلیل نه،د مقاومت رهبران اکثراً به پوه نشي چې په بل ګام کې به څه عمل تر سره کړي، ځکه چې دوی په احتیاط سره د راتلونکو مشخصو ګامونو په برخه کې چې د بریالیتوب لپاره ضرور دي فکر نه دي کړي. خلاقیت او ځلاندې مفکورې ډیر مهم دي، خو د هغوی نه ښایي چې د آزادي غوښتونکو قوتونو د ستراتیژیکي دریز د لوړولو په مقصد ګټه واخیستل شي.

په زیرکۍ سره د رنګارنګو اقداماتو نه چې د دیکتاتورۍ په مقابل کښې آخیستل کیږي اطلاع لرل او توان نه لرل چې معلوم کړي چې د کوم ځي نه باید پیل کړي، ځینې خلک مشوره ورکوي چې " هر شی همزمانه وکړه." کیدای شي چې دا ګټور وي، خو البته دا ممکنه نه ده،خصوصاً نسبتاً د یو ضعیف تحریک لپاره. بر سیره پر دې، دا رنګه د حل طرز لار نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښيي چې مقابله د کوم ځي نه باید پیل شي، چیرته باید مساعي متمرکز شي او اکثراً هغه محدود امکانات چې موجود دي څرنګه پکار واچول شي.

نور اشخاص او ډلې، ښايي چې د پلان جوړولو ضرورت احساس کړي، خو يواځې دوى به وتوانيداى شي چې د لنډ مهالې یا د تکتیکي اساس د شرایطو لاندې پرې غور وکړي. ښايي

چې دوی د اوږد مهالي پلان جوړولو په ضرورت او ممکنوالی هيڅ پوه نشي. ځينې وختونه

به دوی ونشي کولی چې په ستراتيژيکي ډول تحليل او تجزيه وکړي، او اجازه ورکوي چې نسبتاً په وړو خبرو، پر له پسې د اصلي هدف نه منحرف شي. اکثراً ، ددې پر ځای چې د عمل ابتکارد ديموکراتيک مقاومت لپاره په لاس ونيسي، دوی د مقابل لوری حرکتونو ته ځواب ورکوي.

څرنګه چې ډير زيات انرژي لنډ مهال فعاليتونو ته وقف کوي، دا مشران(لار ښودان) اکثراً پاتې راځي چې د يو شمير د حرکت احتمالي طرزونو نه ګټه واخلي کوم چې د ټولې مساعې لارښودنه کولی شي او هدف ته پر له پسې پرې حمله کيداى شي.

دا هم فقط ممکن دی چې ځيني آزادي غوښتونکي نهضتونه د يوې پراخې ستراتيژۍ پلان چې

ديکتاتوري نسکوره کړي، نه جوړوي او پر ځای يې په نژدې او عادي مسايلو باندې خپل کوښښونه راټولوي ځکه دوی په ربښتيا سره فکر کوي چې ديکتاتوري ددوی په هلو ځلو

پای ته نه رسيږي. نو د دې غير ممکن د تر سره کولو لپاره پلان جوړول به د وخت يو خوشې ضايع کول او يابه يو چټي تمرين وي.

خلک چې د يو ظالم ځای پر ځای شوي ديکتاتورۍ په مقابل کښې د آزادۍ لپاره مبارزه کوي اکثراً دا رنګه يو زيات عسکري او پوليس قوت سره مخامخيږي چې داسي ور څرګند شي چې ديکتاتوري هر څه چې وغواړي کولی شي. د يو حقيقي اميد د نشتوالي له کبله دا خلک سره لدې به د ديکتاتورۍ نه په دليل د ربښتينوالي يا ښايي تاريخي هيڅکله سر غړونه ونکړي. که څه هم دوی به هيڅکله دا ونه مني او هم ښايي په شعوري توګه درک هم ونه کړي. د هغوی اقدامات به ورته نا اميده کونکی ښکاره شي. نو لدې کبله دوی ته اوږد مهالې هر اړخيزه ستراتيژيکي پلان جوړول کومه معني نلري.

د ستراتيژيکي پلان جوړولو نه د مخ اړولو نتيجې اکثراً خورا آغيز ناکه وي: د نهضت قدرت تيتيږي، اقدامات يې بې آغيزې کيږي، قدرت يې په کوچني مسايلو باندې ضايع کيږي، د تفوقونونه ګټه نه آخستل کيږي، او سر ښيندنې بې ارزښه کيږي. که آزادي غوښتونکي په ستراتيژيکي ډول پلان جوړ نکړي نو ډير احتمال لري چې خپل هدف ته په رسيدلو ناکامه شي. نيمګړی پلان جوړونه او د مختلفو اقداماتو تصادفي ګډونه د مقاومت يو عمومي نهضت

(c) ketabton.com: The Digital Library

به وړاندې وپېنسي، او ددې پر ځای ډېر احتمال لري چې دیکتاتوری ته اجازه ورکړي چې خپل قدرت او کنترول لاپسې زیات کړي.

له بده مرغه، څرنګه چې د آزادۍ لپاره هر اړخیزه ستراتیژیک پلان ډېر لږ که کله هم صورت ونیسي بشپړیږي نو دیکتاتورۍ له هغې نه چې په حقیقت کښې دی ډېر زیات پاتې کیدونکی ښکاري، او په کلونو یا لسیزو د خپل د نسکوریدو له وخت نه ډېر عمر کوي.

په ستراتیژیکي پلان جوړولو کښې څلور مهم اصطلاحات

ددې لپاره چې مونږ سره مرسته وکړي چې په ستراتیژیکي اساس فکر او خپل فعالیتونه تنظیم کړو، نو د څلورو اساسي اصطلاحاتو د معنی توضیحات مهم دي.

- پراخه (لویه) ستراتیژي، د هغه مفهوم څخه عبارت دی چې د یوې ډلې، کوم چې د خپل هدف د لاس ته راوړلو لپاره په یوې جګړې کښې مبارزه کوي ، ټول منا سب موجوده منابع(اقتصادي، بشري، اخلاقي، سیاسي، تشکیلاتي، او نور،) استعمال، هم آهنګ او اداره کړي.

پراخه ستراتیژي، د پاملرنې ډېره برخه د مبارزه کونکي ډلې پر اهداف او منابع متمرکز وي اود عملیاتو ډېر مناسب طرز (لکه د عسکري عادي جګړې یا د عدم تشدد مبارزه) چې په مبارزه کښې ترې کار واخیستل شي تعینوي. د پراخې ستراتیژۍ په پلان جوړولو کښې د مقاومت رهبران باید وڅیري چې پر دښمن باندې کوم رنګ زور او آغیزه واچول شي. برسیره پر دې، په پراخه ستراتیژۍ کښې هغه تصمیمونه هم باید ځای کړي شي چې په مناسبو شرایطو او وختونو د مقاومت ړومبنۍ او راتلونکي مبارزه به پیل شي.

پراخه ستراتیژي، د مبارزې، د پیل کولو لپاره د نورو محدودو ستراتیژیو د ټاکلو لپاره چوکاټ برابروي. همدارنګه عمومي وظایف خاصو ګروپونو ته محول کوي او هم موجوده منابع چې په مبارزې کښې ترې کار آخیستل کیږي پر دوی ویشي.

- ستراتیژي: د هغې مفکورې نه عبارت دی چې په یوې مبارزې کښې تعینوي چې یو خاص هدف ته چې د یوې پراخې ستراتیژۍ په حدودو کښې شامل وي څرنګه په ډېره آسانه لاره رسیدلی‌شو. ستراتیژي تعینوي چې کله، او څرنګه جګره پر مخ ویوړل شي، او هم د یو معین هدف د لاس ته راوړلو لپاره څرنګه اعظمي ضربه واردولی شو. ستراتیژي دیو هنر مند د مفکورې سره، په داسې حال کښې، چې د ستراتیژي پلان د معمار د نقشې سره مقایسه کېدلی شي.

هغه هلې ځلې هم ښایي چې ستراتیژۍ کښې شامل شي چې دارنګه ستراتیژیکي حالت ته انکشاف ورکړي، چې د آزادي غوښتونکو خورا په ګټه وي او چې مقابل لوری ته وښیي چې مخامخ جګړه محققاً به د دوی د ماتې سبب وګرځي او له دې کبله به بې د ښکاره جګړې نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تسلیم شي. او که نه نو، ددې هلو ځلو په واسطه د مناسبې ستراتیژیکي حالت راتګ به د آزادي غوښتونکو بریالیتوب محقق وګرځوي. د لاس ته راوړل شوو کامیابیو نه سمه ګټه آخیستل هم د ستراتیژۍ وظیفه ګڼل کیږي

. د مبارزې د جریان مطابق، ستراتیژیکي پلان د یوې جګړې د پر مخ بیولو اساسي مفکوره ده چې څرنګه جګړه پر مخ ولاړ شي او هم څرنګه ئې ځانګړي اجزاوې ښایي چې سره یو ځای کړي، تر څو هدف ته د رسېدلو لپاره په ډیره ګټوره توګه مرسته وکړي. دا د مخصوصو عملیاتو ګروپونه په کوچني عملیاتو کښې په مهارت سره په کار آچوي. د یوې سیمې ستراتیژیکي پلان ښایي چې د بریالیتوب ایجابات په عملیاتو کښې د مبارزې د یو ټاکل شوي اصول په اساس په نظر کښې ونیسي. مختلف اصولونه به مختلف ایجابات ولري. یواځې د " ایجاباتو" تر سره کول البته د بریالیتوب د تحقق لپاره کافي نه ده، او نورو اسبابو ته به هم اړتیا وي.

د ستراتیژۍ د طرح کولو په وخت کښې دیموکراتان ښایي چې خپل هدفونه په روښانتیا سره تعریف،او تعین کړي چې څرنګه د هلو ځلو مؤثریت، دې هدفونو ته د رسیدلو لپاره متوافق کړي.

دا تعریف او تحلیل ستراتیژستانو ته اجازه ورکوي چې دقیق اړتیاوې د هر ټاکل شوي هدف د ترلاسه کولو لپاره تشخیص کړي. روښانتیا او تعریف ته لکه چې په ستراتیژۍ کښې ورته ضرورت دی په تکتیکي پلان جوړولو کښې هم یو رنګ ورته اړتیا ده.

تکتیک او د فعالیت میتودونه د ستراتیژۍ د عملي کولو لپاره په کار آچول کیږي.

په یو محدود وضعیت کښې په ډیر مهارت سره د خپلو قوتونو پکار آچول تکتیک بلل کیږي. تکتیک یو لنډ عملیات دی چې یو محدود هدف ته د رسیدلو لپاره په کار آچول کیږي. د تکتیک وظیفه د هغې مفکورې په اساس اداره کیږي چې څرنګه د جګړې په یوه محدوده مرحله کښې د ستراتیژۍ د تر سره کولو لپاره د جګړې موجوده وسیلې په کار واچوو.

د ډیر زیات آغیزمنتوب لپاره، تکتیک او میتودونه د ستراتیژیکي هدفونو ته د رسیدلو په مقصد باید په دوامداره پاملرنه انتخاب او په کار واچول شي. تکتیکي لاس ته راوړنې چې د ستراتیژیکي هدفونو د لاس ته راوړلو لپاره مرسته نه کوي، په پای کښې به یوه ضایع شوي انرژي ثابت شي.

نو تکتیک د پراخې ستراتیژۍ یوه برخه جوړوي. تکتیک تل دمبارزې سره کار لري په داسې حال کښې چې ستراتیژي د پراخو ملاحظاتو(کتنو) سره اړیکې نیسي. یو خاص تکتیک، د یوې جګړې یا مبارزې د ستراتیژۍ د یوې برخې په توګه ګڼل کیدای شي. تکتیک نظر و ستراتیژۍ ته د لنډې مودې لپاره یا د کوچني سیمې(جغرافیایي، مؤسسې او نور ...) ، یا د

(c) ketabton.com: The Digital Library

محدود شمېر خلکو يا ډېر محدودو اهدافو لپاره په کار آچول کيږي. د عدم تشدد په عملياتو کښې، د يو تکتيکي او ستراتيژيکي هدفونو تر مينځ توپير به قسماً دارنګه وښودل شي چې يو هدف کوچنی دی او يا که لوی. تعرضي تکتيکي جګړه څکه انتخابيږي چې د ستراتيژيکي هدفونو د لاس ته راوړلو لپاره مرسته وکړي. تکتيکي محاربې د ستراتيژستانو لپاره داسې وسيلې دي چې د هغوی سره داسې حالات را مينځ ته کوي چې پر دښمن باندې قاطع حمله اجرا کړي. لدې کبله، ډېر مهم دی هغه کسان چې د تکتيکي عملياتو د پلان جوړولو او اجرا کولو مسؤ ليت لري د وضعيت د محاکمه کولو او ددې لپاره د ټولو نه د مناسب ميتود د انتخابولو پوره مهارت و لري. هغه کسان چې په عملياتو کښې برخه نيسي بايد چې د ټاکل شوې تکتيک او مشخص ميتود په استعمال کښې تربيه شوي وي.

- ميتود، مشخصې وسلې او يا د عملياتو وسيلو ته اشاره کوي. د عدم تشدد د مبارزې په اصولونو کښې يو ډېر زيات شمير د عملياتو شکلونه شامل دي (لکه د اعتصابونو ډېر ډولونه، تحريمونه او سياسي عدم همکاري او نور...) چې په پنځم فصل کښې بيان شوي دي.(ضميمه هم وګورئ) . د عدم تشدد د مبارزې لپاره د اعتبار وړ او اغيزناکه ستراتيژيکي پلان ته انکشاف ورکول په احتياط سره د لويي ستراتيژی، ستراتيژي، تکتيک، او ميتود په تنظيم او ټاکلو پورې اړه لري.

دا بحث مونږ ته راښيي چې د انسان د فهم يو محاسبه شوي استعمال په کار دی چې ددیکتاتوری نه د خلاصولو لپاره په احتياط سره د ستراتيژيکي پلانجوړولو کښې ترې نه کار واخيستل شي. په هوښياری سره پلان نه جوړول د تباهی د مينځ ته راتللو سره مرسته کوي،په داسې حال کښې چې په اغيزناکه توګه د خپل عقلي ظرفيت په کار آچول يو داسې ستراتيژيکي تګ لاره برابروي چې په منطقي ډول موجوده منابع په کار آچوي چې ټولنه د آزادی او ديموکراسی د هدف خوا ته وبسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوم فصل

د پلان جوړولو ستراتيژي

د بريالیتوب د احتمال د زياتولو لپاره، د مقاومت مشران به ضرورت ولري چې د عملياتو يو داسې هر اړخيزه پلان تنظيم کړي چې د مظلومو او ځپل شوو خلکو موقف پياوړی، ديکتاتورۍ کمزورۍ او په پای کې يې نسکوره کړي. او پر ځای يې يو دوام لرونکې ديموکراسي تاسيس کړي. د داسې مؤثرو عملياتو د پلان جوړولو لپاره په غور سره د وضعيت محاکمه، او د احتمالي طرز د حرکت, د امکاناتو تدقيق ته ډيره اړتيا ده. دداسي دقيق تحليل نه هم يوه لويه ستراتيژي، او هم ديوې مشخصې مبارزې ستراتيژي دواړه لاس ته راتلای شي. که څه هم سره نژدې اړه لري ، خو د لو ئي ستراتيژۍ او د مبارزې ستراتيژي تکميلول دوې جلا مرحلې او جريانونه دي. يواځې وروسته له دې نه چې لويه ستراتيژي تکميل شي، نو بيا د مبارزې يا جګړې مشخصه ستراتيژي تکميلېدلای شي. د جګړې ستراتيژي بايد داسې طرحه شي چې د لوئې ستراتيژۍ هدفونه لاس ته راولي او هم ئې پياوړی کړي. د مقاومت د ستراتيژۍ انکشاف ورکول ايجاب کوي چې ډيرو مسايلو او وظيفو ته پاملرنه وشي. دلته بايد ځينې مهم عوامل چې ښايي تر کتنې لاندې ونيول شي ، که د لويې ستراتيژۍ په سطح وي يا د مبارزې د ستراتيژۍ په سطح، بايد تشخيص او وپېژندل شي. ټول ستراتيژيکي پلان جوړونې ايجاب کوي چې د مقاومت پلان جوړونکي بايد د جګړې

دټول وضعيت نه بنسټيزه پوهه ولري. چې په دې کښې پاملرنې فيزيکي، تاريخي، حکومتي، نظامي ، کلتوري،اجتماعي، سياسي، سيکالوژيکي،اقتصادي او بين المللي فکتورنوته شامل دي. ستراتيژۍ يواځې د يوې خاصې مبارزې په چوکات او سوابقو کښې انکشاف موندلی شي. د ديموکراسۍ د لاربښونکو او د ستراتيژۍ د مبارزې د هدفونو او د مقصد اهميت، پلان جوړونکو ته د څېړنې لپاره اساسي اهميت لري. آيا دا هدفونه په يوې عمده مبارزې ارزي ، او ولې؟ دا خورا مهم دی چې د مبارزې حقيقي مقصد تعين کړو.مونږ دلته بحث وکړو چې د اوسني ديکتاتور نسکورول او يا لرې کول کافي نه ده. د دغو مبارزو هدف بايد د يوې آزادې ټولنې تاسيس د يو ديموکراتيکي سيستم د حکومت سره وي. ددې موضوع روښانتيا به د لوئې ستراتيژۍ او د نورو مشخصو ستراتيژيو تکميلولو باندې سمه آغيزه ولري.

خصوصاً د ستراتيژۍ پوهانو بايد لاندني اساسي سوالونو ته ځواب ورکړي:

- آزادۍ ته د رسيدلو په لاره کښې کوم اساسي موانع شته دي؟

- کوم عوامل به آزادۍ ته رسيدل آسانه کړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د دیکتاتورۍ اصلي زور او قوت د کومو عواملو نه دي؟

- د دیکتاتورۍ مختلفې کمزورتیاوې کوم دي؟

- د قدرت منابع په کومې درجې د دیکتاتورۍ لپاره زیان منونکي دي؟

- د دیموکراتیکي قوتونو او د عمومي خلکو زور او قوت کوم دي؟

- د دیموکراتیکي قوتونو کمزورتیا کوم دي او څرنګه سمیدلی شي؟

- د دریمګړي ډلو وضعیت چې اوس په مبارزې کښې ګډ نه دي، کومه ډله اوس او یا وروسته د دیکتاتورۍ او یا دديموکراسۍ د نهضت مرسته کړي او یا به وکړي؟

د وسایلو انتخابول

د لویې ستراتیژۍ په سطح پلان جوړونکي به ضرورت ولري چې د مبارزې اصلي وسایل چې په راتلونکې جګړې کښې په کار لویږي انتخاب کړي. ګټې او نقصانونه باید د څو احتمالي د حرکت طرزونه چې په مبارزې کښې په کار آچول کیږي، لکه معمولي عسکري محاربې، ګوریلائي جګړې، سیاسي سر غړونې او نور وڅیړل شي.

ددې انتخاب لپاره، ستراتیژي جوړونکي باید لاندني سوالونو په پام کښې ونیسي:

- آیا د مبارزې غوره شوي ډول د آزادي غوښتونکو په توان کښې دی؟

- آیا انتخاب شوي لارې چارې (تکنیک) ، هدف د دیکتاتورۍ کمزوري ځایونه دي او یا یې په خورا غښتلې برخې ګوزار کوي.

- آیا وسایل آزادي غوښتونکو سره مرسته کوي چې پر ځان متکي وي او یا دریمې ډلې، یا باندني مرسته کونکي ته اړتیاده؟

- د انتخاب شوو وسایلو د په کار آچولو سوابق(ریکارډ) د دیکتاتورۍ د نسکورولو په برخه کښې.

- آیا دا وسایل، تلفات او تخریبات چې په راتلونکې جګړې کښې راپیښیږي ډیروي ئې او یا ئې لږ وي.

- فرض کوو چې مبارزه د دیکتاتورۍ په ویجاړولو کښې بریالۍ شوه، انتخاب شوي وسایل به په طرز د هغه حکومت چې ددې مبارزې د شا نه راولاړیږي څرنګه وي.

هغه اقدام چې بې ګټې وي باید د لویې ستراتیژۍ نه وایستل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پخواني فصل کښې مو وويل چې سياسي سر غړونه د مبارزې په نورو ډولونو باندې د پاملرنې وړ نسبتي ښيګڼې لري. ستراتيژي جوړونکي بايد د خپلې جګړې مخصوص وضعيت وازمايي، او تعين کړي چې سياسي سر غړونه پورتني سوالونو ته مثبت ځواب برابرولی شي او که نه.

د ديموکراسۍ(آزادۍ) لپاره پلان جوړول

بايد په ياد وساتل شي چې د ديکتاتورۍ پر ضد د لوی ستراتيژۍ هدف يواځې د ديکتاتورانو نسکورول نه ، بلکه د يو ديموکراتيک سيستم ځای پر ځای کول دي چې د بلې ديکتاتورۍ

راپاځيدل غير ممکن(ناشوني) وګرځوي. ددې اهدافو تر سره کولو لپاره, دمبارزې د وسايلو انتخاب بايد په ټولنې کښې د مؤثر قدرت د ويش د تغير سره کومک وکړي. معمولاً د ديکتاتورۍ لاندې خلک او د ټولنې مؤسسات ډير کمزوري او حکومت ډير زورور وي. تر څو چې دا بې انډولي له مينځه لاړ نه شي، د اداره کونکو يوه نوې ډله، که دوی وغواړي کيدلی شي چې کټ مټ لکه د پخوانۍ ډلې ديکتاتور و اوسي. د " شاهي قصر انقلاب" او يا نظامي کودتا په کار نه ده.

څرنګه چې په پنځم فصل کښې وڅيړل شو، سياسي سر غړونه په برابره توګه د ديکتاتورۍ په مقابل کښې د ټولنې د سمبالولو د لارې، د مؤثر قدرت د ويش سره مرسته کوي. دا مراحل په څو لارو واقع کيږي. د عدم تشدد د مبارزې د ظرفيت انکشاف دا معني لري چې د ديکتاتورۍ د تشدد کونکې مخ نيوی استعداد او ظرفيت نور داسې په آسانۍ سره د خلکو په زړونو کښې ډار اود تسليميدلو روحيه توليد نکړي. خلک به په خپل لاس کښې زورور وسايل ولري چې د ديکتاتور د زور آچولو سره مقابله وکړي او ځينې وختونه يې د زور د په کار آچولو مخه ونيسي. بر سيره پر دې، د خلکو د عمومي قدرت سمبالول د سياسي سر غړونې د لارې نه به د ټولنې آزاد مؤسسات پياوړی کړي.

دقدرت د مؤثر په کار آچولو تجربه ژر نه هيريږي. هغه پوهه او تجربه چې خلکو د مبارزې نه آخيستې دی، د دوی تابع کول راتلونکي ديکتاتورانو ته لږ محتمل کوي. د قدرت په تناسب کښې دا انتقال به په پای کښې د يوې تلپاتې ديموکراتيکې ټولنې راجوړيدل به ډير محتمل وګرځوي.

خارجي مرستې

د لويې ستراتيژۍ د يوې برخې د احضارولو په حيث ضرور دی چې د ديکتاتورۍ د ټو ټې ټوټې کولو د پاره د کورنۍ مقاومت او بهرنۍ فشار نسبتي نقش وڅيړل شي. پدې تحليل کښې مونږ ووېل چې د مبارزې اصلي قوتونه د هيواد د داخل نه بايد را ولاړ شوی وی. تر دې حده پورې که نړيواله مرسته هم راورسيږي، بايد د کورنۍ مبارزې له خوا نه تحريک شوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي. د ډیکتاتورۍ پر ضد په انساني، معنوي او مذهبي احساسات د نړیوالې عمومي عقیدې د راپارولو لپاره هلې ځلې کیدای شي چې د آزادي غوښتنې د نهضت لپر ملاتړ وکړي.
همدارنګه هلې ځلې کیدای شي چې د ډیکتاتورۍ په مقابل کښې د ډیپلوماتیکي، سیاسي ، او اقتصادي بندیزونه د حکومتونو او نړیوالې ټولنې نه لاس ته راوړل شي. دا بندیزونه کېدای شي چې د اقتصادي او نظامي وسلو باندې توقیف، د ډیپلوماتیکي پېژندنې د سطحې ټیتول، او یا د ډیپلوماتیکي اړیکو پرې کول، د اقتصادي مرستو بندول، په ډیکتاتوري هیواد کښې د پانګې آچولو ممنوعیت، او د ډیکتاتوري حکومت اخراج د مختلفو نړیوالو مؤسسو او ملګري ملتونو د تشکیل نه، شامل وي.

برسیره پر دې، نړیوالې مرستې لکه د مالي او ارتباطاتو کومکونه کیدلی شي چې نیغ په نېغه

آزادي غوښتونکو ته ورکړل شي.

دلویې ستراتیژۍ تنظیمول

وروسته د وضعیت د محاکمې نه ، د وسایلو د انتخاب او بهرني کومکونو د نقش د تعینولو نه د لویې ستراتیژۍ طرح کونکي به ضرورت ولري چې په غټو ټکو طرح وکړي چې جګړه څرنګه باید پر مخ ویوړل شي. دا جامع نقشه به د موجوده وخت نه تر راتلونکي آزادۍ پورې په نظر کښې نیسي. د لویې ستراتیژۍ د تنظیمولو په وخت کښې، پلان جوړونکي باید له ځانه رازراز پوښتنې وکړي. لاندني پوښتنې مطرح کیږي(د پخوا نه په ډیر مشخص ډول) د سیاسي سر غړونې د مبارزې لپاره کله چې لویه ستراتیژي جوړیږي کوم کارونه باید اجرا شي:

څرنګه د اوږدې مودې مبارزه په ډیر ګټور ډول پیل کېدلی شي؟ څرنګه کېدلی شي چې کړېدلي خلک په کافي اندازه پر ځان باور او زور پیداکړي ، چې ډیکتاتورۍ ته ګواښ وکړي، که څه هم د لنډې مودې لپاره وي؟ څرنګه کېدلی شي چې د خلکو همکاري نه کولو او سیاسي سر غړونې ظرفیت د وخت په تیریدلو او تجربې سره لوړشي؟ د یوې سلسلې محدودو عملیاتو هدفونه به څه وي چې د دیموکراتیک کنترول او د ډیکتاتورۍ د محدودولو لپاره اجراکیږي؟

آیا خپلواکې مؤسسې شته چې د ډیکتاتورۍ نه روغ پاتې شوي وي او د آزادۍ د ګټلو لپاره په کار واچول شي؟ د ډیکتاتور د کنترول نه د ټولنې کوم مؤسسات بیرته آخستل کېدای شي، او آیاآزادي غوښتونکي نوي مؤسسې په وجود راوړلی شي چې هغو ضرورتونو ته ځواب ورکړي او د دیموکراسۍ ساحه(ماحول) مینځ ته راولي، که څه هم ډیکتاتورۍ لاهم خپلې ادارې ته دوام ورکړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څرنګه په مقاومتي قوتونو کښې تشکيلاتي قوت زياتولی شو؟ ګډون کونکي څرنګه روزل کېدلی شي؟ کوم منابع(مالي، تجهيزات، او نور) به د مبارزې په جريان کښې ضرورت وي؟ د خلکو د سمبالولو لپاره کومې علامې او ښودنې به د ټولو نه مؤثر وي؟

د کوم رنګ اخ او ډب سره ، او په کومې مرحلې کښې د ديکتاتور د قدرت منابع په زياتيدونکي توګه کمزوری او پرېکېدلی شي؟ څرنګه مقاومت کونکي خلک په عين وخت کښې خپلې سر غړونې ته دوام ورکولی شي او هم خپل د عدم تشدد انضباط (دسپلين) ساتلی شي؟ څرنګه ټولنه کولی شي چې خپل اساسي ضرورتونه د مبارزې په دوام کښې رفع کړي؟ څرنګه د جګړې په دوام کښې ټولنيز نظم ساتل کېدلی شي؟ کله چې بريالیتوب رانږدې کيږي ،آزادي غوښتونکي څرنګه مقاومت کولی شي چې د ديکتاتورۍ نه وروسته مؤسساتي بنسټ جوړ کړي تر څو انتقالي دوره څومره چې امکان و لري په آرامۍ سره تېره شي؟ بايد په ياد ولرل شي چې هيڅ داسې يواځينۍ نقشه وجود نلري او جوړېدلی نشي چې د هر آزادي غوښتونکي نهضت لپاره د ديکتاتورۍ په مقابل کښې ستراتيژيکي پلان په توګه کار ورکړي. هره مبارزه چې پکښې ديکتاتوري نسکوره کيږي او پر ځای يې ديموکراسي جوړيږي تر يوې اندازې توپير لري. دوه وضعيتونه هيڅکله کټ مټ يو رنګ نه وي، هره ديکتاتوري به خپل ځانګړي خاصيتونه لري، او هم د آزادي غوښتونکو خلکو زور او ظرفيت هم فرق لري. د سياسي سر غړونې د مبارزې لپاره د لويې ستراتيژۍ پلان جوړونکي به يو اساسي پوهې ته نه يواځې د خپل مشخص جګړئيز حالت ته اړ دي، بلکه خپل د جګړې د انتخاب شوو وسايلو نه هم بايد پوره او اساسي پېژندنه ولري.

کله چې د مبارزې لويه ستراتيژي په احتيا ط سره طرح شوه،د سمو دلايلو په اساس دا بايد په پراخه ډول خلکو ته وښودل شي. هغه لوی شمېر خلک چې بايد په مبارزه کې ګډون وکړي ډير به وغواړي او توان به ولري چې مبارزه وکړي، په هغه صورت کې که په عمومي مفکورې او مشخصو تعليماتو باندې پوه شي. معلومات به احتمالاً د هغوی په مورال،دګډون کولو غوښتنه، او مناسب عمل کولو باندې به يو مثبت آغيزه ولري. د يوې ستراتيژۍ غټې ټکي به ديکتاتور ته هم په هر حا لت معلوم شي او د هغه د کيفيت نه پوهيدل به احتمالاً د دوی دځپلو شدت کم کړي،ځکه چې دوی به پوه شي چې په سياسي توګه دا به د دوی پر ضد را ګرځيدلی شي.

د لويې ستراتيژۍ په مخصوصو خاصيتونو پوهيدل د ديکتاتور د پلويانو تر مينځ به د ناراضيتوب او تېښتې سره مرسته وکړي.

کله چې د ديکتاتورۍ د نسکورولو او د يو ديموکراتيک سيستم د تاسيسولو لپاره د لويې ستراتيژۍ پلان قبول شو،نو د ديموکراسۍ د پلويانو لپاره خورا مهمه ده چې يې په کار آچولو باندې ټينګار وکړي. يواځې په ډيرو نادرو حالاتو کښې مبارزه کيدای شي چې د لويې ستراتيژۍ نه منحرف شي. يو دا چې ډير شواهد موجود وي چې ټاکل شوې لويه ستراتيژي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

غلطو مفکورو په اساس احضار شوی وي، او یا د مبارزې څرنګوالی په اساسي توګه بدل شوی وي. نو پلان جوړونکي کولی شي چې لويي ستراتيژی ته تغير ورکړي. حتي په دې حالت کښې هم ، دا تغير يواځې وروسته د يو اساسي بيا ځېړنې او د يوې مناسب نوي لويي ستراتيژيکي پلان د پراختيا ورکولو او تعديلولو نه صورت نيسي.

د مبارزو د ستراتيژيو طرح کول

د ديکتاتورۍ د خاتمه ورکولو او د ديموکراسۍ د ځای پر ځای کولو لپاره که لويه ستراتيژي هر څومره معقوله او اميد بخښونکی هم وي بيا هم پخپله ځان نشي عملي کولی. په خاصه توګه، ستراتيژي بايد داسې پراختيا ورکړل شي چې د هغه عمده جګړو لار ښوونې وکړي چې د ديکتاتور د قدرت د راپرزولو ته متوجه شوی وي.

دا ستراتيژي پخپل وار سره يو ځای او يو سلسله تکتيکي جګړې به هدايت کړي چې ديکتاتوري رژيم ته متوجه او ورته قاطعه ګذار ورکړي. تکتيکونه او د عملياتو مشخص ميتودونه بايد په احتياط سره انتخاب شي، دارنګه چې د هرې مخصوصې ستراتيژۍ هدف ته د رسيدلو لپاره بايد مرسته وکړي. دلته بحث منحصراً په سمه توګه د ستراتيژۍ په سطح متمر کز کيږي.

ستراتيژي چلونکي چې عمده جګړې طرح کوي، لکه د لوئې ستراتيژۍ پلان جوړونکي به ضرورت ولري چې د مبارزې د ټاکل شوي اصول په څرنګوالي او طريقه د عملياتو په دقت سره پوه شي.

عيناً چې يو نظامي افسر بايد دخپل د قوتونو تشکيلات، تکتيک، لوژستيک، جبه خانه ، د اراضي تاثير او نور عواملو باندې د نظامي ستراتيژۍ د طرح کولو لپاره پوه شي، همدارنګه د سياسي سر غړونې پلان جوړونکي هم بايد د عدم تشدد د مبارزې په ستراتيژيکي اصولونو او څرنګوالي باندې پوره معلومات ولري. سره لدې، چې حتي د عدم تشدد په برخه کې پوهه يواځې ددي کتاب نظرياتو ته په پاملرنې سره او د هغو سوالونو د ځواب ورکولو سره چې دلته طرح شوي ستراتيژي مينځ ته نشي راتلای. د مبارزې لپاره د ستراتيژۍ تنظيمول لاهم يو بصيرت لرونکې خلاقيت ته ضرورت لري.

د يو مشخص ټاکل شوي مقاومت د مبارزې ستراتيژي لپاره پلان جوړول او د اوږد مهالې آزادي غوښتونکي جګړې لپاره ئې ورته پراختيا ورکول د سياسي سر غړونې ستراتيژي جوړونکو به ضرورت ولري چې مختلف موضوعات او مسايل وڅيري،چې په لاندني ډول دي:

- د مبارزې لپاره مشخص هدفونه او د لويې ستراتيژۍ په تطبيق کولو کښې د هغوی مرسته کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-هغو مشخصو میتودونو او یا سیاسي وسلو ته پاملرنې کول، کوم چې د ټاکل شوي ستراتیژۍ د تطبیق لپاره په ډېره ګټوره توګه په کاریدلی شي. د هرې ستراتیژیکي مبارزې په عمومي پلان کښې دا به ضرور وي چې معلوم کړو کوم ورکوټې تکتیکي پلان او د عملیاتو میتود باید استعمال شي چې د دیکتاتور د قدرت منبع محدود او تر فشار لاندې ئې ونیسي. باید په یاد ولرو چې عمده هدفونو ته رسیدل د مشخصو کوچنیو ګامونو په احتیاط سره د آخیستلو د نتیجې نه لاس ته راځي.

- باید معلوم کړو چې آیا اقتصادي مسایل ښایي چې د اصلي سیاسي مبارزې سره ارتباط ورکړل شي. که چیرې اقتصادي مسایل په مبارزې کښې مهم وي، نو توجه لازم دی چې اقتصادي شکایتونه به وروسته د دیکتاتورۍ نه پای ته ورسیږي. که دیموکراتیکي ټولنې ته د انتقالي دورې په وخت کښې اقتصادي ستونزو ته کوم چټک حل پیدا نه شي نو په خلکو کښې ناراضي توب او زړه سوړوا لی به له سره پیل شي. دارنګه ناراضیتوب کېدای شي چې د دیکتاتورۍ د بیا راتللو لپاره چې د اقتصادي ستونزو د لیرې کولو وعده ورکوي سبب وګرځي.

- له مخکښې نه تعینول چې د مشرتوب کوم ډول ښه او د ارتباط سیستم د مقاومت د مبارزې د پیل کولو لپاره ډېر ښه کار ورکوي. د تصمیم نیولو او ارتباط کومې وسیلې به ممکن وي چې د مبارزې په جریان کښې مقاومت کونکو او عمومي خلکو ته دوامداره لار ښودنه تامین کړي.

- د مقاومت کونکو د خبرونو د رسولو طریقه عمومي خلکو ، د دیکتاتور قوتونه، او نړیوالې مطبوعاتو ته. ادعاګانې او راپورونه باید تل په کلکه رښتیا وي، ځکه چې مبالغې او بې اساسه

ادعاګانې به د مقاومت اعتبار ته ضرر ورسوي.

- پر ځان باندې متکي او جوړونکې ټولنیز، ښوني او روزنې، اقتصادي او سیاسي فعلیتونو لپاره پلانونه جوړول چې خپل خلک پر ځان ډاډه او د راتلونکې مبارزې لپاره د هغوی اړتیاوې لرې کړي. دارنګه پروژې د هغو خلکو له خوا نه اداره کېدلی شي چې مستقیماً د مقاومت په فعالیتونو کښې لاس ونه لري.

- باید تعین شي چې کوم ډول بهرنۍ مرستې د مشخصو جګړو او یا د آزادۍ د عمومي مبارزې د حمایې لپاره پکار دی. باندني مرستې څرنګه په ډېره ښه بڼه د استفادې لپاره تیاریدلی شي بې له دې نه چې کورنۍ مبارزه د باندنی مبهمو عواملو سره وتړو؟ پاملرنه باید وشي چې کوم خارجي ډله ډېر احتمال لري او ډېر مناسب دی چې مرسته وکړي، لکه غیر حکومتي تشکیلات (ټولنیز نهضتونه، مذهبي یا سیاسي ډلې، کارګري اتحادیې او نور) حکومتونه یا ملګري ملتونه او د هغې مختلفې څانګې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

برسیره پر دي ، د مقاومت پلان جوړونکي باید تدابیر ونیسي چې نظم خوندي وساتي، او د خپلو قوتونو سره ټولنیز اړتیاوې د دیکتاتورۍ د کنترول په مقابل کښې د کتلوي مقاومت په وخت کښې لرې کړي. دا اقدام نه یواځې بل مستقل دیموکراتیک ساختمان جوړوي او اساسي ضروریات لرې کوي بلکه همدارنګه د هغې ادعاګانې اعتبار او ارزښت به لږ کړي چې وايي بې رحمه ځپلو ته ضرورت دی چې ګډ وډې او بې قانوني ودروي.

د همکاري نه کولو عقیدې خپرول

د دیکتاتورۍ په مقابل کښې بریالی سیاسي سر غړونه، ضرورت لري چې خلک د همکاري نه کولو پر عقیدې باید پوه شي. څرنګه چې د "بیزوګانو د خاوند" په کیسې کښې (دریم فصل)

وښودل شو اساسي مفکوره ساده ده: که د مادونانو کافي شمېر د کافي مودې لپاره د ځپل کېدلو د پاسه هم د ظالم رژیم د همکارۍ نه مخ واړوي، نو نا روا سیستم به کمزورى او په پای کښې به دړې وړې شي.

هغه خلک چې د دیکتاتورۍ لاندې ژوند کوي، ښایي همدا اوس به د مختلفو منابعو نه دې مفکورې سره آشنا وي. تر دې ځایه پورې چې دیموکراتیکي قوتونه باید قصداً په (لوی لاس) د همکارۍ نه کولو عقیده خپره او د خلکو په مینځ کې رواج کړي. د "بیزوګانو د خاوند کیسه" او یا بله مشابه کیسه کیدای شي چې په ټولنه کې خپره شي. دا رنګه کیسه ډیر په آسانۍ سره پوهول کیدای شي. یو ځل چې د همکارۍ نه کولو عمومي مفکوره درک شوه خلک به وکولی شي چې په راتلونکې کې د همکاري نه کولو د غوښتنې په اړوند چې د دیکتاتورۍ په مقابل کې تر سره کړي پوه شي. همدارنګه دوی به وکولی شي چې پخپله د همکاري نه کولو مشخص شکلونه د نوې وضعیتونو لپاره په ډیر شمیر سره ډېر ژر جوړ کړي.

سره له دې، چې د دیکتاتورۍ لاندې دارنګه هڅې، چې عقاید ، اخبار ، او د مقاومت تعلیمات مراجعو ته لیږل سخت او خطرناکه ده، خو دیموکراتانو ډیر ځل په اثبات رسولي چې دا کار ممکن دی. حتي د نازي جرمني او کمونیستي ادارې لاندې د مقاومت کونکو لپاره دا ممکنه وه چې نه یواځې د نورو اشخاصو سره، بلکه د یو لوی عوامو اوریدونکو او لیدونکو سره د غیر قانوني اخبارخپرونې، کتابونه او په وروستیو کلونو کې د غږ او تصویر د کسیتونو په واسطه اړیکي ټینګې کړي.

د مخکښې ستراتیژیکي پلان په مرستې، عمومي لار ښودنې د مقاومت لپاره تیاریدلی او توزیع کیدلی شي. دا لار ښودنې به خلکو ته مسئلې او حالتونه وښیي چې دوی کله پروټست او یا خپله همکاري د دیکتاتورۍ سره بند کړي او څرنګه یې اجرا کړي. وروسته، حتي که د دیموکرات مشرۍ نه ارتباط پرې هم شي او ځینې تعلیمات صادر نه شول او یا ونه رسېدل نو بیا هم خلک به وپوهیږي چې د معینو مهمو مسایلو په برخه کښې څرنګه ګام واخلي. دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاربښودنې، په عين حال کښې مقاومت کونکو ته معلومات هم ورکوي چې هغه جعلي او غلط " د مقاومت کونکو تعليمات" تشخيص کړي چې د سياسي پوليسو له خوا نه صادريږي او د دوی لپاره طرح شوی وي چې د بدنامه کونکو اعمالو تر سره کول تحريک کړي.

ځپل او مقابل اقدام

ستراتيژيکي پلان جوړونکي بايد چې د ديکتاتوری احتمالي ځواب او ځپل وڅيړي،مخصوصاً د ديکتاتور د تشدد سويه د ديموکراتيک مقاومت د عملياتو په مقابل کې. ډير ضرور دی چې تعين شي چې څرنګه د ځپلو په مقابل کې مقاومت او عکس العمل وښودل شي او يا بې له تسليميدلو ور نه مخ نيوی وشي. اصولاً ، په مخصوصو حالاتو کې، د ديکتاتور د احتمالي ځپلو په برخه کې د خلکو او مقاومت کونکو لپاره د لازمو اخطارونو صادرول ضرور وي، تر څو دوی د ګډون کولو په خطر له مخکې نه پوه وي. کيداي شي چې ځپل ډير سخت وي نو د ژوبل شوي مقاومت کونکو لپاره د طبي مرستو تياري هم ضرور دی.

د ځپلو پيش بيني (مخکې ليد) ، به ستراتيژي جوړونکي په ښه ډول وړ وګرځوي چې له مخکې نه د هغو تکتيکونو او ميتودونو استعمال د نظر لاندې ونيسي چې د جګړې کوم ځانګړې هدف يا د آزادی د لاس ته راوستلو سره مرسته کوي، ولې د بې رحميو او ځپلو احتمال کموي او يا يې امکان لږوي. د مثال په توګه،د سرکونو مظاهرې او رسم ګذشتونه د سختې ديکتاتوری په وړاندې کيدای شي چې د زرهاؤ مړه مظاهره کونکو سبب وګرځي. د مظاهره کونکو لوړ تاوان(ضايعات) ښائي چې په واقعيت کې ديکتاتور باندې دومره زور ور نه وړي لکه چې که هر څوک د اعتصاب په ډول او يا د ملکي کار کونکو له خوا نه د ډله ئيزو همکاري نه کولو په شکل په خپلو کورونو کې پاتې شي.

که چيرې وړانديز شوی وي چې د يو ستراتيژيکي هدف لپاره تحريک کونکي مقاومتي عمليات د ډيرو تلفاتو سره مخامخ کيږي، نو بايد چې په دې حالت کې تلفات او احتمالي لاس ته راړنه په احتياط سره وڅيړل شي. آيا خلک او مقاومت کونکي به د عملياتو په دوران کې دسپلين او عدم تشدد احتمالاً مراعات کړي؟ آيا دوی به تشدد ته د تحريکيدلو په مقابل کې مقاومت وکولی شي؟

پلان جوړونکي ښائي په نظر کې ونيسي چې کوم تدبيرونه بايد ونيول شي چې هم د عدم تشدد انضباط او هم مقاومت، د بې رحمو ځپلو سره سره وساتي. آيا دارنګه تدبيرونه لکه وعدې، د کړنلارې بيان،د انضباط د تطبيقولو ورقې،د مظاهراتو د کنترول آمر، او د تشدد د پلوي اشخاصواو ګروپونو تحريم به ممکن او مؤثر وي؟ مشران بايد تل ويښ وي چې د مبارزينو په مينځ کښې دديکتاتوری لمسونکي استازي چې د هغوی وظيفه په مظاهراتو کښې د تشدد تحريکول وي وپيژني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ستراتیژیکي پلان عملي کول

کله چې یو سم ستراتیژیکي پلان تکمیل شو، نو دیموکراتیک قوتونه باید د دیکتاتور د کوچنیو حرکاتو نه چې ښائي دوی ته شک واچوي، چې د لوئې ستراتیژۍ او یا دیوې جګړې د مخصوصې ستراتیژۍ نه لرې شي او د دوی توجه د مهمو عملیاتو نه غیر مهمو مسیلو ته واړوي منحرف نه شي. او هم د وخت حساسیت لکه د دیکتاتور نوي بې رحمۍ، باید آزادي غوښتونکي مقاومت د خپل لوئې ستراتیژۍ او یا د مبارزې د ستراتیژۍ نه بلې خوا ته ونه ګرځوي. دا بې رحمي ښائي چې په ځیرتوب(دقت) سره په بد نیت ترتیب شوی وي چې دیموکراتیک قوتونه تحریک کړي چې خپل ښه مرتب پلان خوشې کړي او حتي تشدد ته لاس پورې کړي، ددې لپاره چې بیا دیکتاتور وکولی شي چې ډیر په آسانۍ سره دوی مات کړي.

کله چې اساسي تحلیل ومنل شو، د دیموکراسي غوښتونکو قوتونو وظیفه باید پراو په پراو مخ په وړاندې ویوړل شي. البته، په تکتیک او منځنی هدفونو کښې تغیرات پیښ شي، او یو ښه لار ښود به تل چمتو وي چې د فرصتونو نه ګټه واخلي. دا تنظیمونې باید د لویې ستراتیژۍ او یا د مشخصې مبارزې د هدف سره اشتباه نه شي. په احتیاط سره د ټاکل شوي لوئې ستراتیژۍ او ستراتیژۍ تطبیقول د یو ځانګړي مبارزې لپاره به ډیر زیات بریالیتوب سره مرسته وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم فصل

د سیاسي سر غړونې پکار آچول

په هغو حالاتو کښې چې خلک ځانونه بې وسې فکرکوي او ډاریږي، دا مهمه ده چې د دوی لپاره رومبنی وظیفه، لږ خطره او پخپل ځان د باور د پیداکولو لپاره وي. دا رنګه عملیات، لکه په غیر معمولي توګه د جامو آغوستل، په ډاګه د یوې ناموافقې عقیدې لیکل،او د خلکو لپاره دارنګه فرصت برابرول چې په ډېر شمیر ناموافقې عملیاتو کښې ګډون وکړي. په نورو حالاتو کښې نسبتأ یو کوچنی(په ظاهر صورت) یو غیر سیاسي موضوع(لکه د اوبود تدارکاتود امنیت تأمینول) کیدلی شي چې د ډله ئیز عمل لپاره د پاملرنې مرکز وګرځول شي. ستراتیژستانو ښائي چې داسې موضوع وټاکي چې په عمومي توګه تائید شي او ردول یې ګران وي. په داسې محدودو مبارزو کښې بریالیتوب، نه یواځې مشخص شکایتونه لرې کیږي بلکه خلکو ته قناعت ورکول کیږي چې دوی د قدرت خاوندان دي.

دمبارزې اکثرې ستراتیژۍ په اوږد مهالي جګړې کښې باید د دیکتاتورۍ فوري مکمل نسکوریدل خپل هدف ونه ګرځوي بلکه د محدودوهدفونو تر لاسه کولو ته ئې متوجه کړي. او هم هره مبارزه د ټولنې د ټولو برخو ګډون ته اړتیا نلري.

د یو سلسله مشخصو مبارزو په هکله چې په کښې یوه لویه ستراتیژي تطبیق کیږي،د سر غړونې ستراتیژي جوړونکي باید وپوهیږي چې څرنګه د مبارزې مختلف پړاوونه په شروع، مینځ او پای ته نژدې یو له بله توپیر ولري.

ټاکل شوي مقاومت

د مبارزې په اولنۍ مرحلې کښې، منفردې جګړې د مختلفو مشخصو هدفونو سره کیدای شي چې ډېر ګټور وي. دارنګه انتخاب شوي مبارزې ښایي چې یو د بل پسې اجرا شي . کله کله کیدای شي چې دوه یا درې د دوی په یو وخت کښې مخې ته راشي.

کله چې د "انتخاب شوي مقاومت" لپاره ستراتیژي جوړیږي ضرور دی چې ځانګړي محدود مسایل او یا عمومي شکایتونه چې د دیکتاتورۍ ظلم په ډاګه کوي تشخیص کړو.

دا رنګه مسایل کیدلی شي چې د مبارزې د اداره کولو لپاره چې وسطي ستراتیژیکي هدفونه،د عمومي لویې ستراتیژۍ په چوکاټ کښې تر لاسه کړي ډېر مناسب هدف وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وسطي ستراتیژیکي هدفونه باید د آزادي غوښتونکو په موجود قوت یا طرح شوي ظرفیت

باندې لاس ته راوړل شي. دا دیو سلسله بریالیتوبونو په یقیني کولو کښې مرسته کوي کوم چې د مورال د پاره ګټور او هم د اوږد مهالې مبارزې لپاره په ګټوره توګه د قواوو د مناسبت سره کومک کوي.

د مقاومت انتخاب شوې ستراتیژي باید لومړۍ په مشخصو ټولنیز، اقتصادي او سیاسي مسایلو متمرکز شي. ښائي چې دا ددې لپاره انتخاب شوی وي، چې د ټولنیز او سیاسي سیستم

ځیني برخې د دیکتاتور د کنترول نه د باندې وساتل شي، ځیني برخې چې اوس د د دیکتاتور د اداري لاندې دي د هغې کنترول بیا لاسته راوستل شي، یا دیکتاتور د یو خاص هدف نه محروم وګرځول شي. که ممکن وي، د ټاکل شوي مقاومت مبارزه باید پر یوې ضعیفې نقطې، یا د دیکتاتورۍ په ډیرو نقطو ځرنګه چې بحث وشو ضربه وارد کړي. په دې وسیلې، آزادي غوښتونکي کولی شي چې د خپل د قوت په موجوده ظرفیت په ممکنه مقیاس پر دښمن ډیر زیات ضربه وارد کړي.

ستراتیژي جوړونکي باید ډیر د وخته، لږ تر لږه د اولني جګړې پلان جوړ کړي.

چې ددې پوښتنو ځواب ورکړي: ددې مبارزې محدود هدفونه به کوم وي؟ ځرنګه به دا د لوئې ستراتیژۍ په تر سره کولو کښې مرسته وکړي؟ که ممکن وي دا ډیر معقول کار دی چې لږ تر لږه د دوهمې او که ممکن وي د دریمې جګړې لپاره د ستراتیژیو عمده مطلبونه تنظیم شي. ټول دا ستراتیژۍ باید انتخاب شوي لویه ستراتیژي انجام ته ورسوي او د هغه د عمومي لارښودنې په چوکاټ کښې فعالیت وکړي.

علامتي(سمبولیک) زور آچونه

د دیکتاتورۍ د ورانولو د وسایلو د برابرولو د نوي

مبارزې په پیل کښې،اولني سیاسي ښکاره عملیات کیدلی شي چې په خپلو حدودو کښې محدود وي. دا عملیات باید داسې طرح شوی وي چې قسماً د خلکو وضعیت و ازمایي او د تاثیر لاندې راولي، او دوی د دوام لرونکې مبارزې لپاره د همکاري نه کولو او سیاسي سر غړونې د لارې نه چمتو کړي.

اولنی اقدام، احتمال لري چې د علامتي احتجاج او یا کیدای شي چې د علامتي محدود اقدام او یا مؤقتي همکاري نه کولو په بڼه وي. که د هغو خلکو شمیر چې غواړي عمل وکړي لږ وي ، نو مقدماتي اقدام، د مثال په توګه به د ګلانو ایښودل په داسې ځای کښې وي چې علامتي(سمبولیک) اهمیت لري. د بلې خوا نه، که د خلکو شمېر چې وغواړي په عملیاتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښې ګډون وکړي ډېر زيات وي،نو په ټولو فعاليتونو باندې د پنځو دقيقود پاره توقف او يا څو دقيقې چوپوالی ښايي چې عملي شي.

په نورو حالاتو کښې ،يو څو کسان ښايي چې د لوږې پر اعتصاب لاس پورې کړي يا په يو ځای کښې چې علامتي اهميت ولري ويښ چوپ کښېني، يا د زده کونکو له خوا صنفونو ته د تللو لنډ تحريم، او يا په يو مهم دفتر کښې موقتي کښيناستل وي. ديوې ديکتاتورۍ لاندې دارنګه زړورتوب ښايي چې د ډېر سخت ځېلو سره مخامخ شي. ځينې علامتي اقدامونه، لکه د ديکتاتور د هستوګنې د ځای او يا د سياسي پوليسو د قرارګاه مخه اشغالول ښايي چې ډېر خطر ولري او لدې کبله دا د يوې مبارزې د شروع کولو لپاره د توصيې وړ اقدام نه دی.

مقدماتي علامتي اعتصابي عمليات ځينې وختونه ډېر مهم ملي او بين المللي پاملرنه پاروي لکه د کوڅې ډله ئيزه مظاهرات په کال ۱۹۸۸ په برما کښې،يا د زده کونکو اشغالول او د لوږې اعتصاب په ۱۹۸۹ کال د تيانمن په ميدان بې جين کښې. په دې دواړو حالاتو کښې د تلفاتو ډېروالی ښئي چې ستراتيژي جوړونکي بايد د جګړو د پلان جوړولو په وخت کښې د ډېر احتياط نه کار واخلي. که څه هم دارنګه عمليات ډېر زيات معنوي او سايکالوژيکي تاثير آچوي، خو دارنګه اقدامونه پخپله ډېر لږ احتمال لري چې ديکتاتورۍ ړنګ کړي، ځکه چې تر ډېر ځايه يواځې علامتي وي او د ديکتاتور د قدرت موضع نه تغيروي. معمولاً ممکنه ده چې د مبارزې په پيل کښې د ديکتاتور د قدرت منبع په بشپړه توګه او چټک ترې نه پرې کړو. حقيقتاً دا ايجاب کوي چې ټول خلک او نژدې د ټولنې ټول مؤسسات چې پخوا رژيم ته تابع ووا‌وس په مطلق ډول ئې ترديد او ناخاپه ورنه د ډله ئيزې همکارۍ نه کولو په واسطه سر غړونه وکړي. او دا تر اوسه پورې نه دی واقع شوی او ورته رسيدل به هم ډېر ګران وي. نو په ډېرو حالاتو کښې د پوره همکارۍ نه کولو او سر غړونې چټکه مبارزه د نهضت په پيل کښې د ديکتاتورۍ په مقابل کښې به سم نه وي.

د مسؤليت وېشل

د يو انتخاب شوي مقاومتي جګړې په وخت کښې د مبارزې فشار تر يو وخته پورې د يوې برخې او يا د خلکو د ډېرو برخو پر شا وړل کيږي. په بلې مبارزې کښې د يو بل هدف لپاره د مبارزې بار دخلکو ديوې بلې ډلې وړو ته ور نقل شي. د مثال په توګه، زده کونکي به اعتصاب د يوې تعليمي موضوع لپاره کوي، ديني مشران او معتقدين به ئې د مذهبي آزاديو د موضوع لپاره کوي، د اور ګاډي کارکونکي به امنيتي تدابير دومره دقيق پر ځای کوي چې د اور ګادي د ترانسپورت سيستم به ډېر ورو کوي، ژورنالستان به سانسور نه د سر غړونې لپاره اخبارونو د تشو ځايونو سره چيرته چې ممنوعه مضامين به نشر شوی وای نشر کړي، يا پوليس به مکرراً ناکامه پاتې شي چې آزادي غوښتونکي مخالفين پيدا او بندي کړي. د مقاومت مبارزه د موضوعاتو او د خلکو د ګروپونو له مخې په مرحلو بيلول،به د ټولنې يوې برخې ته د استراحت لپاره موقع ورکړي،کله چې مقاومت د بلې برخې له خوا دوام مومي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انتخاب شوي مقاومت په خاصه توګه مهم دی چې د مستقلو اجتماعي،اقېصادي او سیاسي ډلو او مؤسسو آزادئ او موجودیت نه دفاع وکړي چې د دیکتاتورئ د کنترول نه د باندې دی او مخکښې په لنډه توګه بیان شو. د قدرت دا مرکزونه مؤسساتي بنسټونه جوړوي چې د هغی نه خلک پر استبداد فشار(زور) آچولی شي او یا د دیکتاتورئ د اولینیو هدفونو په مینځ کښې وي.

د دیکتاتور قدرت په نخښه کول

کله چې اوږد مهاله مبارزه د ابتدایي ستراتیژئ نه تیر او مخ په وړاندې د پر مخ تللی مرحلې ته لاړ شي، نو ستراتیژي جوړونکي باید محاسبه وکړي چې څرنګه د دیکتاتور د قدرت منابع محدود کیدلی شي. هدف به د عمومي همکاري نه کول په کار آچول وي، چې د آزادي غوښتونکو قوتونو لپاره یو نوې ستراتیژیکي برلاسي خلق کړي.

کله چې آزادي غوښتونکي مقاومت زور ونیو، ستراتیژي جوړونکي د دیکتاتورئ د قدرت د منابعو د قطع کولو په مقصد د همکاري نه کولو او سر غړونې لپاره نور مهم هدفونه د نقشې لاندې راولي چې د زیاتیدونکي سیاسي کمزورتیا او په پای کښې د دیکتاتورئ د ټوټې ټوټې کیدلو سبب وګرځي.

دا به ضرور وي چې په احتیاط سره په پلان کښې راوستل شي چې آزادي غوښتونکې قوتونه څرنګه کولی شي چې د خلکو او ډلو حمایه چې مخکښې ئې دیکتاتورئ ته ورکول کمزورې کړي.

آیا د دوی حمایه به د رژیم د ظلمونو د څرګندولو په واسطه، د رژیم د اقتصادي چلند له امله د هغه د اقتصادي مصیبتونو نتیجې په ډاګه کول،او یا د یو نوي معلومات په واسطه چې دیکتاتوري پای ته رسیدونکې دی کمزوری شي؟ د دیکتاتور حمایه کونکي باید لږ تر لږه مجبور کړی شي چې په خپلو فعالیتونو کښې"بې طرفه" ("سیلانیان") یا ترجیحاً د دیموکراسئ د نهضت فعاله حمایه کونکي وګرځي.

د سیاسي سر غړونې او د همکارئ نه کولو د تطبیق په وخت کښې ډیر مهم دی چې د دیکتاتورټول اصلي حامیان او معاونینو ته، په ګډون د هغه داخلي ډله، سیاسي حزب،پولیس، او لوړ رتبه مامورین خصوصاً پوځ ته ئې ډیره نژدې پاملرنه وشي.

دیکتاتورئ ته د عسکري قوتونو د وفادارئ درجه، د دواړو افرادو او صاحب منصبانو، باید په ډیر احتیاط وڅیړل شي،او باید تعین شي چې آیا عسکري قوتونه کیدای شي د دیموکراسئ د ځواکونو له خوا د تاثیر لاندې راشي؟ آیا کیدلی شي چې عادي عسکران ناراضه او ډاریدلي جلبیان وي؟ آیا ډیر عسکران او صاحب منصبان د رژیم نه د شخصي، فامیلي یا سیاسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دليلونو له کبله بيګانه شوي دي. کوم نور عوامل کولی شي چې عسکران او صاحب منصبان د آزادي غوښتونکي لمسونو ته زيان منونکي کړي.

د آزادۍ د مبارزې په اولو برخو کې يو مخصوص ستراتيژي بايد جوړ شي چې د ديکتاتور د قطعاتو اوعاملينو سره تفاهم وکړي. د الفاظو، علايمو او اقداماتو په واسطه ديموکراتيک قوتونه به قطعا تو ته خبر ورکړي چې آزادي بخښونکي مبارزه به قوي،مصمم اودوامداره وي. قطعات بايد پوه شي چې مبارزه به يو مخصوص اخلاق ولري،او دارنګه طرح شوی وي چې ديکتاتوري به ويجاړ کړي خو ددوی ژوند ته به هيڅ رنګ خطر نه وي. دا رنګه هلې ځلې به په پای کې د ديکتاتور د قطعاتو د مورال خرابولو ته متوجه او په نهايت کښې د هغوی وفادارۍ او اطاعت به د ديموکراتيک نهضت مرستې ته ور وګرځوي.

د ديکتاتورۍ د وسله والو قوتونو همدردي لاس ته راوستل او په پای کښې هغوی بې اطاعتۍ ته مجبورول بايد داسې تعبير نشي چې دوی ته جرئت ورکړل شي چې ديکتاتورۍ د يو چټک نظامي عملياتو په واسطه پای ته ورسوي. دارنګه يوه صحنه جوړول احتمال نلري چې يو عملي ديموکراسي ځای پر ځای کړي(څرنګه چې مونږ بيان کړو) کودتا ډېر لږ د قواوو د بې انډولۍ اړيکې د خلکو او اداره کونکي تر مينځ اصلاح کوي. نو دا به لازم وي چې پلان جوړ کړو چې څرنګه همدرده عسکري صاحب منصباب پوه کړو، چې نظامي کودتا او کورنۍ جګړه دواړه د ديکتاتور په مقابل کې پکار او مطلوب نه دي.

خواخوږي صاحب منصبان په آزادي غوښتونکي مبارزه کې خورا مهم نقش، لکه په عسکري قواوو کې د ناراضي توب او همکاري نه کولو روحيه خپرول، قصدي بې کفايتي تشويقول

او اوامرو ته غوږ نه نيول او د خلکو د ځپلو نه د سر غړولو سره لوبولی شي.

نظامي افراد، ديموکراتيک نهضت سره رنګارنګ د عدم تشدد کومکونه، په ګډون د خوشې کول، اطلاع ورکول، د خوراک او دوا او نور مرستې کولی شي.

پوځ د ديکتاتور د قدرت د منابعو د ډلې نه ډېر مهم منبع دی،ځکه چې د هغه د انضباط لرونکې عسکري قطعات او وسلې مستقيماً په بې اطا عتو خلکو باندې د حملې او مجازات کولو په مقصد استعمالولی شي. د سر غړونې ستراتيژي جوړونکي بايد په ياد ولري چې دا به په استثنائي توګه

سخت او يا غير ممکن وي چې ديکتاتوري تو ټې تو ټې شي که پوليس، جګ رتبه مامورين،او نظامي قوتونه په بشپړ توګه د ديکتاتورۍ حاميان پاتې شي او د اوامرو په اجراکولو کښې اطاعت وکړي. هغه ستراتيژي چې د ديکتاتوري د قوتونو وفاداري يې په نخښه کړي، بايد د آزادي غوښتونکو د ستراتيژي جوړونکو له خوا لوړ تقدم ورکړل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیموکراتیک قوتونه باید په یاد ولري چې نا رضایتي او بې اطاعتي د عسکري قوتونو او پولیس تر مینځ کیدای شي چې د هغو ګروپونو او غړو ته ډیر زیات خطرناک اوسي. دوی به د بې اطاعتي هر عمل ته باید د سختې سزا او د بغاوت عمل ته د اعدام د سزا انتظار ولري. آزادي غوښتونکي قوتونه باید د عسکرانو او صاحب منصبانو نه ونه غواړي چې دوی د همدا اوس بغاوت وکړي. د هغه پر ځای تر څو چې ارتباط ممکن وي دا باید هغوی ته څرګند شي چې ډیرې مصئونې لارې شته چې دوی په ابتدایي مرحلو کې انتخاب او د آزادۍ د مبارزینو سره مرسته وکړي.

د مثال په توګه، پولیس او عسکر کولی شي چې د خلکو د ځپلو امرونه په نیمګړي توګه پر ځای کړي، د هغو کسانو د اوسیدلو ځای پیدا نکړي چې د حکومت له خوا غوښتل شوي، مقاومت کونکي د ځپلو، نیولو، او یا تبعید کولو نه خبر کړي او هم مهم معلوماتونه خپل آمرانو ته ور نکړي. همدارنګه ناراضه صاحب منصبان کولی شي چې د خلکود ځپلو اوامر په سلسله د مراتبولاندني قدمو ته خبر ورنکړي.عسکران کولی شي چې د مظاهره کونکو د سرونو د پاسه فیر وکړي. همدارنګه ملکي مامورین پخپله برخه کې کولی شي چې دوسیې او تعلیمات ورک کړي، سم کار ونه کړي،ځان "ناجوړه" واچوي او تر څو چې "جوړ" شي په خپل کور کښې پاتې شي.

په ستراتیژۍ کښې بدلون:

د سیاسي سر غړونې ستراتیژي جوړونکي، باید دوامداره وڅیړي چې څرنګه لویه ستراتیژي او د مشخصې مبارزې ستراتیژۍ په کار آچول شوی دی. د مثال په توګه، دا ممکن دی چې مبارزه هغسې چې انتظار کیده ښه وړاندې لاړ نشي. په هغه صورت کښې دا ضرور دی چې محاسبه وشي چې کوم ډول بدلون به په ستراتیژۍ کښې لازم وي. څه کیدلی شي چې د نهضت قدرت زیاد او ابتکار بیا لاس ته راوستل شي. په دارنګه حالت کښې ضرور دی چې مشکل تشخیص،او په یو ستراتیژۍ باندې له سره بیا غور وکړو، ممکن د مبارزې مسئولیت د خلکو یو بل ګروپ ته نقل، د قدرت یو بل منبع سمبال او د حرکت د یو بل طرز نه ګټه واخیستل شي. کله چې دا کارونه تر سره شول، نوی پلان باید فوراً تطبیق شي.

بر خلاف که مبارزه د انتظار نه ډیر ښه پر مختګ کړی وي او دیکتاتوري د هغې نه چې محاسبه شوي وه مخکښې نسکور شو، نو څرنګه آزادي غوښتونکي قوتونه د غیر منتظره بریالیتوب نه ګټه آخیستلای او د دیکتاتورۍ د فلج کولو لپاره مخ په وړاندې تللای شي؟

مونږ به دا سوال په راتلونکي فصل کښې وڅیړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم فصل

د دیکتاتورۍ تجزیه کول

د ښې اداره شوي او بریالۍ سیاسي سر غړونې مبارزې راتولې شوي آغیزې به مقاومت غښتلی او د ټولنې هغې برخې ته چې دیکتاتوري هلته آغیزناکه کنترولولو کښې تحدید سره مخامخ دی خپله اداره تاسیس او پراخوي. دا مبارزه به مهمې تجربې هم راټولې کړي چې څرنګه همکاري بنده کړو او سیاسي سر غړونه پکار واچوو. دا تجربې کله چې د همکاري نه کولو او سر غړونې وخت په لوی مقیاس لاس ته راځي خورا ډیر کومک به وکړي.
څرنګه چې په دریم فصل کښې پرې بحث وشو،که چیرې دیکتاتوران پیاوړي وي، اطاعت، همکاري او تسلیمي ضرور ده.

بې د سیاسي قدرت منابعو ته د لاس رسۍ نه، د دیکتاتور قدرت کمزورۍ او په پای کښې منحل کیږي. نو د حمایې بندول د دیکتاتورۍ د ټوټې ټوټې کولو لپاره یو لازم عمده کار دی. دا به ډیر ګټور وي چې د نظر نه یې تیر کړو چې د سیاسي سر غړونې د لارې، څرنګه د قدرت منابع د تاثیر لاندې راوستلی شي.

علامتي انکار او سر غړونه د موجودو وسایلو نه شمېرل کیږي چې د هغوی په واسطه د رژیم معنویات او سیاسي قدرت او حقانیت تخریبوي. هر څومره چې د رژیم قدرت ډیر وي په همغې اندازه یې اطاعت او همکاري چې ورته رسیږي ډیر او د باور وړ وي. ددې لپاره چې دیکتاتوري په جدي توګه د تهدید لاندې راوستل شي د هغې اخلاقي مذمت باید عملاً وښودل شي. د همکارۍ او اطاعت بندول ضرور دی چې د رژیم نه د قدرت نور منابع وشکوي. د مثال په توګه، که ملکي مامورین د خپل عادي وړتیا سره سم کار ونه کړي، او یا حتي خپلو کورونو کښې پاتې شي نو پر اداري دستګا به شدیداً تاثیر وکړي.

همدارنګه، که د همکاري نه کونکو اشخاصو یا ډلو کښې دا رنګه کسان موجود وي چې پخواني تخصصي او علمي مهارتونه یې برابرول نو دیکتاتورانو به وګوري چې د دوی د همکاري نه کولو له امله د خپل د مقصدونو په عملي کولو کښې ډیر کمزوري شوي دي.حتي د دیکتاتورانو وړتیا چې مناسب تصمیمونه ونیسي او یا اغیزناکه کړنلاري ته پراختیا ورکړي هم به په جدي توګه لړشي.

که سیکالوژیکي او عقیدوي اغیزې چې ورته غیر محسوس عوامل وائي او معمولاً خلک مجبوروي چې د حاکمانو سره مرسته او ورته اطاعت وکړي ضعیف او یا معکوس شوی وي، خلک به ډیر تمایل ولري چې د ظالم رژیم نه اطاعت ونه کړي او هم خپله همکاري پرې بند کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دیکتاتورانو لاس رسي مادي منابعو ته هم مستقیماً د دوی قدرت باندې تاثیر آچوي. د مالي منابعو کنترول،اقتصادي سیستم،املاکات، طبعي منابع، نقلیات، او د نقلیاتو وسایل،او د ارتباطو وسایلو سره چې د رژیم د واقعي او یا احتمالي دښمن لاس ته ور شي، د هغوی د قدرت نور منابع زیان منونکی کیږي یا له مینځه ځي. اعتصابونه تحریمونه او زیاتیدونکي آزادي په اقتصاد،ارتباطات،او نقلیاتو کښې به رژیم کمزوری کړي.

څرنګه چې مخکښې وڅیړل شو، د دیکتاتور قدرت چې سرکښ، بې اطاعته، او همکاري نه کونکي ډله د خلکو په جریمې تهدید او یا جریمه کړي، د دیکتاتور د قدرت مرکزي منبع دي.

د قدرت دا منبع په دوو لارو کمزوری کېدلی شي.اول، که خلک سختو عواقبو ته د سر غړونې لپاره حاضر وي لکه په یو جنګ کښې نو د موجوده جریمې اغیزه به په مؤثره توګه لږوالی ومومي (د دیکتاتور ځېل به مطلوب تسلیمېدل تامین نکړي.) دوهم، که پولیس او عسکري قوتونه ناراضي شي، نو هغوی به په انفرادي او یا ډله ئیزه توګه د مقاومت کونکو د نیولو، وهلو او یا ویشتلو نه مخ واړوي او یا په څرګنده ډول د امر نه سر غړونه وکړي. که دیکتاتوران نور نه شي کولی چې په پولیسو او عسکري قوتونو باندې د خلکو د ځپلو لپاره ډاډه اوسي نو په دې حالت کښې دیکتاتوري ډېر زیات د تهدید لاندې دی.

لنډه ئې دا چې، د یو ځای پر ځای شوي دیکتاتور باندې بریالی کېدل ایجاب کوي چې همکاري نه کول او سر غړونه، د رژیم د قدرت منابع کموي او له مینځه یې وړي. که په دوامداره ډول د قدرت ضروري منابع بیا جبیره نه شي نو دیکتاتوري به کمزوری او په پای کښې به ټوټې ټوټې شي. نو د دیکتاتورۍ په مقابل پیاوړی ستراتیژیکي پلان جوړول باید د دیکتاتور د ټولو نه مهم د قدرت منابع په نخښه کړي.

د آزادۍ خپرول

د سیاسي سر غړونې سره یو ځای، د انتخابي مقاومت په مرحلې کښې،د مستقلو اجتماعي،

اقتصادي، کلتوري، او سیاسي مؤسساتوجوړول په دوامداره توګه د ټولنې "دیموکراتیکي ساحه" پراخوي او د دیکتاتورۍ د کنترول ساحه ورکوټی کوي. کله چې د ټولنې ملکي مؤسسات د دیکتاتورۍ په مقابل کې غښتلی شي، بیا نو،بې له دې نه چې د دیکتاتورانو غوښتنې ته پاملرنه وکړي، خلک په بیړې د هغوی د کنترول نه د باندې یوه خپلواکه ټولنه جوړوي.

کله چې دیکتاتوري ددې " خپریدونکي آزادۍ" د درولو لپاره مداخله کوي، په مقابل کښې ئې عدم تشدد ددې نوي ساحې د دفاع لپاره پکار آچول کیږي او دیکتاتوري به په جګړه کې یوې بلې "جبهې" سره مخامخ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هغه وخت کې، مقاومت او د مؤسساتوجوړونه، په ګډه حالات یوه واقعي آزادۍ خوا ته وړي. ددیکتاتورۍ ړنګېدل او د دیموکراتیک سیستم رسمي ځای پر ځای کېدل یو انکار نه کېدونکی واقعیت ګرځي. ځکه چې په ټولنه کې د قدرت اړیکې په اساسي ډول تغیر ومومند.

په کال ۱۹۷۰ او ۱۹۸۰ کې پولیند، د مقاومت د لارې د ټولنې د فعالیتونو او د مؤسساتو د بیا را ژوندي کولو په برخه کې یوه روښانه مثال جوړوي. د پولیند کاتولیک کلیسا د حکومت له خوا آزار او تعقیب شوه، خو هیڅکله د کمیونیست بشپړ اداري لاندې رانغی.په کال ۱۹۷۶، کې ځینې روشن فکرانو او کارګرانو، وړې ډلې ئې لکه د کارګرانو دفاعي کمیټې جوړې کړې چې خپلې سیاسي مفکورې پر مخ بوزي. د پیوستون د کارګري اتحادیې ډله د مؤثرو مظاهرو په زور ځان یې په ۱۹۸۰ کال کې قانوني کړ.

بزګران، زده کونکي، او ډیر نور ګروپونه هم خپل مستقل تشکیلات جوړ کړل. کله چې کمونستان پوه شول، چې دا ډلې د قدرت اړیکې ئې بدلې کړې، نو د پیوستون ډله بیا بند او کمونستانو نظامي اداري ته ئې لاس واچول. حتي د نظامي حکومت لاندې سره له ډیرو بندي کولو او سخت آزار او تعقیب سره د ټولنې نوي آزاد مؤسسات خپلو فعالیتونو ته به ئې دوام ورکول. د مثال په توګه، په لسهاوو غیر قانوني ورځپاڼې خپریدې. غیر قانوني کتاب خرڅولو مرکزونه هر کال به په سلهاووکتابونه خپرول،پداسې حال کښې چې مشهورو لیکوالانو کمیونست خپروني او د کتاب خپرولو مرکزونه ئې تحریم کړل. همدارنګه فعالیتونه د ټولنې په نورو برخو کښې صورت ونیول.

د یاروزوسکي عسکري رژیم لاندې،عسکري کمونست حکومت باندې اطلاق کیده چې د ټولنې د پاسه ټوپونه وهي. د حکومت کار کونکي اوس هم د حکومت دفترونه او ودانۍ ئې نیولې. رژیم اوس هم په ټولنې باندې په سزا ورکولو، بندي کولو، بندیخانو ته آچولو،د چاپ شوي مواد په ضبطولو او نور قدرت لري. خو سره لدې، دیکتاتورۍ ټولنه نه شي اداره کولی. لدې ځایه نور به دا یو وخته پورې ځنډ وي چې ټولنه رژیم په بشپړه توګه نسکور کړي.

حتي په داسې حال کې چې دیکتاتورۍ د حکومت مقامونه اشغال کړی هم وي په ځینې حالاتو کښې ممکن دی چې یو دیموکراتیک "موازي حکومت" تشکیل شي. دا به ډیر زیات د یو مخالف حکومت په څیر فعالیت وکړي او د خلکو او د ټولنې د مؤسساتو وفاداري، قبلونه، او همکاري به ورسره وي.

په نتیجه کې به دیکتاتوري په زیاتیدونکې توګه د حکومت ددې اختصاصي صفت نه بې برخې شي. په پای کې به دا دیموکراتیکي موازي حکومت په بشپړ توګه د دیکتاتورۍ رژیم ځای دیموکراتیکي سیستم ته د انتقال د یوې برخې په څیر ونیسي. په مناسب وخت کې، به یو اساسي قانون جوړ او د انتقال د یوې برخې په څیر به انتخابات وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دیکتاتورۍ ماتول: کله چې د ټولنې مؤسساتي بدلون مخ په وړاندې ځي، د سر غړونې او همکاري نه کولو تحریک کیدای شي چې شدت ومومي. د آزادي غوښتونکو قوتونو ستراتیژي جوړونکي باید د وخته انتظار ولري چې داسې وخت به راشي چې آزادي غوښتونکي قوتونه کولی شي چې د انتخاب شوي مقاومت نه وړاندې لاړ شي، او کټلوي سر غړونه په کار واچوي. په ډیرو حالاتو کې د مقاومت د قدرت خلق کول، تیارول، یا د مقاومت امکانات پراخه کول وخت او زمان ته به ضرورت ولري او د کټلوي سر غړونې انکشاف ورکول به وروسته د څو کلونو نه صورت ونیسي. ددې عبوري دورې په وخت کې د انتخابي مقاومت مبارزه باید د زیاتیدونکي مهمو سیاسي هدفونو باندې دوام وکړي. دخلکو لویه برخه د ټولنې په ټولې سطحې کې باید په مبارزې کې ګډون وکړي. د فعالیتونو په دې زور آخیستلو کې ټینګ او با انضباطه سیاسي سر غړونه پر مخ وړل، احتمال لري چې د دیکتاتورۍ داخلي کمزورتیا به په زیاتیدونکي ډول ښکاره کړي . د پیاوړي سیاسي سر غړونې او د مستقلو مؤسساتو جوړول، دواړه، احتمال لري چې د آزادي غوښتونکو په ګټه پراخه نړیواله پاملرنه راوګرځوي. همداسې احتمال لري چې دا نړیواله

دیپلوماتیکي محکومیتونه، تحریمونه، بندیزونه،د آزادي غوښتونکو په پلوي تولید کړي.

(څرنګه چې په پولیند کې ئې وکړ)

ستراتیژي جوړونکي باید پوه وي چې په ځینو حالاتو کې د دیکتاتورۍ ړنګیدل ښایي چې په ډیر زیات چټکتیا سره تر سره شي لکه چې په کال ۱۹۸۹ کښې په ختیز المان کې وشو. دا هغه وخت پیښیدلی شي چې د قدرت منابع په کټلوي ډول د ټولو خلکو د مخ آړولو له کبله د دیکتاتورۍ نه پرې(غوڅ) شي. دا مثال دومره معمول نه دی، ښه دی چې د اوږد مهالې مبارزې لپاره پلان جوړ کړو(خو د لنډ مهالي لپاره چمتو اوسو).

د آزادی غوښتلو په وخت کې، بریالیتوبونه که په محدود مقیاس هم وي باید ونمانځل شي. هغه کسان چې دا بریالیتوبونه ئې ګټلي باید تقدیر شي.

په احتیاط سره د بریالیتوبونو نمانځل د مبارزو د راتلونکې مرحلو لپاره د معنویاتو د لوړ ساتلولپاره مرسته کوي.

په مسئولیت سره د بریالیتوبونو اداره کول

د لویې ستراتیژۍ پلان جوړونکي باید د مخکښې نه یو ممکن او غوره لاره وسنجوي چې مبارزه پرې په ښه توګه نتیجې ته ورسیږي. ددې لپاره چې د یوې نوې دیکتاتورۍ د راجګیدلو نه مخ نیوی او په تدریجي ډول د یو تلپاتې دیموکراسي جوړیدل یقیني کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ديموکراتان بايد وسنجوي چې د مبارزې په پای کې انتقال د ديکتاتورۍ نه لنډ مهالې حکومت ته څرنګه اداره شي. دا په زړه پورې دی‌چې په هغه وخت کې په چټکۍ سره يو فعال حکومت تاسيس شي. خو دا بايد هغه زوړ حکومت د نوي کسانو سره نه وي. دا ضرور دی چې بايد وسنجول شي د پخواني حکومت کومه برخه (لکه سياسي پوليس) په بشپړ توګه د خپل د ديموکراسی د ضدوالي له کبله له مينځه ولاړ شي او کومه برخه ئې وروسته د ديموکراسي کيدلو هلو ځلو ته تابع وګرځول شي. ديو مکمل حکومتي نشتوالی(خلا) لاره به اړدوړ او يا نوي ديکتاتورۍ ته خلاصه کړي.

د مخکښې نه بايد فکر وشي، چې د رژيم د ورانيدلو نه وروسته، د ديکتاتوري رژيم د لوړ رتبه مامورينو سره څرنګه چلند وشي. د مثال په توګه، آيا ديکتاتوران به محکمې ته د محاکمې لپاره راوستل شي؟ نورې کومې لارې شته چې د سياسي سرغړونې سره برابر دی، د هيواد بيا جوړونه، او د بريالیتوب نه وروسته د ديموکراسی جوړونه؟ وينې توئيدنې نه، چې د راتلونکي ديموکراتيکي سيستم پر امکاناتو باندې به اساسي اغيزه ولري بايد مخنيوی وشي.

کله چې ديکتاتورۍ کمزوری او يا نسکوريږي، د انتقال دورې لپاره بايد مشخص پلانونه د

تطبيق لپاره چمتو وي. دارنګه پلانونه به د بل ګروپ نه مخنيوی وکړي چې د دولت قدرت د

کودتا د لارې نه ونيسي. د ديموکراتيک قانوني حکومت د تاسيس لپاره د بشپړ سياسي او شخصي آزاديو پلانونه هم ضرور دي. هغه تغيرات چې د لويو سر شيندونو په قيمت لاس ته راغلي بايد د بې پلانۍ نه د لاسه ونه وځي.

کله چې د زياتيدونکي متعهد شوي ټولنې سره او د آزادو ديموکراتيکو ګروپونو او مؤسساتو چې ديکتاتورۍ يې نه شي کنترولولې مخامخ شي، نو ديکتاتوران به پوه شي چې د دوی ټول د د خطر قبلونې بې ګټې دي. د ټولنې ډله ئيز تعطيلات، عمومي اعتصابونه، په ډله ئيزه توګه په کور کښې پاتې کيدل، بې پروا لار وهنې، او داسې نور عملياتونه به په زياتيدونکې ډول د ديکتاتور خپل تشکيلات او مربوط موسسات کمزوری کړي. ددې سر غړونې او همکاري نه کولو له امله چې په معقوله اوډله ئيزه توګه پرله پسې اجرا شوي، ديکتاتور به کمزوری شي او آزادي غوښتونکي به بې له تشدده بريالی شي او ديکتاتوري به د سرغړونکي خلکو په وړاندې ټوټې ټوټې شي.

هيڅکله به هم دا رنګه هلې ځلې بريالی نشي، خصوصاً په ډيره آسانی سره، او په نادراتو کې په ډيره چټکۍ سره. بايد په ياد وساتل شي، چې هومره نظامي جنګونه چې ګټل شوي هومره بايلودل شوي هم دي. سره له دې سياسي سر غړونه د برې حقيقي امکانات وړاندې کوي. څرنګه چې مخکښې بيان شو،دا امکانات به ډير زيات د لويي ستراتيژۍ په معقول انکشاف ورکولو، په احتياط سره د ستراتيژيکي پلان جوړولو،زيار ايستلو، او با انضباطه زړه ورې مبارزې سره زيات شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم فصل

د دوام لرونکي (تلپاتې) دیموکراسۍ بنسټ

د دیکتاتورۍ ورانیدل به یقیناً د لویو جشنونو سبب شي. هغه خلکو چې د اوږدې مودې لپاره رنځیدلي او په غټ تاوان ئې مبارزه کړې د خوشحالۍ، تفریح او قدردانۍ وړ دي. دوی باید پخپله او ټول هغه کسان چې دوی سره ئې د سیاسي آزادۍ د ګټلو لپاره مبارزه کړې ویاړ وکړي . افسوس چې ټول هغه کسان به ژوندي پاتې نه وي چې دا ورځ وګوري.ژوندي او مړه چې د خپل هیواد د خپلواکۍ د تاریخ په جوړولو کې ئې مرستې کړې باید د اتلانو په څیر په یاد وساتل شي.

له بده مرغه، دا د احتیاط او بیدارۍ د کمولو وخت نه دی. حتي د سیاسي سر غړونې په واسطه د دیکتاتورۍ د بریالۍ ورانیدلو په صورت کې، په احتیاط سره باید تدابیر ونیول شي چې د یو نوي ظالم رژیم د راجګېدلو نه چې د زاړه رژیم د ورانیدلو د ګډ وډۍ نه وروسته پیدا کیږي مخ نیوی وکړي. د دیمو کراسۍ د پلوي کونکې قوتونو مشران باید له مخکښې نه دیموکراسۍ ته د یو منظم انتقال لپاره تیارۍ نیولې وي. د دیکتاتورۍ مانۍ باید ورانه شي. د اساسي قانون او حقوقي بنسټونه او د یو دوام لرونکي دیموکراسۍ لپاره د کړو وړو معیار باید جوړ شي.

هیڅوک باید داسې فکر ونکړي چې د دیکتاتورۍ د نسکورولو سره به یو د هیلو سره سمه ټولنه سمدلاسه راڅرګند شي. د دیکتاتورۍ دا ورانیدل په ساده ډول د شروع ټکی د زیاتو آزادیو سره د اوږد مهالې هلو ځلو لپاره برابروي چې ټولنه پر مخ ویوړل شي او انساني احتیاجات به نور هم په بشپړ توګه رفع شي.

جدي سیاسي، اقتصادي او ټولنیز مشکلات به په کلونو دوام وکړي، او د هلو ځلو لپاره ئې د ډیرو خلکو او ډلو همکاري په کار وي. نوي سیاسي سیستم باید د مختلفو نظریو خلکو ته موقع برابره کړي او د هغو اقداماتو مرسته وکړي چې جوړونکې فعالیتونو او کړنلارو جوړولو ته دوام ورکړي تر څو چې د راتلونکو ستونزو سره مقابله وکړي.

د نوي دیکتاتورۍ د راپورته کېدلو ګواښ

ډیر پخوا ارسطو اخطار ورکړی چې "..........استبداد هم په استبدا بدلېدلی شي.........." ډیر تاریخي شواهد ، لکه د فرانسې نه(ژاکوبینونه او ناپلیون) ، د روسیې نه (بالشویکان) ، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایران نه (آیت الله) ، د برمه نه (سلورک) ، او نور ځایونه شته، چې د یو ظالم رژیم ړنګېدل به ځینو کسانو او یا ډلو ته یواځې یو فرصت ښکاره شي چې د نوي بادارانو په توګه صحنې ته ورودانګي. د هغوی محرک ښایي چې توپیر ولري، خو نتیجه به ئې ډېر ځلې تقریباً یو رنګ وي. نوې دیکتاتوری کیدلی شي چې د پخواني نه په خپل کنترول کښې ډیر ظالم او مطلق العنان وي.

حتي د دیکتاتوری د ورانیدلو نه مخکښې د پخواني رژیم غړي به قصد وکړي چې د سر غړونې مبارزه د دیموکراسی لپاره د یوې کودتا په واسطه مخکښې د وخت نه قطع کړي. کودتا په دې نیت طرح شوی وي چې د دیموکراسی دپاره د مبارزې بریالیتوب شنډ کړي.

دا نوي دیکتاتوري به دعوا وکړي چې پخواني دیکتاتوری ئې د قدرت نه لرې کړی، خو په حقیقت کې غواړي چې یو بل، د سره رنګ شوی ډول، د زاړه ماډل په خلکو تحمیل کړي.

د کودتا وو نه مخنیوی

د نوي آزاد شوو ټولنو په مقابل کښې د کودتا ګانو د ماتې ورکولو لپاره لارې شته دي. د مدافعې د هغه ظرفیت نه له مخکښې نه خبر درلودل ښائي ځینې اوقات کافي وي چې د کودتا د قصد مانع وګرځي .

چمتووا لی ئې مخنیوی کولی شي.

د کودتا د شروع نه وروسته ژر ، فوراً کودتا کونکي حقانیت ته ضرورت لري، یعنې په اخلاقي او سیاسي لحاظ دوی د هیواد د اداره کولو حق لري؟ نو لمړی اساسي اصول د کودتا پر ضد، کودتا کونکو ته د حقانیت د ورکولو نه سر غړول دي.

کودتا کونکي همدارنګه غواړي چې ملکي رهبران او عوام د دوی ملاتړ وکړي یا د فکر په ګډوډۍ آخته شي او یا منفي موقف ونیسي. ددې لپاره چې خپل کنترول په ټولنې باندې ټینګ کړي نو کودتا کونکي د متخصصینو او مشاورینو، لوړ رتبه مامورینو، او ملکي مامورینو ، اداره کونکو او قاضیانو همکاری ته ضرورت لري. کودتا کونکي همدارنګه مختلفو خلکو نه چې سیاسي سیستم، د ټولنې مؤسسات،اقتصاد، پولیس او عسکري قوا اداره کوي، غواړي چې دوی ته په منفي توګه تسلیم شي او خپلې وظیفي لکه د معمول څرنګه چې د کودتا کونکو اوامرو او کړنلارو په واسطه تغیر ورکړل شوي اجرا کړي.

د کودتا ضد دوهم اساسي پرنسیب د مدافعې، کودتا کونکو په مقابل کښې مقاومت کول دی د همکاري نه کولو او سر غړولو په واسطه. هغه همکاری او مرستې ئې چې پکار وي باید ور نه کړل شي. د مبارزې عین وسایل چې د دیکتاتوری په مقابل کې استعمال شوي وو د نوي خطر په مقابل کې هم پکاریدلی شي، خو فوراً باید استعمال شي. که دواړه ، حقانیت او

(c) ketabton.com: The Digital Library

همکاري د کودتا کونکو نه ایسار شي، نو کودتا به د سیاسي ولړې نه مړ او د دیموکراتیکې ټولنې د جوړولو فرصت بیا لاس ته راشي.

د اساسي قانون مسوده (ړومبی لیک)

نوی دیموکراتیک سیستم به یو اساسي قانون ته ضرورت ولري چې د دیموکراتیک حکومت د مطلوب چوکاټ بنسټ کښېږدي. اساسي قانون به د حکومت مقصدونه د حکومتي صلاحیتونو حدود، د انتخاباتو په نظر نیول او وخت چې پکښې حکومتي کسان او قانون جوړونکي انتخابیږي، د خلکو اساسي حقوق، اود ملي او محلي حکومتونو په مینځ کې ارتباط تعین کړي. د مرکزي حکومت د ننه، که په نظر کې وي چې دیموکراتیک پاتې شي، د صلاحیت او قدرت یو واضح تقسیم(ویش) د حکومت د دریو څانګو یعنې باید د اجرائي، عدلي، او مقننه قواوو تر مینځ تاسیس شي. د پولیس، استخبارا‌تو،او عسکري په فعالیتونو باندې قوی تحدیدات باید وضع شي چې قانوني سیاسي مداخله باید ممنوع کړي.

د دیموکراتیکي سیستم د ساتلو او د دیکتاتوري تمایلاتو او دسیسو د مخنیوي په ګټه اساسي قانون باید د داسې یو فیدرال سیستم تاسیسولو ته ترجیح ورکړي چې په کې د منطقوي ولایتي او محلي حکومتونو خاص امتیازات ساتل شوی وي. په ځینې حالاتو کې د سویس د بلاک سیستم کیدای شي چې د توجه وړ وګرځي چې پکښې یو کوچنی منطقه عمده امتیازات لرلی شي او هم د ټول هیواد د یوې برخې په توګه پاتې کیدلی شي.

که یو اساسي قانون د ډیرو داسې شکلونو سره پخوا د آزاد شوي هیواد په تاریخ کې موجود ؤ نو دا به معقوله وي چې آسانه بیا په کار واچول شي، او څرنګه چې لازم او مطلوب ښکاري اصلاح شي. که یو موافق اساسي قانون موجود نه وي نو دا به ضرور وي چې د یوه انتقالي اساسي قانون په لار ښودنې عمل وکړو.که نه نو، یو نوي اساسي قانون تیارولو ته به ضرورت وي. د نوي اساسي قانون جوړول به پوره اندازه وخت او فکر کول ونیسي. پدې مراحلو کې د خلکو عمومي ګډون د نوي قانون د متن د تائید او اصلاح د پاره غوره او ضروري دی. باید ډیر احتیاط وشي چې په اساسي قانون کې داسې وعدې ونشي چې وروسته ئې عملي کول ناممکن ثابت شي، او یا داسې مقررات په اساسي قانون کې واچول شي چې د یو ډیر قوي مرکزي حکومت ایجاب وکړي، څکه چې دواړه د یوې نوي دیکتاتوری لپاره لاره اواروي.

د اساسي قانون متن باید د خلکو د اکثریت لپاره قابل د پوهیدلو وي.یو اساسي قانون باید دومره پیچلی او مغلق نه وي چې یواځې قانون پوهان او د ټولنې لوړه طبقه دعوا وکولی شي چې پرې پوهیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ديموکراتيکي دفاعي کړنلاره

يو آزاد شوې هيواد هم کيداى شي چې باندني خطر (تهديد) سره چې د يو دفاعي ظرفيت ايجاب وکړي مخامخ شي.هيواد ته بنائي باندني خطر چې وغواړي دلته اقتصادي، سياسي يا نظامي تسلط تاسيس کړي متوجه وي.

د داخلي ديموکراسۍ د ساتلو په ګټه. د ملي دفاع دضرورتونو لپاره د سياسي سر غړونې د اساسي پرنسيبونو استعمال ته بايد جدي پاملرنه وشي. د مقاومت ظرفيت مستقيماً د هيواد د خلکو لاس ته ورکول، په نوي آزاد شوي ملکونو کې هيوادونه د لويې عسکري لګښت نه بچوي. غټ عسکري قوت له يوې خوا خپله ديموکراسۍ ته خطر وي له بلې خوا غټ اقتصادي منابع پکښې په مصرف رسيږي، چې د هيواد ورته په نورو برخو کې سخته اړتيا وي.

دا بايد په ياد وساتل شي،چې ځينې ګروپونه به د اساسي قانون د مقرراتو نه سترګې پټې کړي، او هڅې به وکړي چې ځان د نوي ديکتاتور په توګه ځاى پر ځاى کړي. نو لدې کبله د خلکو لپاره يوه دائمي وظيفه شته چې سياسي سر غړونه او همکاري نه کول د احتمالي ديکتاتورانو په مقابل کې پکار واچوي او ديموکراتيکي جوړښت،حقوق او تعاملات خوندي وساتي.

يوه غوره مسئوليت

د عدم تشدد د مبارزې آغيزه يواځې د ديکتاتورانو د کمزوري کول او د اقتدار نه نسکورول نه ، بلکه د ځپل شوو پرګنو تقويه کول هم دى. دا لارې چارې هغو خلکو ته قدرت بخښي چې پخوا يې ځانونه د لاس آلې او يا ښکار بلل، خو اوس مستقيماً خپل قدرت پکار آچوي چې خپلو هلو ځلو باندې ډيره آزادي او عدالت تر لاسه کړي. د مبارزې داتجربه ډير مهم روحي نتيجه لري، دارنګه چې په پخواني کمزورو کې عزت النفس او پر ځان باور زياتوي.

يو بل مهم اوږد مهاله ګټوره نتيجه د عدم تشدد د مبارزې د ديموکراتيک حکومت د جوړولو لپاره داده چې ټولنه به د راتلونکې مشکلاتو سره د معامله کولو لپاره به نور هم وړتيا پيدا کړي.

راتلونکي مشکلات کېداى شي چې د حکومت ناوړه ګټه آخيستنه او فساد، بد رفتاري د يوې خاصې ډلې سره اقتصادي بې عدالتي، او د سياسي سيستم په ديموکراتيکي کيفيت کښې د تحديدونو په بڼه وي. هغه خلک چې د سياسي سر غړونې تجربه تر لاسه کړي ډير لږ احتمال لري چې د راتونکي ديکتاتوريو په مقابل کښې کمزورتيا وښيي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته له آزادۍ نه، د عدم تشدد د مبارزې سره آشنائي به لارې پيدا کړي چې د ديموکراسۍ، مدني آزاديو، د اقليتونو د حقوقو نه او د منطقوي، ولايتي او محلي حکومتونو او غير حکومتي مؤسساتو نه دفاع وشي. د عدم تشدد سره آشنايي، همدارنګه داسي لارې پيدا کوي چې خلک او ډلې کولی شي د داسې سختو تنازعاتو سوله ئيزه مظاهرې وکړي چې مخالفو ډلو د هغو لپاره ځينې وختونه تروريزم او يا ګوريلايي جګړو ته لاس آچول.

د سياسي سر غړونې او يا د عدم تشدد د مبارزې مفکوره په دې بحث کښې دادی چې ټولو هغو کسانو او ډلو سره مرسته وشي چې غواړي د خپلو خلکو نه د ديکتاتورۍ استبداد وچت او يوه داسې دوامداره ديماکراتيکي سيستم جوړ کړي، چې بشري آزادي او ملي فيصلو ته احترام وکړي، تر څو چې ټولنه مخ په وړاندې بوځي.

هغه مفکوره چې دلته طرح شوی درې عمده نتيجې ترې آخستل کيږي:

- د ديکتاتورۍ نه آزادي ممکنه ده.

- ډير په احتياط سره فکر کول،او ستراتيژيکي پلان جوړول لازم دی چې کاميابي ترې لاس ته راشي او- په احتياط، زيار ايستنې او انضباط سره مبارزه کول چې يې په نظر کې نه نيول، اکثراً په غټه بيه تماميږي.

دا ډير تکراريدونکی نقل د قول چې " آزادي وړيا نه ده " رښتيا ده. هيڅ باندني قوت نه راځي

چې ځپل شوي خلکو ته آزادي چې دوی ورته ډير ليواله دي وګټي. خلک بايد پخپله زده کړي چې دوی څنګه آزادي تر لاسه کړي. البته دا کار به آسانه نه وي.

که خلک پوه شي چې د دوی د آزادۍ لپاره څه ضرورت دی، دوی خپل د حرکت طرز نقشه کولی شي، چې وروسته د ډيرو کړاونو نه په پای کې دوی ته خپله آزادي راوړي. وروسته د زيار او کوښښ سره دوی يوه نوي ديموکراتيکي نظم جوړولی او د مدافعي لپاره ئې تياريدلی شي. هغه آزادي چې د داسې مبارزې سره لاس ته راځي کيدای شي چې دوامداره وي. دا د هغو کلکو خلکو په تعهد باندې دوام مومي چې يې د ساتلو او پراختيا ورکولو لپاره ئې کړي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عدم تشدد د مبارزې۱۹۸ میتودونه

د عدم تشدد د اعتراض او قناعت ورکولو میتودونه:

رسمي بیانیې:

۱. عمومي خطابې
۲. د مخالفت یا موافقت لیکونه
۳. د تشکیلاتو یا مؤسساتو له خوا اعلامیې
٤. لاسلیک شوي عمومي بیانیې
٥. د شکایت یا غوښتنې لیکلی بیان
٦. ډله ئیزې او یا مجموعي غوښتنې

پراخو پرګنو ته پیغام رسول:

۷. شعارونه کاریکاتورونه او اعلامیې
۸. بیرغونه،پوسټرونه او نور تصویري ابلاغیې
۹. ورقونه رسالې او کتابونه
۱۰ . اخبار او مجلې
۱۱ریکاردونه، رادیو او تلویزیون
۱۲. پر ځمکې او یا هوا لیکنې

ډله ئیزاستازیتوب:

۱۳. د استازو هیئت یو لوړ رسمي مقتدر مقام ته لیږل
۱٤. د استهزا لپاره جایزې ورکول
۱٥. په ډله ئیزه توګه د لایحود تائید لپاره زیار ایستل
۱٦. خلکو ته د یو عمل په نه کولو قناعت ورکول
۱۷. د درواغو انتخابات

د علامتي(سمبولیک) عمومي اقداماتو تر سره کول

۱۸. د بیرغونو او نور علامتي رنګونو ښودل

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹. د علايمو آغوستل
۲۰. دعاګانې او عبادتونه
۲۱. د علامتي شيانو توزيع کول(لکه بيرغونه او نور)
۲۲. د اعتراض لپاره ځان لوڅول
۲۳. د خپل شخصي جايداد ورانول
۲۴. د علامتي چراغونو روښانول
۲۵. د عکسونو زوړندول
۲٦. پر عکسونو باندې د پروتېسټ لپاره رنګ آچول
۲۷. نوې علامې او نومونه
۲۸. د سمبوليک غږونو پورته کول(لکه الله اکبر)
۲۹. د علامتي شيانو احيا کول
۳۰. بې ادبه حرکات تر سره کول

پر اشخاصو باندې زور آچول او يا دهغوی تنګول:

۳۱. د څورولو لپاره د رسمي اشخاصو تعقيبول
۳۲. د رسمي خلکو رټل
۳۳. د ورورولۍ د تشکيلاتو جوړول
۳٤. شوګير کول(پر يو ځای يا د يو رسمي شخص د کور په مخکې)

موسيقي او ډرامه:

۳۵. خندالرونکي ټوکې او مسخرې
۳٦. موزيک غږول او لوبې تمثيلول
۳۷. بدلې ويل

ډله ئيز حرکتونه:

۳۸. رفتارونه
۳۹. رسم ګذشتونه
٤۰. ديني راټولېدنې
٤۱. زيارت کول
٤۲. د موټر سايکلونو سپرلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مړو نمانځل:

۴۳. سیاسي ویر
۴۴. د توکو جنازې
۴۵. نمایشي جنازې
۴۶. د قبرونو زیارت کول

عمومي ټولنې

۴۷. د اعتراض او یا تائید لپاره راټولېدل
۴۸. د اعتراض لپاره جلسې کول
۴۹. د پروتست ستروا خفا شوې اجتماع
۵۰. په یوه مشخص وخت کې د یوه خاص شي زده کول

په شا تګ او تقبیح کول:

۵۱. وتل
۵۲. چوپتیا
۵۳. د مکافاتونو نه قبلول
۵۴. شا اړول

د ټولینیزې همکارۍ نه کولو میتودونه

د اشخاصو تجریدول او د اجتماعي حقونو نه یې بې برخې کول:

۵۵. اجتماعي تحریم
۵۶. انتخاب شوی اجتماعي تحریم
۵۷. جنسي امتناع کول
۵۸. تکفیرول
۵۹. بې برخې کول

په ټولینیزو مراسمو، رواجونو او مؤسساتو کې همکاري نه کول:

۶۰. د اجتماعي او سپورتي فعالیتونو ځنډول
۶۱. د اجتماعي امورو تحریم
۶۲. د زده کونکو اعتصاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦٣. اجتماعي نافرماني(لکه ټيکرى نه په سرول)
٦٤. د اجتماعي مؤسساتونه ځان ايستل

له اجتماعي سيستم نه پر شا تلل:

٦٥. په کور کې پاتې کيدل
٦٦. په ځانګړي ډول همکاري نه کول
٦٧. د کار ګرانو د کار نه تښتيدل
٦٨. پناه وړل
٦٩. ډله ئيزترى تم کيدل
٧٠. د اعتراض لپاره هجرت

اقتصادي ميتودونه
د همکاري نه کولو اقتصادي تحريک
د مستهلکينو له خوا اقدام:

٧١. د مستهلکينو له خوا تحريم
٧٢. د تحريم شوو شيانو مصرف نه کول
٧٣. د هوسايني د لوازماتود استعمال نه سر غړونه
٧٤. د کرايو نه ورکول
٧٥. د کرايې نيولو نه ډډه کول
٧٦. ددښمن هيواد او يا د ټولو باندنيو هيوادونو د توليداتو او خدماتو د آخستلو نه امتناع کول
٧٧. د ځو هيوادونو له خوانه د يوه هيواد د توليداتود يوه شکايت له امله همزمانه تحريم.

د کارګرانو او توليد کوونکو له خوا اقدام:

٧٨. د کارګرانو تحريم
٧٩. د توليد کونکو تحريم

د دلالانو(عمده خرڅونکو) اقدام:

٨٠. د تهيه کونکو او خرڅونکو تحريم

د مالکانو او اداري له خوا اقدام:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸۱. د تجارانو له خوا تحریم
۸۲. د جایدادونو د اجاره ورکولو او یا خرڅولو نه ډډه کول
۸۳. د فابریکو قلپول
۸۴. د صنعتي مرسته کولو نه ډډه کول
۸۵. د تجارانو "عمومي اعتصاب"

د مالي منابعو د متصدیانو له خوا اقدام:

۸۶. د بانکونو نه خپلې پیسې را ایستل
۸۷. د حق الزحمو، قرضونو او مالیاتو د ورکولو نه ډډه کول
۸۸. د قرضونو او سودونو د ورکولو نه ډډه کول
۸۹. د کریډتونو او پانګو تفکیک
۹۰. د مالیاتو نه ورکول
۹۱. د حکومت د پیسو د آخیستلو نه ډډه کول

د حکومتونو له خوا اقدام:

۹۲. داخلي بندیز(لکه په امریکې کې د کیوبا پر تولیداتو بندیز)
۹۳. په تور لست کې د سوداګرانو نومونه لیکل
۹۴.د بین المللي خرڅونکو بندیز
۹۵. د بین المللي آخیستونکو بندیز
۹۶. د بین المللي تجارت بندیز

د اقتصادي همکاري نه کولو میتودونه

علامتي(سمبولیک) اعتصاب:

۹۷. اعتراضي اعتصاب
۹۸. لنډ مهاله اعتصاب

زراعتي اعتصاب

۹۹. د بزګرانو اعتصاب
۱۰۰. د فارمونو د کارګرانو اعتصاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځانګړو ډلو له خوانه اعتصاب:

۱۰۱. د جبري کار(بېګار) نه سر غړول
۱۰۲. د بندیانو اعتصاب
۱۰۳. د کسبګرو اعتصاب
۱۰٤. د حرفوي ډلو اعتصاب

صنعتي عادي اعتصابونه:

۱۰٥. د مؤسسو اعتصاب (لکه د مکتبونواعتصاب)
۱۰٦. صنفي اعتصاب(لکه د بوټ جوړونکو اعتصاب)
۱۰۷. د خوا خوږو ډلو اعتصاب
۱۰۸. په تدریج سره دکارګرانو کمېدل او په پای کې هیڅوک کار ته نه حاضریدل
۱۰۹. په وار سره د فابریکو د کار بندول
۱۱۰. د ورو کار کولو اعتصاب
۱۱۱. په کار کې د مقرراتوډیر مراعات کول تر هغه پورې چې د کار سرعت ډیر لږ کړي
۱۱۲. د ځان ناروغه آچولو اعتصاب
۱۱۳. اعتصاب د استغنا سره
۱۱٤. محدود اعتصاب
۱۱٥. انتخاب شوي اعتصاب

د متعددو صنعتونو اعتصابونه:

۱۱٦. عام کړې شوې اعتصابونه
۱۱۷عمومي اعتصابونه

له اقتصادي اړیکو سره یو ځای اعتصابونه کول:

۱۱۸. د یوې سیمې اقتصادي حرکت په داوطلبانه توګه موقتاً أ درول.د پروټست یو هندوستاني ډول دی، چې هړتال هم ورته ویل کیږي

۱۱۹. د اقتصادي فعالیتونو بندول

د سیاسي همکارۍ نه کولو میتودونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د صلاحیت ردول:

۱۲۰. د وفادارۍ ایسارول او یا بیرته آخستل
۱۲۱. د عمومي مرستو نه قبلول
۱۲۲. لیکنې او ویناوې چې مقاومت تشویقوي

له حکومت سره د اتباعو همکاري نه کول:

۱۲۳. د تقنیني مؤسساتو ردول
۱۲۴. د انتخاباتو تحریم
۱۲۵. د حکومت د وظایفو او مقامونو تحریم
۱۲۶. د حکومت د څانګو، نمایندګیو او نورو برخو تحریم
۱۲۷. د حکومت د تعلیمي مؤسساتو نه راوتل
۱۲۸. د حکومت له خوانه د حمایه شوو تشکیلاتو تحریم
۱۲۹. د قانون له تطبیق کونکو سره د مرستې نه مخ آړول
۱۳۰. د خپلو علایمو او دځای د نښو لرې کول(لکه دکور لمبر او نور..)
۱۳۱. د مقرر شوو مامورینو د قبلولو نه انکار کول
۱۳۲. د موجوده مؤسساتو منحل کیدل نه قبلول

د دیکتاتورۍ نه د اطاعت کولو پر ځای نورې لارې:

۱۳۳. بې پروایي او د اوامرو ورو قبلونه
۱۳۴. کله چې مستقیمه لارښودنه وجود ونه لري بې اطاعتي کول
۱۳۵. عامه بې اطاعتي(نافرماني)
۱۳۶. بې اطاعتي په تغیر د بڼې لکه د زړه نه یو امر نه اجراکول
۱۳۷. د یو اجتماع او یا یو مجلس د پریښودلو نه امتناع
۱۳۸. کښیناستل
۱۳۹. د اخذ عسکر او تبعید سره همکاري نه کول
۱۴۰. پټیدل، تښتیدل او یا غلط هویت پکارول
۱۴۱. د "نا حقو" قوانینو په مقابل کښې بې اطاعتي

د حکومت د منسوبینو له خوا اقدام:

۱۴۲. د حکومت د لوړ رتبه مقام له خوا د مرستې کولو نه امتناع
۱۴۳. د قومندې او اطلاعاتو د مجرا بندول
۱۴۴. ورو والی او ممانعت

(c) ketabton.com: The Digital Library

١٤٥. عمومي اداري همکاري نه کول
١٤٦. قضايي همکاري نه کول
١٤٧. د قانون د تطبيقولو ځانګو له خوا نه قصداً بې کفايتي او انتخابي همکاري نه کول
١٤٨ بغاوت

کورنی حکومتي اقدام:

١٤٩. د لوړ مقام قانون، نظم يا د محکمې له فيصلې سره بې له مستقيمې سر غړونې نه قسماً قانوني تجاهل او يا ځنډول
١٥٠. له مرکزي حکومت سره، د محلي،او ولايتي حکومتونو همکاري نه کول

بين المللي حکومتي اقدام:

١٥١. په ديپلوماتيکي او نورو نمايندګيوکې بدلون
١٥٢. په ديپلوماتيکي مراسمو کې ځنډ او يا لغو راوستل
١٥٣. ديپلوماتيکي په رسميت پيژندلو کې ځنډ راوستل
١٥٤. د ديپلوماتيکي اړيکو پرې کول
١٥٥. د بين المللي مؤسساتو نه ئې را ويستل
١٥٦. په بين المللي مؤسساتو کې ئې په غړيتوب نه قبلول
١٥٧. د بين المللي مؤسساتونه يې اخراجول

د عدم تشدد د مداخلې ميتودونه

سايکالوژيکي مداخلې:

١٥٨. ځان ديرې ګرمۍ او يا ډيرې يخنۍ ته معروضول
١٥٩. روژه

الف: د اخلاقي فشار روژه، چې خپل ځان او يا ژوند په خطر کې واچوي، او د بشري ټولنې احساسات راوپاروي
ب : د لوړې اعتصاب
ج : سيټياګراهيک روژه، چې مقابل لورى د خپل ځوريدلو نه و شرموي

١٦٠. معکوسه محاکمه، چې قانون باندې انتقاد او مقابل لورى محاکمې ته محول کړي
١٦١. د عدم تشدد ځورول

(c) ketabton.com: The Digital Library

عملي(فزیکي) مداخله:
۱٦۲. کیناستل
۱٦۳. دریدل
۱٦٤. سپریدل
۱٦٥. په اوبو کې دریدل
۱٦٦. په آزاده فضاکې د عدم تشدد د فعالینو موقتي راټولیدل،چې د راټولیدلو ځای علامتي(سمبولیک) اهمیت ولري
۱٦۷. د دعا لپاره راټولیدل
۱٦۸. د عدم تشدد یرغل، د داوطلبو افرادو مارش یو مهم علامتي او یا ستراتیژیکي نقطې ته او بیا دهغې اشغال
۱٦۹. د دښمن فضایي قلمرو ته د آلوتکو په واسطه د پاڼو، خوراک او یا سوغاتونو د توزیع لپاره بې د تشدد د استعمال نه ننوتل.
۱۷۰. د عدم تشدد تجاوز
۱۷۱. د عدم تشدد غږ پورته کول(چیغې وهل)
۱۷۲. د عدم تشدد مخنیوانه(ممانعت)
۱۷۳. د عدم تشدد اشغال یا (په عدم تشدد سره د یو ځای نیول)

اجتماعي مداخله:

۱۷٤. د نوي اجتماعي نمونې تاسیسول
۱۷٥. په تسهیلاتو کې انډوخر جوړول
۱۷٦. د یوه رسمي مقام سره د خبرو اترو اوږدول او د هغه وخت ضایع کول
۱۷۷. په یوه اجلاس کې ننوتل او د خبرو په واسطه جلسه اخلالول
۱۷۸. په یو ازدحام کې خلکو ته چټک پیغام رسول او بیا تښتیدل
۱۷۹. تعویضي اجتماعي مؤسسې جوړول
۱۸۰. د تعویضي ارتباط سیستم جوړول

اقتصادي مداخله:

۱۸۱. سرچپه اعتصاب(چې کارګرانو ته وویل شي،کار ته مه راځئ او دوی بیا راشي)
۱۸۲. د کور نه د نه وتلو اعتصاب
۱۸۳. د ځمکې قبضه کول بې له تشدد نه
۱۸٤. د محاصرې نه سر غړول
۱۸٥. د سیاسي تحریک له امله جعلي اسعار جوړول
۱۸٦. د اجناسو د رانیولو نه ځان ساتل

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۸۷. د شتمنيو قبضه کول
۱۸۸. موقتي ذخيره کول
۱۸۹. انتخابي ملاتړ کول
۱۹۰. تعويضي مارکيټونه
۱۹۱. د تعويضي انتقالاتو سيستمونه
۱۹۲. تعويضي اقتصادي مؤسسې جوړول

سياسي مداخله:

۱۹۳. په اداري سيستم کې ازدحام جوړول
۱۹۴. د استخباراتي نمايندګانو د هويت افشا کول
۱۹۵. د بندي کېدلو غوښتنه
۱۹۶. د "بيطرفو" قوانينو نه عامه نافرماني
۱۹۷.بې له همکارۍ نه کار کول
۱۹۸. دوه حاکميتونه او ورسره موازي حکومتونه جوړول

په ډيرو حالاتو کې هغو خلکو، چې د ديموکراتيکي حقوقو او عدالت لپاره مبارزه کوي، د عدم تشدد د مبارزې د ميتودونو د پوره شمير نه خبر نه وي. معقوله ستراتيژي، توجه د عدم تشدد لارو چارو(ميکانيزم) ته، او په احتياط سره د ميتودونو انتخاب د يوې ډلې د برياليتوب اتفاق زياتولی شي.
جين شارپ،دا ۱۹۸ميتودونه تدقيق او کتلاک کړی او په خپل کتاب کې
(The politics of nonviolent action)
چې په دريو ټوکو کې خپور شوی، ډيرانتخابونه يې د تاريخي مثالونو سره وړاندې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لیکوال په اړه:

جین شارپ، د البرټ انشټاین په مؤسسه کښې، د امریکې د متحده ایالاتو، د مساچوست د ایالت د باستن په ښار کښې لوړ رتبه عالم دی. د کال ۱۹٦۵ نه ئې تقریباً د دیرشو کلونو لپاره د هاروارډ د پوهنتون د بین المللي چارو په مرکز کښې د تحقیق وظایف تر سره کړي. هغه د مساچوست د ډارت موت په پوهنتون کښې د سیاسي علومو اعزازي پوهاند هم دی.

ډاکټر شارپ، " د عدم تشدد د جګړو په کلازویچ " او " د عدم تشدد په ماکیاولي " باندې شهرت لري. هغه په ۱۹۸۳ کال کښې د البرټ انشټاین مؤسسه تاسیس کړ، چې د ستراتیژیکي عدم تشدد د مبارزې په موضوع باندې د دیکتاتورۍ،جنګ ، عامې وژنې او ظلم په مقابل کښې ، تحقیقات، د پالیسیو مطالعات ، ښونه او روزنه، تشویق او ترویج کړي.

جین شارپ، د اکسفورډ د پوهنتون نه د سیاسي تیورۍ د فلسفې په څانګه کښې د ډاکټرۍ درجه تر لاسه کړې (۱۹٦۸) ، او د اوهایو د ایالت د پوهنتون نه ئې د سو سیالوژۍ په څانګه کښې د ماسټرۍ درجه (۱۹۵۱)، او د سوسیال ساینس په څانګه کښې د لیسانس درجه (۱۹٤۹) لري.

هغوی دوه افتخاري ډاکټرۍ او نورې علمي ویاړنې هم تر لاسه کړي.

د لسو کلونو لپاره په ناروې او انګلستان کښې اوسیدلی دی، او د اکسفورډ په پوهنتون او ناروې کښې ئې پر مخ تللي مطالعات ئې تر سره کړی، او هم ئې د اوسلو په پوهنتون او د ناروې د اجتماعي تحقیقاتو په مؤسسې کښې په لوړو مقامونو کښې کار کړی دی.

ډاکټر شارپ ډېر کتابونه او نور اثرونه د عدم تشدد پر مبارزې، سیاسي قدرت، سیاسي مسایل، د آزادۍ د مبارزې، دیکتاتورې، او دفاعي پالیسی په برخه کې لیکلي دي. د هغوی آثار په ۳۲ ژبو ترجمه شوي. چې ځینې آثار یې دادي:

- د عدم تشدد د عملي کولو، تګ لاره.
- اروپا فتح نه کیدونکی ګرځول
- ملکي مقاومت
- اجتماعي قدرت او سیاسي آزادي
- ګاندي د سیاسي ستراتیژي پوه په حیث
- د عدم تشدد د مبارزې قدرت او اجرا کول. سریزه د تبت دیني رهبر دالای لامه له خوا.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ګاندي د اخلاقي قواوو وسلې ښه په کار اچولی دي. (دا يې اولنی کتاب دی چې البرت انشټاين او د بهارتان کوماراپا، سريزې هم پکښې شاملې دي.

- د عدم تشدد د مبارزې په کار اچول

د شلمې پيړۍ عملي تجربه، او د يويشتمې پيړۍ لپاره د استعمال وړ. دا کتاب د ځينو د نظر خاوندانو له خوا يو شاهکار ګڼل شوی.

- د عدم تشدد د مبارزې او سياسي سر غړونې ډکشنري.

- مقاومت، سياست، او د امريکايانو مبارزه د آزادۍ لپاره،۱۹۸۶ (ګډتاليف)

- عدم تشدد ته لاس آچول: يو تحقيقاتي لار ښود ،۱۹۹۷ (ګډ تاليف)

د هغوی ځينې اوسني لنډې ليکنې عبارت دي له: ديکتاتورۍ نه ديموکراسۍ ته، چې په ۳۲ ژبو کښې شته ، د تشدد پر ځای نورې حقيقي لارې ، او د کودتا پر ضد (ګډ تاليف).

ډاکټر شارپ، آسان کړې شوې وړانديزونه ئې، د عدم تشدد د مبارزې په څرنګوالي او د هغه د استعمال په اړه، او هم د کودتا د مخنيوي په ارتباط حاضر کړی دی. مختلف ورکشاپونه ئې اداره کړي، او په نړيوالو سختو کړکيچنو حالاتو کښې د ستراتيژيکي عدم تشدد د مبارزې په برخه کښې ئې ارزښتناکې مشورې ورکړې.

هغه عقيده لري چې، عملي او ستراتيژيکي ښه پلان شوي د عدم تشدد مبارزه، کيدای شي چې په تصادماتو کښې د ظلم د لرې کولو لپاره د تشدد پر ځای په ډيره آغيزناکه توګه په کار واچول شي.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library